

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

PATNÁCTÝ ROČNÍK

2

Prvořadý úkol - každodenně upevňovat vojenskou kázeň

Náměstek ministra národní obrany generálmajor František Šádek

Zákonitostí socialistického rozvoje společnosti je neustálý růst uvědomělosti, vysoké organizovanosti a kázně. Budoucí komunistická společnost je nemyslitelná bez nejvyššího stupně uvědomělosti a kázně. Tento společenský proces tím více platí pro armádu socialistického státu. Je to její nejsilnější zbraň, jeden z kvalitativních rozdílů mezi buržoasní armádou a armádou socialistickou. LZ

V tomto procesu naše Československá lidová armáda dosáhla některých úspěchů. Při plnění usnesení XII. sjezdu KSČ se zvýšily operační, taktické a technické znalosti velitelského sboru, vojska zvládla v podstatě požadavky boje s použitím nejmodernějších zbraní a bojové techniky, zlepšila se střelecká příprava a speciální druhy příprav. Zvyšuje se podíl příslušníků armády v pomoci plnit celospolečenské hospodářské úkoly. Tyto úspěchy potvrzují politickou uvědomělost, odpovědnost i obětavost naprosté většiny vojáků základní služby i vojáků z povolání.

Tyto pozitivní výsledky a obětavé pracovní úsilí oslabuje nekázeň některých příslušníků armády, neuspokojivé plnění základních řádů a malá náročnost v některých součástech. Ve svých důsledcích narušují celkový stav kázně a vedou k vzniku mimořádných událostí. Závažné je, že již od roku 1960 neustále narůstá počet svémocných odloučení neukázněných jedinců, pozdních návratů z vycházek a dovolených. Stále se vyskytují trestné činy a mimořádné události, které jsou páchány úmyslně a jsou motivovány snahou vyhnout se vojenským povinnostem nebo je různým způsobem obcházet, snahou porušovat pravidla socialistického soužití.

Předsednictvo ÚV KSČ přijalo usnesení, které odpovídá novým podmínkám naší společnosti a armády a zaměřuje pozornost velitelů, štábů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací k řešení současných a naléhavých úkolů upevňování kázně v naší armádě. Usnesení se zaměřuje na oblast výchovné práce, na uplatňování požadavků vojenských řádů v životě vojsk, podstatné zkvalitnění organizátorské a řídicí práce, na upevnění nedílné velitelské pravomoci, na podporu náročných velitelů a na zkvalitnění kázeňské praxe u vojsk. Zdůrazňuje, že rozhodující úlohu při upevňování kázně mají velitelé a političtí pracovníci; aktivněji musí působit rovněž stranické a svazácké organizace.

Všechny velitelské stupně přijímají k tomuto usnesení opatření, komunisté a svazáci projednávají na schůzích příkladnost svých členů. Kázeň je středem pozornosti většiny kontrol. Přes značné množství názorů se stále více prosazují poznání, že při upevňování kázně musíme brát v úvahu změny ve výchově mlá-

deže, povoláné do armády. V důsledku zlepšující se předvojenské výchovy, zejména školní, mají mladí lidé vcelku vyšší úroveň politického a všeobecného vzdělání, mají vyvinutější smysl pro kolektivní život, snahu vyniknout. Jsou na vyšším stupni myšlení, kulturnější a kritičtější. Jsou to bezesporu kladné rysy, mladí lidé mají však též zápory; hůře si zvykají na přísnou organizovanost, bezvýhradné podřizování, snášení všech těžkostí a nepohodlností vojenské služby. Jen těžko své představy o svobodném občanu socialistické vlasti a jeho právech vidí v jednotě s přísně ukázněným členem vojenského kolektivu, který, má-li být naprosto přesným organismem, vyžaduje celé jejich „já“. Jejich myšlení zatěžují představy o „nesmyslnosti“ války, různé pacifistické nálady, hledání „dobrých stránek“ kapitalismu apod.

Všechny požadavky, které na kázeň klade soudobý boj, vyžadují nesrovnatelně větší nároky na vychovatele.

Kolektivní činnost vojáků i každého jednotlivce v důsledku rozvoje techniky a způsobů vedení bojové činnosti má stále větší význam. V soudobém boji i nekázeň jednoho vojáka může způsobit nejen nesplnění úkolu celým kolektivem, ale i zbytečné zničení celého kolektivu. Tyto závěry ke specifickým rysům naší mládeže i ke kvalitativním změnám v charakteru soudobé armády jsou, jak již bylo řečeno, stále více obecně chápány. Jejich realizace v praxi je však horší. Neúspěchy v jeho uskutečňování vedou mnohé soudruhy v poslední době k diskusím, co do pojmu kázně zahrnout, v čem je její podstata atd. Prověrka u jednoho svazku v lednu ukázala, že **není dostatečná názorová jednotna na zásadní otázky upevňování kázně, ani není jasná úloha jednotlivých stupňů vedení při jejím upevňování.**

* * *

Chci proto zaujmout k těmto nejasnostem své stanovisko.

Všeobecná ustanovení Kázeňského řádu ozbrojených sil Československé socialistické republiky velmi přesně a vyčerpávajícím způsobem ukazují, co je kázeň, na čem je založena, k čemu zavazuje každého vojáka a jak jí dosahuje. Vyplývá z nich, že nejcharakterističtějším rysem vojenské kázně je **vědomé podřizování vojáků velitelům a náčelníkům. Splnění rozkazů — to je podstata vojenské kázně a její hlavní projev.** Vysokého stupně ukázněnosti se dosahuje tehdy, jsou-li vojáci vnitřně přesvědčeni o nutnosti přesného plnění požadavků příslušy a řádů.

Proces upevňování kázně, jako otázky vztahu podřízeného k nadřízenému, nemůže mít jediný zdroj a nemůže být chápán jako jednostranný vztah. **Tento kořen věci** ukazuje právě článek 4 Kázeňského řádu, když stanoví, že vojenské kázně se dosahuje:

— výchovou vojáků k vysokým morálním, politickým a bojovým vlastnostem a uvědomělému podřizování se nadřízeným;

— přísným dodržováním pořádku stanoveného řádu a předpisy;

— vysokou náročností nadřízených vůči podřízeným spojenou s trvalou péčí o ně, správným používáním a dovoleným spojováním přesvědčovacích i donucovacích opatření.

Cituji toto ustanovení řádu vědomě. Mnozí soudruzi je pokládají za málo vyčerpávající, mnozí za příliš obecné. Jsou pohříchu i takoví, kteří při rozborech

kázně hledají příčiny nedostatků všude jinde, než v těchto ustanoveních. A přece jsou tato ustanovení dosud nejpřesnějším vyjádřením zdrojů kázně, určují úlohu všech velitelských stupňů armády, podstatu vztahů mezi podřízenými a nadřízenými a naopak.

* * *

Na **pracovnících ministerstva národní obrany** záleží především, jak dovedně budou slaďovat požadavek výstavby soudobé armády s možnostmi státu i lidí. Proto musí všichni pracovníci MNO hluboce chápat a do své činnosti promítat všechny změny, ke kterým dochází v životě naší společnosti i v rozvoji vojenské vědy a techniky. To vyžaduje vést boj proti konzervatismu, prohlubovat rysy, které by měly být vlastní pracovníkům ministerstva, jako je tvůrčí přístup k řešení otázek zbavených subjektivismu, náročnost a principiálnost v práci i jednání, spojená s citlivým přístupem k potřebám vojsk a kritickým hlasům. Je třeba, aby pracovníci ministerstva zvýšili sebekritičnost i kritičnost při posuzování výsledků své práce a tyto důsledně měřili skutečným efektem, který přinášejí ve vojscích. V práci již nevystačíme se starým způsobem, ale musíme se důsledně opírat o výsledky objektivních vědeckých zjištění, o sociologické průzkumy, o vědecká pracoviště a v tomto smyslu neustále hledat nové cesty a možnosti.

Velmi důležitou úlohu upevňování kázně má ministerstvo vůči svazům. Zatím mnozí pracovníci MNO dovedou kriticky zhodnotit stav kázně jednotek, ale málo dovedou vyhodnotit účinnost přijímaných opatření velitelskými, štáby a náčelníky druhů vojsk svazů. Některá dobrá opatření jsou málo studována, zobecňována a vyvozovány z nich závěry pro vlastní práci. Tento nedostatek se promítá do práce všech nižších velitelských stupňů. I když se v posledních letech situace zlepšuje, není v ní dost důslednosti a opravdu hlubokého přístupu.

* * *

Velitelství a štáby svazů v otázkách upevňování kázně musí konkretizovat opatření na vlastní podmínky s diferencovaným přístupem k jejich celkovému charakteru, kádrovým a materiálním možnostem. Zabezpečovat jejich správné pochopení na svazcích, vést a vychovávat pracovníky svazků k účinné pomoci útvarům. Vedoucí funkcionáři svazů by měli více osobně pracovat na štábech svazků. Svazům především přísluší studium a zobecňování metod nejlepších velitelů útvarů, dovedných vychovatelů a organizátorů, zkušenosti nejlepších politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací. Nejen studovat, ale také ve spolupráci se svazky cílevědomě vychovávat — především z hlediska požadavků čl. 4 Kázeňského řádu. Svá opatření zaměřovat především na upevnění kázně velitelského sboru. U velitele svazu začíná také ta část velitelského umění, která spočívá v dovedném využívání všech prostředků, které má k dispozici každý velitel k upevňování kázně. Jde o dovedné využití vojenské rady, štábu, náčelníků druhů vojsk, výsledků spolupráce s územními stranickými a společenskými orgány a organizacemi, vojenskými soudy, prokurátory a kontrarozvědkou, o sladění úsilí s politickou správou, stranickými a svazáckými organizacemi. Jde především o operativní spolupráci, včasné reagování na situaci a přijímání konkrétních opatření. Osvědčuje se zasedání vojenských rad u prověřo-

vaných svazků s přizváním velitelů útvarů, organizování výchovných konferencí nejlepších velitelů - vychovatelů a vzorných vojáků. Při všech akcích a opatřeních svazu je důležité, aby obsahová linie a stanovené normy nebyly zkracovány, rozměňovány, ale aby iniciativa a aktivita podřízených byly rozvíjeny především v jejich duchu.

* * *

Velitelství a štáby svazků jsou nejbližší vojskům a mají největší možnosti organizovat plnění všech řádů a předpisů. Jejich hlavní poslání je co nejúčinněji vychovávat a učit podřízené velitele útvarů — jako hlavní organizátory života vojsk. Hluboce vnikat do metod jejich práce a práce jednotlivých zástupců. Učit je dovedně využívat všech prostředků, které mají k dispozici při upevňování kázně. Zaměřit se na sestavení a důsledné plnění denního řádu, správnou organizaci a výkon služby celodenní směny, dobře připravené poddůstojníky, účinnou stranickopolitickou práci, zvyšování úlohy veřejného mínění atd. Vést je k tomu, aby chápali význam důsledné kontroly přijímaných opatření a tuto považovali za součást své řídicí práce.

Rozbory kázně na svazcích musí konkrétně a názorně ukazovat na účinnost výchovné práce, plnění řádů, předpisů a rozkazů s důrazem na nekompromisní plnění základních řádů, všestranné zabezpečení vojáků, konkrétní hodnocení kázeňské praxe u jednotlivých útvarů. Široce zobecňovat nové metody a využívat takových morálních stimulů, jako jsou dopisy závodům, JZD, pracovištím vojáků před nástupem vojenské služby, rodičům, zápisy do Knihy cti apod. Principiálně kriticky odhalovat nedovolené a špatné výchovné metody a ukvapenost při uplatňování kázeňské pravomoci. Takový rozbor pak pomůže také štábům svazku ujasnit, kterému útvaru věnovat pozornost.

* * *

Hlavním článkem v upevňování kázně v naší armádě je **velitel a štáb útvaru**. Je to stupeň velení, který má přímý styk s masami vojáků, organizuje jejich výchovu a výcvik. Bezprostřednost styku přímo vylučuje používání administrativních forem a vynucuje si osobní živý styk. Jednotliví funkcionáři mají Řádem vnitřní služby přesně vymezené funkční povinnosti, které také určují jejich úlohu a podíl při upevňování kázně. V hlavě 2, kde jsou uvedeny všeobecné povinnosti přímých nadřízených, jsou prakticky rozvedena ustanovení článku 4 Kázeňského řádu. Umění velitele pluku je dosáhnout, aby všichni podřízení velitelé a náčelníci plnili povinnosti nejen odborné, ale především ty, které mají vztah k lidem, jejich všestrannému růstu a potřebám. Učit je tomu a naučené náročně vyžadovat. Jejich práci hodnotit především podle toho, jak tyto povinnosti plní. Hlavní článek, který tvoří základ pevné vojenské kázně u útvaru, je **zavádění všech požadavků základních řádů do každodenního života útvaru**. Podle přísného pořádku podle řádů se zákonitě hodnotí stupeň bojové pohotovosti a připravenosti útvaru. Zákonitě proto, poněvadž celá dosavadní praxe potvrzuje: nepřetržitě udržování přísného pořádku podle řádů vede každého vojáka k pevným návykům a zvykům v organizovanosti plnění úkolů a ukázněnosti a tyto zvyky se postupně stávají rysem jeho charakteru a pomáhají mu v plnění jeho vojenských povinností. **Tam kde je přísný vojenský pořádek, tam**

se úspěšně plní úkoly bojové a politické přípravy, tam se úspěšně řeší všechny úkoly výchovy a výuky.

Mimořádně důležitý význam u útvarů mají otázky výchovy v kolektivu a úlohy veřejného mínění v boji za upevňování vojenské kázně. Velitel a štáb útvaru by měli podporovat a rozvíjet všechny formy výchovy vojáků, jako je projednávání úkolů k upevňování kázně na veřejných schůzích, veřejné projednávání přestupků, předávání jedinců kolektivu, zapojování vojáků do vyšetřování trestných činů atd., vše s cílem, aby otázka kázně se stala záležitostí každého vojáka.

* * *

Z uvedeného vyplývá, že rozhodného zvýšení kázně dosáhneme jen tehdy, jestliže se otázky kázně stanou středem pozornosti všech velitelských stupňů. Každý v tom má svou úlohu, ale i tak jsou některé zásady pro všechny stupně společné.

Na prvním místě je to **osobní příklad** velitelů, náčelníků, důstojníků, jejich morální a služební autorita. Osobní příklad se projevuje ve všem: ve znalostech, ve vztahu ke svým služebním povinnostem, k výkonu služby atd. Morální a služební autorita se získává především úpornou prací důstojníka při zvyšování vojenských, politických a technických znalostí, jeho snahou v hledání a zdokonalování nových pokrokových metod výcviku a výchovy podřízených, dobrým vztahem k plnění služebních povinností, vysokou stranickou a morální čístitou. Podporovat autoritu velitele, důstojníka — znamená vychovávat ho, vštěpovat mu vysoké pracovní a morálně politické vlastnosti.

V současné době je především potřebné podporovat náročné, rozhodné velitele v jejich úsilí za uplatňování nedílné velitelské pravomoci v plném rozsahu a na stranických základech.

V dalším je to **otázka náročnosti** ve vyžadování plnění všech požadavků vojenské kázně. Nejprve je třeba správně vysvětlit podřízeným jejich služební povinnosti a ty požadavky, které na ně klade vojenská kázeň. Nemůžeme požadovat od podřízených to, co neznají nebo nevědí jak udělat. V náročnosti není dobře jít do krajností: buď se omezovat jen na vysvětlování a přemlouvání, nebo naopak zaměňovat náročnost za hrubost. **Obsahově správné vysvětlování ve spojení s důsledností je správná cesta k vysoké náročnosti.** Nízká náročnost způsobuje výchově velké škody. Jen ten velitel, důstojník je na výši úkolů, který stále v průběhu zaměstnání a výcviku vyžaduje od vojáků pevně a kategoricky přesné dodržování pravidel pořádku vojenského života. **Vysoká náročnost velitele působí na vědomí podřízených tím účinněji, čím těsněji je spjata s každodenní péčí o jejich potřeby.** Péče velitelů o výstroj, stravování, ubytování a plné zabezpečení všech podřízených, ale i pozornost k jejich osobním problémům — to vše vyvolává u podřízených pocit důvěry k veliteli a snahu dobře plnit služební úkoly a rozkazy velitele.

Nevyčerpá jsem všechny prostředky vedoucí k upevnění kázně. Pominul jsem také nejnižší stupně armády — prapor, rotu, čet a družstvo s tím, že zejména velitelé svazů a svazků by měli tyto otázky hlouběji sledovat a říci k nim svůj názor. Nepovažuji své názory také za konečné. Rád uvítám, když i další soudruzi se k tomuto prvořadému úkolu vyjádří a zobecní své zkušenosti. Plnění úkolu to jen prospěje.

Aktuální pohledy na pražskou operaci

Podplukovník Václav Melichar, CSc.

Na jaře 1945 bylo již jasné, že 2. světová válka brzy skončí naprostou porážkou fašistického Německa. Sovětská armáda bojovala na území Německa, spojila se na Labi s armádami západních spojenců a koncem dubna dobyla hlavního města Německa, Berlína.

Na jižním směru budapeštsko-vídeňském odrazila sovětská vojska veškeré pokusy o protiútok v Maďarsku, osvobodila Bratislavu, Vídeň a v dalším i Brno.

To znamená, že koncem dubna 1945 dosáhla sovětská vojska významných úspěchů severně i jižně našeho území. Tím vytvořila mohutný oblouk, obepínající české země a vytvářející velmi výhodné podmínky pro uskutečnění další mohutné obklíčovací operace ve směru na Prahu, která by dokončila osvobození celé naší republiky.

Pražská operace, poslední operace Sovětské armády v Evropě vůbec, je pro nás významná nejen proto, že skončila osvobozením našeho území, ale i proto, že je skutečným vyvrcholením vojenského umění Sovětské armády ve 2. světové válce. Má i některé prvky moderního pojetí operací, jejichž studium dnes, v podmínkách raketové jaderné války, je zvlášť zajímavé a poučné.

Příprava operace ve složitých podmínkách a zkrácených lhůtách

Pražská operace byla připravována ve velmi složitých politických a vojenských podmínkách. Složitost spočívala především v tom, že na našem území se koncem války střetávaly zájmy nejen válčících stran, ale i jednotlivých členů protifašistické koalice.

Německé fašistické velení se snažilo vést válku proti Sovětskému svazu až do krajnosti a v žádném případě nekapitulovat před Sovětskou armádou. Docílil tak, aby se na konci války dostalo co nejvíce území pod anglo-americkou okupací a aby co nejvíce německých vojsk bylo zachráněno v anglo-americkém zajetí.

Velmi lapidárně to vyjádřil ve svém rozkaze z 1. května 1945 Hitlerův nástupce admirál Dönitz: „Přejímám vrchní velení nad všemi součástmi německé branné moci a jsem plně rozhodnut pokračovat v boji proti bolševikům . . . Proti Angličanům a Američanům budu nucen pokračovat v boji potud, pokud by mi bránili ve vedení boje proti bolševikům.“¹⁾

Ke splnění těchto svých cílů chtěli Němci maximálně využít i našich zemí, kde bylo tehdy také soustředěno největší

uskupení německých vojsk, jaké vrchní velitelství mělo k dispozici.

Byla to především skupina armád „Střed“ (4 TA, 17 A, 1 TA), která pod velením polního maršála Schörnera bránila postup Sovětské armády na naše území ze severu a z východu. Na jižní Moravě na ni navazovaly zbytky skupiny armád „Rakousko“ (8 A, část 6 TA), která byla rozbita Sovětskou armádou v průběhu vídeňské operace.

Kromě toho ustoupila ze západu do Čech 7 A (pět slabých divízi), která téměř bez bojů stála proti americkým vojskům a chránila bok a týl skupiny armád „Střed“.

Celkem bylo na frontě 850 km dlouhé soustředěno 62 německých divízi (z toho 16 tankových a motorizovaných). Kromě toho bylo v našem prostoru 35 samostatných pluků a 120 záložních praporů. To představovalo sílu 900 000 mužů, 9700 děl a minometů, přes 2200 tanků a samohybných děl a přes 1000 letadel.

Německá vojska byla také skutečně připravena bránit se na našem území. O tom svědčí mimo jiné zpráva, kterou přednesl náčelník štábu skupiny armád „Střed“ generál von Natzmer na zasedání Dönitzovy vlády, když ve dnech 3. a 4. května projednávala situaci v těchto

¹⁾ J. Schulz: Die letzten 30 Tage. Aus dem Kriegstagebuch des OKW, herausgegeben von Jürgen Thorwald 1951, str. 62–63.

oblastech. V této zprávě se říká: „Vojensky je Protektorát zajištěn skupinou armád „Střed“, kterou je možno považovat za nedotčenou. Obsadila v Sudetech velmi silná přirozená obranná postavení, a to na poměrně dlouhou dobu, dokud bude pracovat přísun. To může být asi na 3 týdny.“²⁾

Němci tedy chtěli na konci války maximálně využít obrany našich zemí pro své cíle.

Tato skutečnost byla dále velmi zkomplikována tím, že čím více se blížil konec války, začínaly mít stále větší a větší zájem o naše osvobození západní velmoci. Uvědomovaly si totiž, jaký velký význam by měla obnova Československa jako kapitalistického státu pro válečné uspořádání celé střední Evropy.

Zvláště Angličané, kteří měli ve střední Evropě své vlastní zájmy, vyvíjeli ke konci války mimořádnou iniciativu, aby vojska západních velmocí postoupila co nejdále na východ, zvláště v Československu.

30. dubna 1945 zaslal ministerský předseda Winston Churchill americkému prezidentovi poselství tohoto znění: „Je možno téměř s určitostí říci, že osvobození Prahy a co největšího území západního Československa Vašimi vojsky může zcela změnit poválečnou situaci v Československu a mít velký vliv i na poměry v sousedních zemích. Na druhé straně, jestliže západní spojenci neprojeví aktivní účast při osvobození Československa, tuto zemi stihne osud Jugoslávie.“³⁾

Jaká byla situace amerických vojsk a jaké byly jejich možnosti uskutečnit tyto plány?

K československým hranicím postupovala od západu 3. americká armáda pod velení generála Pattona. Dosáhla 18. dubna 1945 československých hranic v prostoru ašského výběžku; nepřekročila je však, protože její hlavní úsilí bylo usměrněno do Bavorska a Rakouska. Do konce dubna dosáhla americká vojska československých západních hranic na široké frontě a okamžitě v prvních květnových dnech zajistila horské hraniční průsmyky „pro případné tažení na Prahu“.⁴⁾

Naše pohraniční hory byly podle původní úmluvy mezi sovětským a spojeneč-

kým velením čarou, na níž se pravděpodobně setkají sovětská a americká vojska.

Pouze za příznivých podmínek měla americká vojska dosáhnout čary Karlovy Vary, Plzeň, České Budějovice, s čímž sovětské velení vyslovilo souhlas.

Ale 4. května, když generál Eisenhower vydal rozkaz přebročit československé hranice, zaslal současně sovětskému velení toto poselství: „... Chystáme se zasadit nový úder ve směru České Budějovice-Plzeň-Karlovy Vary a zmocnit se těchto měst. Potom máme v úmyslu, jestliže to bude vyžadovat situace, pokračovat v útoku v Československu až na čáru řeky Vltavy a Labe...“⁵⁾

To ovšem sovětské velení nemohlo připustit, ať z politických či vojenských důvodů. V důsledku americké okupace Čech mohlo u nás dojít k velmi vážným vnitropolitickým komplikacím; hrozilo přímé nebezpečí, že náš lid bude v posledních chvílích války oloupen buržoazií pod patronací americké armády o výsledky svého těžkého národně osvobozeneckého boje. Kromě toho americkým zásahech byl přímo ohrožen průběh a výsledek operace, kterou sovětské velení ke zničení německých vojsk v západním Československu mělo již připravenou. V žádném případě by Sovětská armáda nemohla zničit celé velké německé uskupení v Čechách a na Moravě.

Proto generál Antonov zaslal generálu Eisenhowerovi následující odpověď: „Včera jsem obdržel Váš dopis, ve kterém oznamujete, že generál Eisenhower má v úmyslu... postupovat vpřed, jestliže to bude vyžadovat situace, až na čáru řek Vltavy a Labe, aby očistil od nepřítele levý břeh těchto řek.“

Aby se předešlo možnému smíchání vojsk, sovětské Hlavní velení žádá generála Eisenhowera, aby nepostupoval se spojeneckými vojsky v Československu na východ od původně stanovené linie, to jest České Budějovice-Plzeň-Karlovy Vary.⁶⁾

Tento požadavek sovětského velení muselo spojenecké velení na západě přece jen respektovat a zastavilo postup americké armády, tak aby sovětská vojska mohla dokončit osvobození západní části republiky.

Tyto události jsou velmi názorným dokladem, o jak politicky i vojensky slo-

²⁾ W. Lüdde-Neurath, Regierung Dönitz, Göttingen 1953, str. 75.

³⁾ W. S. Churchill, The Second World War, vol. VI., Boston 1953, str. 508.

⁴⁾ Viz Patton: Krieg, wie ich ihn erlebte, Bern 1950, str. 229.

⁵⁾ Erman: Bolšaja strategija (okt. 1944-avg. 1945), překlad z angličtiny, Moskva 1958, str. 160.

⁶⁾ Erman, citované dílo, str. 160.

žitou situaci tenkrát šlo, jak úzké tu bylo spojení války a politiky a jak na rozhodném řešení vojenských otázek záviselo další řešení nejzávažnějších politických problémů v celé střední Evropě, tj. nejen na území naší republiky, ale jak tenkrát hodnotil Churchill, i sousedních států, zvláště Polska a Maďarska.

Velmi mnoho proto záleželo na tom, jak sovětské velení pražskou operaci rychle připraví a uskuteční. To si vyžadovala i vnitřní situace u nás. Náš lid na jaře 1945 nejen cítil blízkost fronty a konec války, ale čím dále tím více se aktivně podílel na boji proti Třetí říši. V českých zemích se velmi rychle rozvíjí partyzánské hnutí; počet partyzánů dosáhl počtu asi 8000 mužů. To působilo německým vojskům značné potíže, zvláště v jednotlivých krajích (Podbrdsko, Českomoravská vysočina, Mělnicko).

Současně s tím se připravovalo revoluční vystoupení našeho lidu, jehož středem bylo dělnictvo, zvláště v Praze.

Nebezpečí revolučního vystoupení našeho lidu si uvědomovali i Němci. Např. K. H. Frank v prvních dnech ve své zprávě Dönitzovi vláde konstatoval, že „tento prostor je politicky těžko nadále udržitelný. Čechy jsou na prahu revoluce“.⁷⁾

Všechny tyto skutečnosti byly velmi výhodné pro přípravu pražské operace sovětských vojsk a velmi ji ovlivnily. Na druhé straně však vnitřní situace u nás vyžadovala rychlý zásah Sovětské armády, protože naše odbojové hnutí nebylo schopno samo osvobodit území republiky. Fašističtí okupanti měli totiž stále ještě dost sil k jeho potlačení.

Sovětské velení počítalo s pražskou operací v hlavních rysech již v samotném průběhu berlínské operace v druhé polovině dubna. O tom svědčí i slova maršála Koněva v r. 1946: „Otázka Prahy byla řešena ... současně s berlínskou operací ... Mně jako veliteli bylo jasné, že po splnění úkolu v Berlíně budou se muset vojska 1. ukrajinského frontu zmocnit Prahy ...“⁸⁾

Jaká byla konkrétní situace sovětských vojsk koncem dubna?

Na sever od našich pohraničních hor pronikla hluboko do německého území vojska 1. ukrajinského frontu (3 gardová

TA, 4 gardová TA, 13 A, 28 A, 3 gardová A, 2 polská A, 31 A, 52 A, 21 A, 59 A — velitel frontu maršál I. S. Koněv), která se účastnila berlínské operace, a která dosáhla řeky Labe a spojila se u Torgau s americkými vojsky.

6 A kromě toho vázala 40ti tisícovou německou posádku ve Vratislavi.

Vojska 1. ukrajinského frontu podporovala 2. letecká armáda v počtu 2255 letadel.

Na levé křídlo 1. ukrajinského frontu navazovala na našem území vojska 4. ukrajinského frontu (60 A, 38 A, 1 gardová A, 18 A, v jejímž rámci bojoval i 1. čs. armádní sbor — velitel frontu generál armády A. I. Jeremenko). 4. ukrajinský front, podporovaný 8. leteckou armádou, osvobodil Ostravu a ostravskou průmyslovou oblast a do 2. května dosáhl čáry Krnov, Zlín (Gottwaldov). V prostoru Olomouc vytvářela fronta značný výběžek na východ, protože Němcům se podařilo Olomouc ubránit.

Na levé křídlo 4. ukrajinského frontu navazovala vojska 2. ukrajinského frontu (40 A se 4. rumunskou A, 53 A s 1. rumunskou A, 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina, 6. gardová TA, 7. gardová A, 46 A — velitel frontu maršál R. J. Malinovskij).

Vojska 2. ukrajinského frontu podporovala 5. letecká armáda.

To znamená, že na začátku května vojska tří sovětských frontů v sestavě 18 vševojskových a 3 tankových armád mohutným obloukem obcházela německá vojska v Čechách a části Moravy. Nejsilnější uskupení sovětských vojsk byla na obou křídlech, to je v pásmu 1. a 2. ukrajinského frontu, kde byly soustředěny i veškeré tankové armády.

Průběh fronty i rozmístění sil a prostředků vytvářely velmi výhodné podmínky k tomu, aby vojska tří frontů zasadila v poměrně krátké době mohutné údery na sbíhavých směrech na Prahu (od níž byla vzdálena 150–200 km) s cílem obkličtí a zničit veliké uskupení německých vojsk v západním Československu.

Zámysl Sovětského hlavního velení proto předpokládal „koncentrování úderů armád pravého křídla 1. ukrajinského frontu z prostoru severozápadně Drážďan na Prahu a armád levého křídla 2. ukrajinského frontu z prostoru jižně Brna rovněž na Prahu obkličtí nepřátelské uskupení v Československu a společně s ostatními vojsky těchto frontů a 4.

⁷⁾ Lüdde-Neurath: Regierung Dönitz, Göttingen 1953, str. 75.

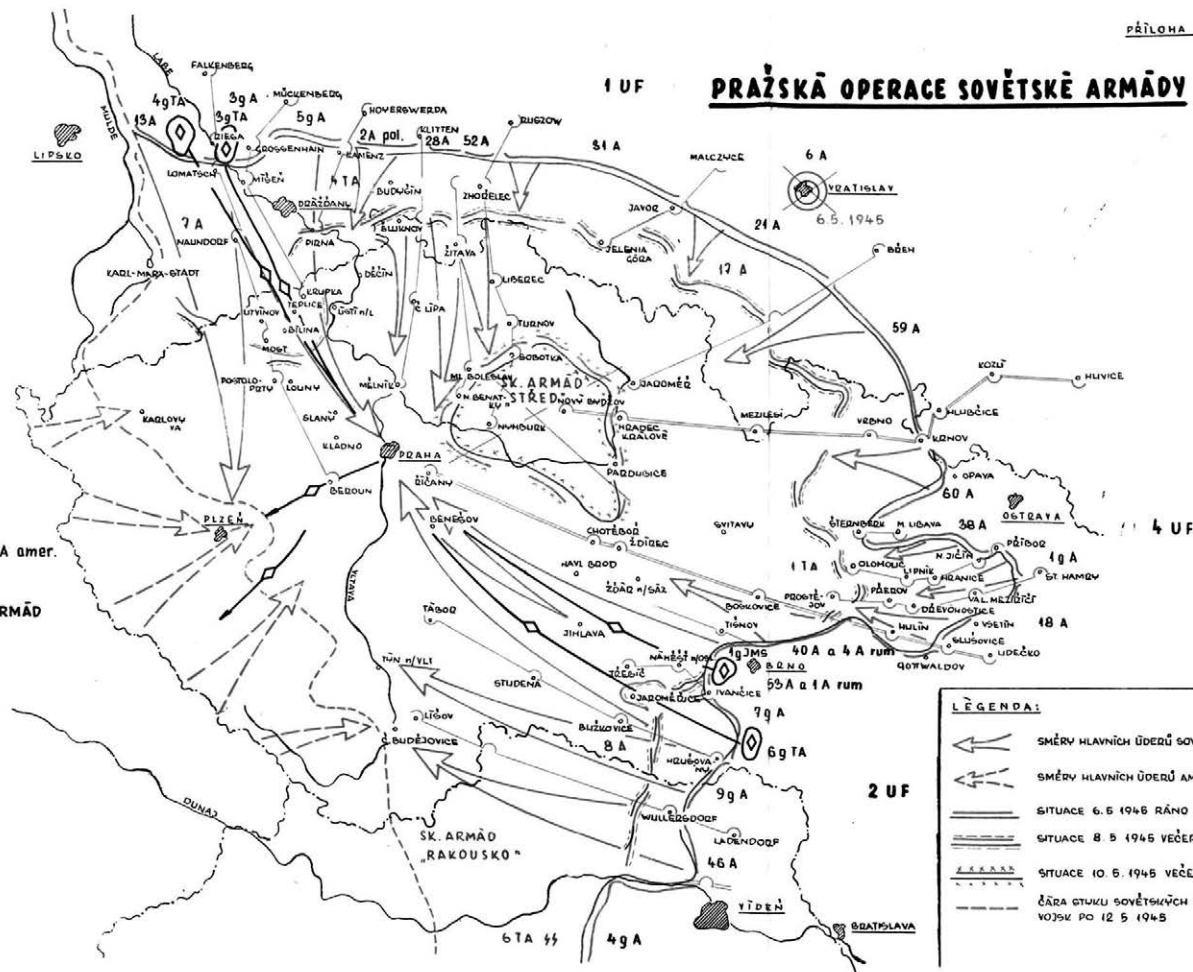
⁸⁾ Z vystoupení maršála Sovětského svazu I. Koněva na shromáždění vyššího velitelského sboru Centrální skupiny vojsk 9. února 1948 — Institut Marxa-Engelsa-Lenina, odděl. Velikoj Otčestvennoj vojny, inv. č. 6077.

PRAŽSKÁ OPERACE SOVĚTSKÉ ARMÁDY

1 UF

12. SKUP. ARMĚD

3 A amer.

ukrajinského frontu rozdělit toto uskupení a zničit je po částech.⁹⁾

V souladu s tímto zámyslem pražské operace vydalo hlavní velení Sovětské armády 1. a 2. května 1945 frontům příslušné operační směrnice.

Zahájení útoku hlavních úderných uskupení 1. a 2. ukrajinského frontu se předpokládalo 7. května.

Tento zámysl mohutné obkličovací operace a úkoly, které z něho vyplynuly pro jednotlivé fronty, plně vycházely z důkladného rozboru celkové vojensko-politické situace, zhodnocení sil a možností vlastních vojsk i vojsk nepřítelů i z posouzení prostoru nastávající operace. Forma obkličovací operace plně odpovídala dané situaci, průběhu fronty i možnostem sovětských vojsk. Obkličení mělo být dosaženo oběma křídlymi fronty (1. a 2. ukrajinský front), které byly vybaveny silnými tankovými svazy. Hlavní úlohu v celé operaci měl mít 1. ukrajinský front, jehož vojska byla nejbližší Praze a který byl ze všech tří frontů nejsilnější. Po vystřídání u Berlína mohl vytvořit na pravém křídle mohutné uskupení vševojskových a tankových armád k útoku na Prahu a jejím rychlým osvozením splnit jeden ze závažných úkolů operace. Vojska 2. ukrajinského frontu byla vyčerpána předcházejícími těžkými boji na Slovensku a Moravě. Rozhodnutím sovětského hlavního velení byl 2. ukrajinský front dodatečně posílen 9. gardovou armádou ze sestavy 3. ukrajinského frontu; to mělo přispět k splnění jeho obtížného úkolu — útoku na Prahu z jihovýchodu.

1. a 2. ukrajinský front vytvořily na směrech Drážďany, Praha a Brno, Praha silná úderná uskupení. Po prolomení německé obrany měly být na těchto směrech rovněž zasazeny frontové skupiny, tj. u 1. ukrajinského frontu 3. a 4. gardová tanková armáda, u 2. ukrajinského frontu 6. gardová tanková armáda a 1. gardová jezdecko-mechanizovaná skupina.

Podle plánu operace měly tankové armády vstoupit do Prahy šestého dne, vševojskové armády sedmého dne operace.

Nesmírně obtížný úkol, který bylo nutno ve velmi krátkém přípravném období operace urychleně splnit, bylo rozsáhlé přeskupení vojsk a vojenské techniky, tak aby jednotlivé svazy a svazky mohly bo-

jovat v určených prostorech a na nových směrech.

Nejrozsáhlejší přeskupení uskutečnil 1. ukrajinský front, který musel přenést hlavní úsilí na zcela nový operační směr. Znamenalo to prakticky celé pravé křídlo frontu stočit ze západního směru od Berlína na jih.

Střelecké svazky, které se přesunovaly do prostoru sz. Drážďany, musely překonat vzdálenost 70–130 km, tankové svazky 100–150 km. Vojska, která se přesunovala do prostoru Zhořelec, musela dokonce překonávat vzdálenost 200 km.

Díky vysoké morálce a mistrovství sovětských vojsk byly tyto úkoly splněny včas ve stanovených termínech, přestože vojska 1. ukrajinského frontu se od poloviny dubna účastnila berlínské operace a lidé potřebovali oddech a bojová technika ošetření. Bez ohledu na tyto těžkosti bylo dosaženo při přípravě nové operace takových úspěchů, že mohla být dokonale zahájena ještě dříve a ve vyšších tempech, než se předpokládalo.

Celkem soustředila Sovětská armáda k rozhodnému útoku na nepřítel na frontě dlouhé 850 km od Wittenbergu po Dunaj 180 divizí, 25 000 děl a minometů, přes 1800 tanků a samohybných děl a 4000 letadel.

Rozhodující význam pro kvalitní, rychlé a včasné splnění všech uložených úkolů měla stranicko-politická práce. Nejen proto, že vojska všech tří frontů byla velmi vyčerpána předcházejícími těžkými boji a nyní bylo nutno bez přestávky uskutečnit další velmi složitou a obtížnou operaci, ale i proto, že každému bylo jasné, že válka musí každým dnem skončit a každý voják se chtěl po dlouhých letech nebezpečí a strádání dožít dlouho očekávaného vítězství a míru.

Politické zabezpečení operace mělo i velmi konkrétní náplň. Zvláštní důraz byl kladen na zabezpečení co největší rychlosti přípravy operace, na zvláštnosti nadcházejících bojových akcí i na dosažení co největších temp operace.

Velká pozornost, zvláště u vojsk 1. ukrajinského frontu, která dosud nebojovala na československém území, byla věnována i informacím o národně-osvobozeneckém boji českého a slovenského lidu, aby všichni vojáci byli prodchnuti snahou co nejrychleji pomoci přátelskému československému lidu.

Všechny tyto skutečnosti svědčí o tom, že pražská operace byla připravena ve

⁹⁾ Směrnice Hlavního stanu Sovětského hlavního velení č. 11078 z 1. 5. 1945.

velmi složitých vojensko-politických podmínek a ve velmi krátké době — od vydání směrnice Hlavního velení po zahájení operace bylo pouhých 6 dní času. O tom např. velmi výstižně hovoří bývalý náčelník štábu 3. gardové tankové armády generálporučík Bachmetjev: „Příprava této operace probíhala v krátkých lhůtách — prakticky během jediného dne a noci. Tak krátká doba pro přípravu armádní operace byla možná jen tehdy,

jestliže existoval sladěný a zkušený kolektiv velitelů a štábů všech stupňů a rovněž vysoký, morálně-politický a bojový duch všech vojáků“.

I v soudobé válce se počítá s tím, že času na přípravu útočné operace bude velmi málo, a že vojska budou zahajovat útočnou činnost většinou z chodu. Je proto studium těchto zkušeností z přípravy pražské operace ve zkrácených lhůtách velmi důležité a cenné.

Úloha tankových vojsk pro urychlení operace

Přestože pražská operace byla připravována v neuvěřitelně krátkých lhůtách, bylo její zahájení proti plánu ještě úspěšeno a byl urychlen i její průběh.

Příčinou byla nutnost překazit plány jak německého, tak anglo-amerického velení v našich zemích. Důležitým činitelem, který velmi uspil zahájení a zvláště pak průběh pražské operace bylo povstání českého lidu a z toho vyplývající nutnost rychle pomoci bojující Praze. „Obyvatelstvo Prahy, které povstalo proti německým okupantům, prosilo velení Rudé armády o pomoc. Je nutno rychle dosáhnout prostoru Prahy a přehradit ústupové cesty vojsk Schörnera na západ“ — tak zní např. zápis ve válečném deníku 4. gardové tankové armády.

Velitel 1. ukrajinského frontu proto po předchozím průzkumu bojem rozhodl, aby hlavní úderné uskupení frontu přešlo do útoku již 6. května v 14 hod., nikoli až 7. května.

Podle charakteru bojové činnosti je pak možno rozdělit průběh pražské operace na dvě období:

1. období 6.—8. května 1945, kdy úderná uskupení 1. a 2. ukrajinského frontu prolomila německou obranu na obou hlavních směrech a překonáním Krušných hor byly vytvořeny podmínky pro smělý obklíčovací manévr Prahy. Vojska 4. ukrajinského frontu v tomto období v součinnosti s pravým křídlem 2. ukrajinského frontu zlikvidovala olomoucký výběžek fronty.

2. období 9.—11. května 1945, kdy byl dokončen mohutný obklíčovací manévr úderných uskupení 1. a 2. ukrajinského frontu, byla osvobozena Praha, obklíčena a zničena vojska německé skupiny armád „Střed“ na východ od Prahy.

Rozhodujícím prvkem v celé operaci byly především obě frontové rychlé skupiny. Rychlá skupina 1. ukrajinského

frontu (3. a 4. gardová tanková armáda) byla zasazena do průlomu v německé obraně severozápadně Drážďan hned první den operace.

Na rychlosti dalšího útoku úderného uskupení 1. ukrajinského frontu velmi záleželo, protože bylo třeba rychle překonat hřebeny Krušných hor, kde měla německá vojska ještě možnost se zachytit a způsobit útočícím sovětským vojskům značné ztráty. Bylo třeba učinit vše, aby německá vojska byla rychlostí a silou sovětského úderu této možností zbavena.

Proto velitel 1. ukrajinského frontu ve svém rozkaze 6. 5. 1945 nařídil: „Nepočítat s únavou vojáků a jinými překážkami, rozvíjet útok rychlým tempem 30—40 km za den, tanky 50 km za den. Útočit i v noci. Vojska frontu musí být v Praze dříve než ostatní... Za několik dní bude konec války a vojáci si odpočinou. Vydejte se ze sebe všechno.“

V noci na 8. květen překonaly obě tankové armády frontové rychlé skupiny hřebeny Krušných hor, vstoupily na území Československa a během prvního dne osvobodily města Teplice, Most, Litvínov, Duchcov, Bilinu. Tím vytvořily výhodné podmínky pro další rychlý manévr do české kotliny.

Obdobně i vojska 2. ukrajinského frontu zahájila úspěšně 7. května útok z prostoru Brna. 8. května ráno byla do průlomu zasazena 6. gardová tanková armáda, do večera dosáhla města Jaroměřice a pokračovala v noci v útoku na Jihlavu. To znamená, že i na směru Brno, Praha vytvořila rychlá skupina 2. ukrajinského frontu v 1. období operace výhodné podmínky pro další úspěšné dokončení operačního manévru na Prahu (viz přílohu 1).

V 2. období operace se obě frontové rychlé skupiny spojily v prostoru Prahy a obklíčily německá vojska na východ od Prahy. Vojska 3. a 4. gardové TA v noci

z 8. na 9. května překonala 60km vzdálenost z prostoru Loun a v časných raních hodinách 9. května dosáhla Prahy, kterou poměrně rychle očistila od nepřítelů.

Praha byla osvobozena a pražský lid s nesmírným nadšením a láskou vítal své osvoboditele. Německá vojska se však pokoušela proniknout stále ještě na západ. Proto velitel 1. ukrajinského frontu vydal odpoledne 9. května rozkaz, aby vojska 4. gardové TA a 3. gardové TA přerušily oslavování vítězství v Praze a přehradila ústupové cesty Němců severně a jižně Prahy.

Rovněž 6. gardová tanková armáda 2. ukrajinského frontu dosáhla 9. května ve 13 hod. prostoru Prahy, takže Němcům byly odříznuty i ústupové cesty na jih od Prahy. Účtyhodného výkonu dosáhly 9. května jednotlivé součásti 1. gardové

jezdecko-mechanizované skupiny, když za jediný den uskutečnily rychlý a obtížný manévr na vzdálenost téměř 200 km.

V dalších dnech sovětská vojska likvidovala na vnitřní frontě obklíčené nepřátelské uskupení a na vnější frontě navázala dotyk s americkými vojsky.

Sovětská vojska v těsné součinnosti tří frontů zničila v této operaci velké uskupení Němců a ve velmi krátké době pět dnů osvobodila téměř celé území Čech a značnou část Moravy. Zajala přitom 858 000 německých vojáků a důstojníků (z toho 60 generálů) a zmocnila se 1822 tanků, 9464 děl a minometů, 1104 letadel, 312 000 pušek a samopalů, 18 455 kulometů, 76 000 aut a 500 skladů vojenského materiálu. Byla to tudíž jedna z největších obklíčovací operací Sovětské armády v Evropě. Touto operací válka v Evropě skončila.

Výsledky a poučení

Pražská operace byla poslední operací Sovětské armády v Evropě. Společně s berlínskou operací, se kterou velmi úzce souvisí, byla vyvrcholením rozvoje vojenského umění Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce.

Zachycuje velmi důležité stadium rozvoje sovětského vojenského umění. Sovětská armáda získala obrovské množství zkušeností a zobecnila je v hlavních zásadách vedení ozbrojené činnosti v dané etapě vývoje vojenství.

Protože se jedná o poslední etapu Velké vlastenecké války, přenáší se platnost celé řady prvků vojenského umění Sovětské armády z tohoto období i do poválečného vývoje vojenství, ovšem za změněných podmínek.

Plně platí též o tom, že v současné době za použití raketových a jaderných zbraní by příští válka byla vedena naprosto jinak než válka minulá. Na druhé straně to však nikterak neznámá, že by socialistická vojenská věda zamítala všechny zkušenosti minulých válek, které byly draze vykoupeny krví a které respektují určitý, a to velmi vysoký stupeň rozvoje vojenské vědy v dané etapě.

Pražská operace byla velmi významná strategickou operací tří frontů pod přímým velením sovětského hlavního velení. Vzhledem k tomu má tato operace význam z hlediska vývoje některých otázek sovětské strategie. Pražskou operací byla totiž vyřešena nesmírně závažná otázka

politického a strategického významu. Výsledkem bylo zničení velkého a dosud silného uskupení německých vojsk, dokončení úplné porážky fašistického Německa a osvobození velmi důležité oblasti Československa.

Právě z těchto důvodů se jednalo o operaci strategického významu a sovětské hlavní velení vyčlenilo pro řešení tohoto úkolu odpovídající síly — 1., 2. a 4. ukrajinský front, tj. celkem 18 vševojskových armád, 3 tankové armády, 3 letecké armády, 6 tankových a mechanizovaných sborů a 3 jezdecké sbory. Tím byl vytvořen výhodný poměr sil nad německými vojsky.

Sovětské hlavní velení přitom nevytvářelo převahu sil a prostředků rovnoměrně po celé frontě, nýbrž na obou směrech hlavního úderu. Např. 1. ukrajinský front, který plnil hlavní úkol v pražské operaci, měl z celkového počtu sovětských vojsk, která se operace účastnila, 60 % živé síly, 54 % děl a minometů, 80 % tanků a samohybných děl (z toho 2/3 na směr hlavního úderu), 57 % letadel.

Sovětskému hlavnímu velení se podařilo vytvořit rozhodující převahu sil a prostředků jak na celé frontě plánované operace, tak zvláště na hlavních směrech.

Svým rozmachem patří bezesporu pražská operace mezi velké operace Sovětské armády. O tom svědčí především množství sil a prostředků. Počtem 18 armád, 3 tan-

Poměr sil na počátku pražské operace

Síly a prostředky	Sovětská vojska	Německá vojska	Poměr sil
Divize	180	86*)	2,1 : 1
Lidé	1,065 300	900 000	1,1 : 1
Děla a minomety	24 500	9 700	2,5 : 1
Tanky a shd	2 100	2 200	1 : 1
Letadla	4 000	1 000	4 : 1

*) S připočtením samostatných pluků a praporů

kových armád a 3 leteckých armád se tato operace blíží dokonce operaci berlínské.

Sílkou fronty 850 km je pražská operace dokonce největší ze všech velkých strategických operací v r. 1945 na evropském válečném poli. Hloubka pražské operace 150–200 km je stejná jako v berlínské operaci. Doba trvání pražské operace 4–5 dní je ve srovnání s ostatními operacemi neuvěřitelně krátká. To znamená, že pražská operace byla hlubokou útočnou operací, vedenou v krátké době a ve vysokých tempích. Při průlomu německé obrany dosahovala sovětská vojska tempa 15 km/den, při pronásledování vševojskové armády 35–40 km/den, tankové armády 70 km/den. To znamená, že **průměrné denní tempo operace bylo 30–50 km/den; v podmínkách 2. světové války tempo velmi vysoké.**

Dosažení vysokých temp operace je i dnes velmi důležitým úkolem. Je proto jisté poučné studovat, jak dosáhla Sovětská armáda těchto obdivuhodných výkonů na konci války.

Bylo to především **smělé, rychlé a rozhodné využití tankových armád jako frontových rychlých skupin.** Bylo využito velké úderné síly a rychlosti tankových vojsk k tomu, aby nepřítel nebyl schopen obsadit důležité objekty a čáry v hloubce své obrany (především Krušné hory). Tím byl zabezpečen i rychlý postup vševojskových armád.

Při této příležitosti je třeba si všimnout i součinnosti tankových armád s letectvem. Vzhledem k rozhodujícímu významu tankových armád v pražské operaci bylo hlavním úkolem leteckých armád soustředit své úsilí na směry jejich útoku a část leteckých sil přímo byla vyčleněno

k podpoře tankových armád. Např. 1. gardový bitevní sbor podporoval útok 4. gardové TA, 2. gardový bitevní sbor podporoval útok vojsk 3. gardové TA. Těsná součinnost bitevního (ale i bombardovacího a stíhacího) letectva s tankovými armádami, umožňovala rychlý útok do hloubky nepřitele a úspěšně pronásledovat nepřátelská vojska. Letectvo ničilo jednotlivé odpory, které bránily tankovým armádám v postupu, napadalo nepřátelské zálohy, zabráňovalo nepříteli obsazovat jednotlivá obranná postavení a ničilo komunikační uzly a přepravy.

Pro tankové armády byla podpora letectva naprosto nutná především při překonání Krušných hor a v době, kdy se odtrhávaly daleko od vševojskových armád.

Pro úspěšnou činnost tankových vojsk v pražské operaci byla velmi důležitá i součinnost s ženijními vojsky, zvláště u 1. ukrajinského frontu při překonávání Krušných hor.

V pražské operaci bylo s velkým úspěchem využíváno i **noční bojové činnosti**, která měla mimořádně velký význam pro průběh a výsledek celé operace. Je možno říci, že **noční bojová činnost v této operaci přerostla z taktického rámce v operační. Tím byla zajištěna nepřetržitost a rychlost operace.** Např. útok 5. gardové A z prostoru severně Drážďan byl zahájen v noci (ve 21.30 hod.). I když vojska musela útočit ve velmi obtížném terénu, noční útok byl pro Němce překvapením, takže do rána vojska 5. gardové A ovládla přístupy k Drážďanům ze severu a zahájila boj o město. To byl jeden z důvodů, že tohoto důležitého města bylo 8. května dobyto.

Zvláště významná byla noční bojová činnost tankových armád. Rychlý a smělý

manévr 4. gardové TA a 3. gardové TA v noci z 8. na 9. květen zabezpečil rychlé osvobození Prahy, čímž německá vojska ztratila možnost ústupu na západ. Podobně i vojska 6. gardové TA v noci z 8. na 9. květen útočila z prostoru Jaroměřice na Jihlavu a ráno se tohoto města zmocnila.

V současné době se počítá s tím, že noční bojová činnost nebude něčím zvláštním, jako tomu bylo za 2. světové války, nýbrž že bude zcela obvyklým jevem. Nepřetržitost operací bude zajišťována jak denní, tak i noční bojovou činností. Právě z těchto důvodů je zajímavé a důležité studovat tyto zkušenosti Sovětské armády v závěrečném období války.

Velmi důležitou a závažnou zkušeností v pražské operaci bylo využívání předsunutých odřadů.

Všechny vševojskové armády vysílaly k zabezpečení vysokého tempa postupu ze sestavy prvosledových pluků a divizí silné předsunuté odřady. „Organizování předsunutých odřadů při pronásledování nepřitele bylo charakteristickým rysem činnosti vojsk v pražské operaci. Takové odřady byl používány již v lednové operaci r. 1945 (Viselsko-oderská operace — pozn. V. M.). A tehdy sehrály obrovskou úlohu. Tentokrát byl předsunutým odřadem přisuzován rozhodující význam. Jejich úkolem bylo srazit nepřátelské krycí jednotky a zabezpečit rychlý manévr hlavních sil... Proto do předsunutých odřadů... byly včleněny od každé divize: střelecký prapor nebo pluk jako výsadek na tancích nebo autech, samohybný nebo tankový pluk, minometný a lehký dělostřelecký pluk nebo protitan-

kový pluk... Předsunuté odřady se odtrhávaly od hlavních sil na 15–18 km.¹⁰⁾

Dovedné a směle využití předsunutých odřadů zabránilo kromě jiného i tomu, aby Němci zaujali pevnou obranu v Krušných horách. Předsunuté odřady, jejichž hlavním jádrem byly tanky a dělostřelectvo, představovaly velmi progresivní prvek v rozvoji sovětského vojenského umění. Tím, že zajišťovaly vysoká tempa vojsk, je studium zkušeností z jejich použití velmi zajímavé a důležité i v současné době, kdy zabezpečení vysokých temp bude jedním z hlavních předpokladů úspěšné útočné bojové činnosti vojsk.

Všechny tyto zkušenosti, vyplývající z pražské operace, jsou skvělým svědectvím toho, jak sovětská vojenská věda dovedla v konkrétních podmínkách 2. světové války skvěle a mistrovsky řešit všechny nejdůležitější otázky ozbrojeného zápasu. Rozhodná vítězství sovětských ozbrojených sil jsou toho nejlepším dokladem. V současných, nových podmínkách ozbrojeného zápasu jde především o to, aby krví zaplacené zkušenosti byly tvůrčím způsobem využívány.

Jsou to zkušenosti, které získali v pražské operaci nejen sovětské, ale i polské, rumunské a československé vojáky. Pražská operace je jednou z mála operací, kde bojovaly bok po boku čtyři, dnes socialistické armády. Tuto skutečnost je nutno v současné době zvláště vyzvednout jako novodobou bojovou tradici těchto armád, která pomáhá upevňovat jejich bojovou družbu. Ale nejen to. Pražská operace musí být dnes i jedním ze zdrojů, jehož studium konkrétně pomáhá posilovat obranu socialistických zemí v rámci Varšavské smlouvy.

¹⁰⁾ Archiv Ministerstva obrany SSSR, F 361, 1945g., o. 519428 s, d. 1 — Bojevoj put i opyt vojsk 13 A v Velikoj Otčestvennoj Vojně — str. 358–359.

Metoda PERT a možnosti jejího použití ve vojenském technickém rozvoji

Podplukovník Bohuslav Kröhn

Dokonalé řízení a plánování vojenského technického rozvoje vyžaduje:

a) dosáhnout takových metod řízení a plánování, které by umožnily vniknout hluboko do podstaty složitých procesů při řešení úkolů vývoje a výroby;

b) v plánovací praxi předem odhalovat problémy v řešení úkolů technického rozvoje a zmenšit vliv časových disparit na minimum;

c) při řešení úkolů technického rozvoje zaměřit pozornost na úzká místa, odhalit časové rezervy, které se skrývají v rámci celého vývojového programu a soustředit úsilí na jeho hlavní články.

d) dosáhnout optimálního způsobu zabezpečení potřeb armády na základě podrobné analýzy možných variant.

K realizaci těchto požadavků doposud sloužily metody takticko-technického a ekonomického výzkumu a vojenských technických a ekonomických rozborů.

Jednou z nových metod je metoda PERT (zkratka názvu Program Evaluation and Review Technik).

Charakteristika metody PERT

Metoda PERT analyzuje jednotlivé problémy v jejich časové a věcné návaznosti, aby byly posouzeny všechny faktory, vztahující se k zajištění zkoumaného úkolu. Pomáhá předem odhalovat problémy a umožňuje v předstihu zaměřovat pozornost na úzká místa, organizovat úsilí na rozhodující články úkolu. V běžné praxi jsou zřídka předem známy důsledky přijatých rozhodnutí; řešení kteréhokoliv problému technického rozvoje je vždy spojeno s určitou mírou nejistoty. PERT

představuje metodu, která si všímá této nejistoty, snižuje ji a umožňuje, aby přijatá rozhodnutí a opatření byla v souladu s objektivně nutným směrem řešení daného úkolu. To znamená, že zamezuje v maximální míře volbu náhodných řešení, která svými vyvolanými i nepřímými důsledky způsobí více škody než užítu.

Tato stránka metody PERT je účelně využít zejména v těch případech, kdy zvolený cíl nemá praktickou podobu, kdy jde o další krok vpřed v technice a v technologii, o dosažení dalšího kvalitativního stupně ve výzkumu a vývoji techniky.

Hlavní zásady metody PERT

Základ metody PERT tvoří síťový graf, který je v podstatě grafickým znázorněním plánovaného úkolu. Na síťovém grafu jsou seřazeny jednotlivé body a činnosti, ze kterých se skládá plán celého úkolu. To znamená, že síťový graf zobrazuje průběh prací k uskutečnění daného úkolu.

Sestrojení síťového grafu vyžaduje, aby vzájemné vztahy a závislosti jednotlivých dílčích činností úkolu byly přesně vyjádřeny ve styčných bodech. Závislost znamená, že dosažení určitého bodu (např. schválení konečného projektu) předpokládá úspěšné dokončení činnosti, která mu předchází (např. práce na konečném projektu). Zahájení navazující činnosti je podmíněno dosažením bodu, který této činnosti předchází. Důsledným dodržením této zásady v průběhu plánovaného řešení úkolu se ukáže, že body a činnosti tvoří přísně sekvenci posloupnosti různých tvarů napříč celým grafem, že jednotlivé etapy plnění plánu mají charakter přísně determinovaného postupu od

jednoho bodu přes navazující činnost do následujícího bodu atd.

- výpočet a stanovení očekávaného termínu dosažení jednotlivých bodů a splnění úkolu,
- výpočet nejpozdější přípustného termínu ukončení činnosti a
- stanovení kritické cesty.

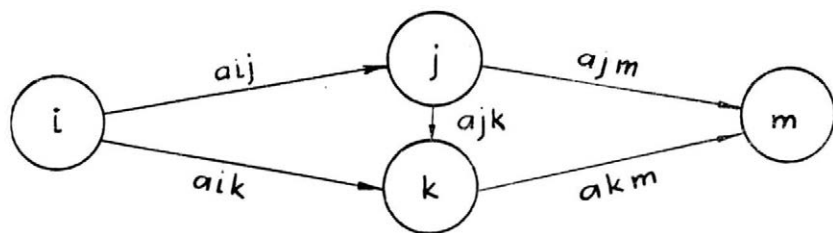
Výpočet očekávaného termínu dosažení jednotlivých bodů úkolu se řeší s maximální jednoduchostí a srozumitelností. Vzhledem k tomu, že neznáme přesné množství času k splnění daných úkolů, vyplývá z toho nutně určitá míra nejistoty pro jejich řízení. Metodou PERT se míra nejistoty stanoví pro každou činnost tře-

vysvětlivky:

- to = odhad trvání činnosti mezi bodem i a j — optimistický
- tp = odhad trvání činnosti mezi bodem i a j — pesimistický
- tn = odhad trvání činnosti mezi bodem i a j — nejpravděpodobnější
- tij = očekávané trvání činnosti mezi bodem i a j.

V grafu se často objevuje situace, že do jednoho bodu vede více cest. To znamená, že k úspěšnému dokončení určitého úkolu je třeba několik činností.

Jedna z typických situací je např. tato:

mi odhady časové náročnosti: optimistickým, nejpravděpodobnějším a pesimistickým.

Optimistický odhad představuje náročnost, kdy se vše daří mimořádně hladce a nevznikají žádné obtíže. Míra mimořádnosti těchto příznivých okolností je vyjádřena tím, že pravděpodobnost splnění dané činnosti s touto minimální časovou náročností není větší než 1 : 100.

Nejpravděpodobnější odhad vyjadřuje znalostmi a zkušenostmi podložený názor odpovědného pracovníka na otázku, jaká časová náročnost by se vyskytovala nejčastěji, kdyby se za nezměněných podmínek opakovala stokrát.

Pesimistický odhad odpovídá časové náročnosti za situace, kdyby šlo všechno špatně, kdyby se z různých pokusů podařil vždy ten poslední. Míra této mimořádnosti je vyjádřena pravděpodobností 100 : 1, že daná činnost bude splněna s menší časovou náročností než představuje pesimistický odhad.

Pro výpočet očekávaného trvání činnosti se osvědčil tento vzorec:

$$t_{ij} = \frac{to + 4 \cdot tn + tp}{6}$$

Za směrodatnou se v této situaci podle zásad metody PERT vybírá cesta s nejdelší dobou trvání. V daném příkladě je to cesta $a_{ij} + a_{jk} + a_{km}$.

Při praktickém výpočtu očekávaného termínu postupujeme na grafu od výchozího bodu, jehož očekávaný termín bude rovný nule ($T_v + 0$). Termíny bezprostředně následujících bodů se rovnají očekávanému trvání výchozích činností. Všechny další následující doby již mohou představovat uzly, do nichž vyúsťuje několik činností s různým očekávaným trváním a z různých předchozích bodů, které mají různé očekávané termíny. V takových případech propočítáváme kumulativní hodnoty trvání všech cest, které vedou do zkoumaného uzlu a přiřazujeme mu za očekávaný ten termín, který odpovídá největší kumulativní hodnotě časové náročnosti.

Z toho plyne, že cílovému bodu celého úkolu přiřazujeme jako očekávaný termín jeho dokončení tu kumulativní hodnotu času, která odpovídá nejdelší cestě od výchozího až po cílový bod.

Ze zásady, že za směrodatný termín vstupu do jednotlivých uzlů se klade

trvání nejdelší činnosti vyplývá, že v různých uzlech (bodech) a činnostech vznikají časové rezervy. To znamená, že některé činnosti mohou být dokončeny nebo zahájeny později, aniž se to projeví v prodloužení celkového průběžného času daného úkolu. Tyto rezervy za určitých podmínek představují potenciální možnosti zkrácení celého programu. Je proto důležité zjistit, jaký je rozsah a rozložení této časové rezervy v jednotlivých částech grafu.

Východiskem je tu výpočet nejpozději přípustného termínu ukončení jednotlivých činností. Při tomto výpočtu lze vycházet jedině z cílového bodu.

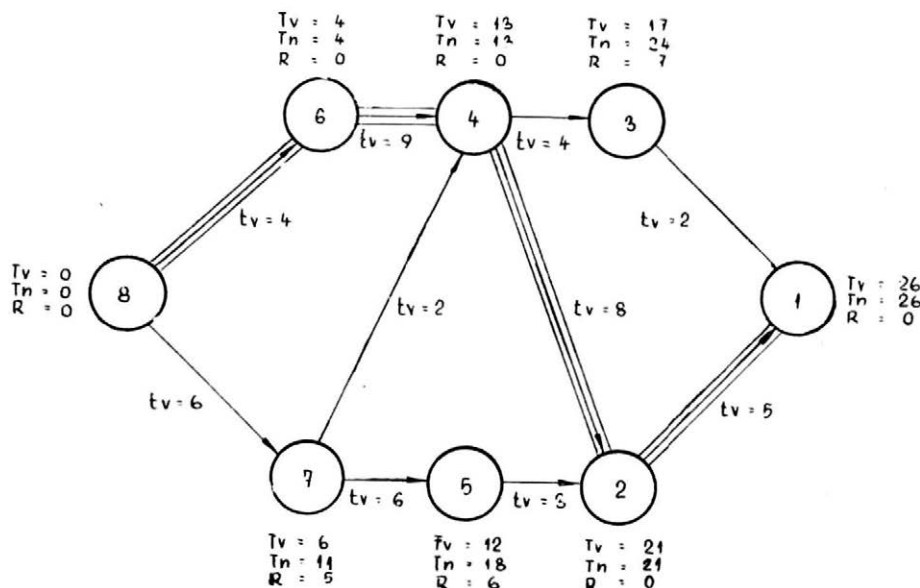
Postup výpočtu očekávaného termínu splnění jednotlivých činností i celého úkolu a výpočtu nejpozději přípustného termínu ukončení jednotlivých činností je na následujícím zjednodušeném příkladě:

bodu až do cílového bodu. Význam této kritické cesty spočívá v tom, že rozhoduje o termínu splnění celého řešeného úkolu.

Z toho vyplývá, že činností vytvářejícím kritickou cestu je nutno věnovat zvláštní pozornost. Stojí v popředí zájmu rozboru při zkoumání možných opatření ke zkrácení trvání jednotlivých činností a využití existujících rezerv. **Kritická cesta nám představuje hlavní články celého řetězu činností řešeného programu.**

Dosavadní zkušenosti s použitím metody PERT (č.j. 8801/5230/64/SKRV) ukázaly, že menší úkoly, obsahující méně než sto činností, lze zvládnout z jedné úrovně a je možno propočítat jejich síťový graf běžnými výpočetními prostředky nebo ručně.

Překročí-li počet činností tuto hra-

Jestliže na shora uvedeném grafu spojíme silnou čarou všechny body, které mají očekávaný termín i nejpozději přípustný termín shodný ($T_v = T_n$), znázorníme tím tzv. **kritickou cestu**. Je to cesta, která nevykazuje žádné časové rezervy. Probíhá spojitě od výchozího

nici, přibližuje se k rozměrům, které může komplexně řešit jedině samočinný počítač. Zvládnutí programu s tisícovým počtem činností již přesahuje hranici lidských možností a bez moderních metod a výpočetních technik je jeho úspěšné řešení nemožné.

Podmínky využití metody PERT v oblasti plánování vojenského technického rozvoje

Metoda PERT, založená na přísné logice, se používá při řešení činnosti, u nichž je především stanoven jasný cíl, a existují konkrétní představy, reálné možnosti i zdroje k dosažení tohoto cíle. Nejsou-li tyto základní podmínky splněny, nelze plán pomocí metody PERT vůbec sestavit.

Lze tyto základní podmínky splnit v oblasti vojenského technického rozvoje?

Jasnosti cíle při plánování vojenského technického rozvoje lze dosáhnout zejména v těch oborech techniky, které jsou „tradičně“ zajišťovány čs. vývojem i výrobou, jako je tomu u ženíjní, automobilové, tylové a některých druhů jiné techniky.

Podstatně složitější je situace v oblasti dělostřelecké, letecké, spojovací, radiolokační a jiné techniky. V těchto případech je účelné stanovit cílů několik, využít metody PERT k výpočtu časové náročnosti těchto variant a dojít k objektivně správné odpovědi na otázku, zda je účelnější zajišťovat novou techniku vlastním vývojem, osvojením výroby podle licenční dokumentace, nebo dovozem. Zjištěné skutečnosti by svou věcností a přesností znamenaly nový kvalitativní prvek pro rozhodování velení čs. ozbrojených sil.

Další část tohoto požadavku — existence konkrétních představ, reálných možností i zdrojů k dosažení cíle — je vlastně určitou fází ujasňování cíle. Jasnost cíle v oblasti vojenského technického rozvoje je mimo jiné dána i znalostmi, jak tento cíl v daných podmínkách splnit.

Je možno obecně říci, že i tuto část požadavku lze zajistit dobrou spoluprací čs. průmyslu s příslušnými orgány ministerstva národní obrany. Základním požadavkem je znalost kapacitních možností ke splnění daného cíle.

Využití metody PERT ve vojenském technickém rozvoji si vyžaduje určité změny v organizaci vzájemných vztahů mezi ministrem národní obrany a pracovišti civilního sektoru.

1. Především je nutné všestranně prověřit požadavky MNO v plánu technického rozvoje — uvnitř MNO, ve vztahu k průmyslu a z hlediska mezinárodní spolupráce. S tím souvisí i nutnost zvýšit odpovědnost za stanovení konečných požadavků a ujasnit, jak se tato opatření odrazí v rámci armády i národního hospodářství.

Schválení požadavku je ve skutečnosti první fází zavádění předmětu do výzbroje armády, neboť současně s jeho zařazením do plánu technického rozvoje je spojeno také jeho zařazení do perspektivního plánu materiálně technického zabezpečení, tj. dodávek vojenské techniky.

Druhá a konečná fáze zavádění do výzbroje armády probíhá po vyrobení a zkouškách prototypu. Základní podmínka perspektivní jasnosti cíle vyžaduje jednotu operačně taktických a technických požadavků na technický rozvoj a reálných možností jejich zabezpečení v průmyslu. Dosavadní výsledky vojenského technického rozvoje ukazují, že pro dosažení úspěchu má zásadní význam dosažení této jednoty v momentu zahajování prací na úkolech vojenského technického rozvoje a její udržování v průběhu celého procesu řešení.

Od této zásadní podmínky nelze ustoupit, i když výsledky vědy a techniky a nové poznatky z oblasti vojenské vědy přinášejí nové poznatky, které určitým způsobem ovlivní původní názory i požadavky na technický rozvoj.

2. Při řešení úkolů vojenského vývoje spolupracují pracoviště v průmyslu s příslušnými orgány pro vývoj v ministerstvu národní obrany.

Vzorový příklad této spolupráce na dílčích etapách vývoje je např. obsažen v článku 28 „Směrnice pro vzájemné vztahy mezi MNO a výrobními ministerstvy, ústředními úřady, Čs. akademií věd, výrobně hospodářskými jednotkami a rozpočtovými organizacemi při výzkumu, vývoji a zavádění výroby vojenského materiálu — 01“ (vládní usnesení ze dne 8. 4. 1959).

a) předběžný projekt:

1. Vypracování a předložení řešitelem.
2. Výroba a předvedení vzorku makety).
3. Projednání a vyjádření orgánu pro vývoj.

b) konečný projekt:

1. Vypracování a předložení řešitelem.
2. Projednání a vyjádření orgánu pro vývoj.

- c) podnikové zkoušky
- d) kontrolní zkoušky
- e) úpravy po kontrolních zkouškách
- f) vojskové zkoušky atd.

V přehledu etap jsou podtrženy etapy, za které odpovídá ministerstvo národní obrany.

Práce spojené s evidencí jednotlivých činností a bodů, se sestavením síťového grafu, se seřazením všech činností a bodů do technologického sledu, zachycujících všechny důležité vztahy a závislosti s propočtením časové náročnosti a analýzou celého úkolu podle metody PERT, předpokládají úzkou součinnost mezi všemi orgány, podílejícími se na řízení těchto prací. Těžiště prací bude spočívat na podniku, který je určen konečným řešitelem, a který bude mít nejlépe předpoklady souhrnně skloubit všechny dílčí akce celého vývojového programu.

Podle dosavadní praxe byl vztah vojenského orgánu pro vývoj vůči podniku charakterizován nejčastěji jako vztah orgánu zadávajícího úkol a kontrolního nad orgánem řešitele.

Plánovací metoda PERT vyžaduje, aby všechny orgány podílející se na zabezpečení a řízení daného programu měly přesně vymezenou činnost, která odpovídá logickému uspořádání celého pracovního procesu, a která se důsledně podřizuje podmínkám jejího použití. Obdobně jako pracoviště v průmyslu, budou se muset podmínkami PERT řídit i vojenské orgány pro vývoj a dodržovat přesně úkoly, které pro ně z toho systému vyplývají.

3. Metoda PERT předpokládá a umožňuje účinně využívat ekonomické funkce hmotných stimulů i penále. Jejich využívání bude mít vliv i na charakter výpočtu časového trvání činnosti jednotlivých úkolů technického rozvoje. Tam kde ekonomické vztahy mezi dodavateli a subdodavateli jsou svázané pevným a dobře fungujícím systémem premií a penále, odhady časové náročnosti jednotlivých činností se budou pohybovat směrem k optimálnímu odhadu. Tam kde není účinně fungující soustava premií a kde trestní sankce za neplnění smluvních závazků mají slabou ekonomickou funkci, odhady časové náročnosti jednotlivých činností se budou pohybovat spíše směrem k pesimistickému odhadu. Pro oblast čs. vojenského technického rozvoje je v současné době typický druhý případ. Úspěšné vyřešení tohoto problému není

jen otázkou technického rozvoje. Jeho úspěšné vyřešení v oblasti technického rozvoje souvisí s jeho řešením v celém národním hospodářství. Avšak i bez této souvislosti je možno použitím metody PERT v technickém rozvoji dosáhnout v poměrně krátké době zlepšení účinnosti přemíování.

4. Metoda PERT bude vyžadovat potřebné informace pro plánování a kontrolu plánu vojenského technického rozvoje. Výpočet trvání jednotlivých činností v síťovém grafu se musí opírat o přesné a včasné údaje těch pracovníků, kteří nejlépe znají podmínky, za nichž bude docházet k realizaci jednotlivých činností. K tomu bude nutno využívat statistických údajů z jednotlivých oborů činnosti a zamezovat jejich svévolnému subjektivnímu hodnocení.

O praktickém využívání metody PERT bude rozhodovat i účelná kontrola plánu vojenského technického rozvoje a rozbor jeho plnění.

Na nižší úrovni řízení bude kontrola v krátkých časových intervalech, aby bylo možno včas reagovat na všechny výjimečné situace a případy, které v průběhu plnění plánu nastanou (14 dní, nejvýše 1 měsíc). V těchto časových intervalech bude nutno podávat vyšším stupňům řízení informace o průběhu činnosti na kritické cestě, propočtení nových očekávaných termínů při dosažení jednotlivých bodů na této cestě a pravděpodobnost dodržení plánovaného úkolu.

V delších časových obdobích (čtvrtletí) budou účelné informace o stavu prací a hlavně přehodnocení odhad časové náročnosti všech činností. Na jeho základě se vypracuje aktualizovaná verze síťového grafu v celém rozsahu (změna plánu).

Systém kontroly a hlášení musí být jednotný a závazný pro všechny řešitele, dodavatele a subdodavatele, zúčastněné na uskutečňování daného programu.

Při předkládání kontrolních zpráv bude nutno dodržovat zásadu příslušného stupně řízení a podle toho zaměřit jejich obsah.

5. V letech 1956—1963 došlo k podstatným změnám v rozsahu zbrojní výroby pro ČSLA, jak ukazuje tato tabulka: (čj. 0063027/SPK/1963);

1955	1956	1957	1958	1959	1960
100	94,6	76,8	58,1	65,8	75,9

Současné došlo i k značnému zmenšení vlastní výzkumu a vývoje.

O poklesu počtu úkolů obsažených v plánu vojenského technického rozvoje od roku 1965 do roku 1964 svědčí tato tabulka:

Druh techniky	1956	1960	1964
dělostřelecká technika	100	50	14
letecká technika	100	85	52
tanková a automobilní technika	100	69	50
ženiiní technika	100	60	24
chemická technika	100	72	27
slaboproudá technika	100	81	33
týlová technika	100	68	51
vojenská technika celkem	100	68	29

Celková tendence zmenšovat rozsah vlastní výzkumu a vývoje vojenské techniky je současně doprovázena usilovným hledáním, ve kterých oborech vojenské techniky je účelný vlastní výzkum a vývoj. Přitom se berou v úvahu zejména tato hlediska:

— perspektivní potřeby vyzbrojování ČSLA novou technikou,

— možnosti mezinárodní hospodářské spolupráce se socialistickými zeměmi, tj. možnosti dovozu nebo osvojení výroby podle licenční dokumentace,

— možnosti úspěšného vlastního výzkumu, vývoje a výroby ve stanoveném čase s ohledem na ekonomickou efektivnost rozsahu výroby.

Vhodnou aplikací metody PERT je možno posoudit, jaké máme časové možnosti technického rozvoje v jednotlivých oborech vojenské techniky a jaký způsob zabezpečování techniky je optimální.

Tato metoda napomůže tedy základnímu poslání vojenského technického rozvoje — lepšímu a rychlejšímu zabezpečování ČSLA novou vojenskou technikou.

6. Metoda PERT není dosud v národním hospodářství ve větším měřítku používána. Aby mohla být použita v podmínkách vojenského technického rozvoje, bude nutno nejdříve seznámit a přesvědčit o jejich výhodách pracovníky ministerstva národní obrany i pracovníky průmyslu. Kromě toho je nutno vytvořit podmínky, aby průmyslové podniky byly přesvědčeny o její ekonomické výhodnosti.

Bez použití metody PERT budou závěry z vojenských technických a ekonomických rozborů, zpracovaných před zahájením řešení úkolů vojenské technického rozvoje, trpět nadále velkou mírou nejistoty, nebude možno přesně odhalovat hlavní problémy řešení programu a v předstihu zaměřovat pozornost na jeho úzká místa a rozhodující články.

Výhody metody PERT

PERT je metoda, která byla vypracována na pomoc řízení v oblastech, kde je třeba rychlé a správné předvídání, kde více než jinde je nutno bojovat o čas. Nemůže však nahradit činnost vedoucího pracovníka, pouze mu umožňuje lepší řízení.

Jde o plánovací metodu, která umožňuje zavést do plánování důslednou komplexnost a přesnou logičnost. Umožňuje zavést dokonalou organizaci všech pracovních procesů daného programu a současně vytvořit pro všechny stupně řízení dokonalý sdělovací prostředek, který je spojuje. Tato metoda odhaluje všechny přímé i nepřímé vazby řešení úkolu a

proto umožňuje snadné seřazení jednotlivých dílčích úkolů podle jejich významu pro vyřešení celého úkolu. Jednou z hlavních jejích předností je, že umožňuje poznat ty dílčí úkoly, které vyžadují při řešení hlavní péči a na druhé straně umožňuje poznat ty dílčí úkoly, jejichž plnění může mít volnější průběh. Umožňuje nám tedy u každého řešení úkolu poznat to co je hlavní, podstatné pro jeho úspěšné splnění. Tuto přednost má metoda PERT nejen při vypracovávání plánu, nýbrž i při jeho kontrole v průběhu řešení úkolu. Proto je nástrojem dokonalejšího plánování a řízení technického rozvoje.

Manévr podél fronty

Podplukovník Jiří NEČAS

Před zavedením jaderných zbraní do výzbroje armád byl převážně používán manévr z hloubky, tj. zasazování druhých sledů a záloh k rozvíjení úspěchu. Manévr podél fronty byl znám převážně jako rokádní přesun druhých sledů a záloh v hloubce vlastní sestavy.

Použití jaderných a raketových zbraní a z něho vyplývající zředění sestav, široká pásma činnosti, vysoká tempa, boj na směrech, vznik mezer a tím odkrytých boků a křídel, spolu s plnou motorizací a mechanizací armád, neobyčejnou měrou zdůraznily význam manévru v soudobém boji a operaci vůbec a manévru podél fronty zvláště.

Manévr z hloubky považují vcelku za známou problematiku, kterou osvětlují i nové řády. Proto se budu zabývat méně jasnou a zřídka procvičovanou otázkou **manévru podél fronty** (přesněji vyvedením svazku bojujícího v prvním sledu v dotyku s nepřítelem z pasivního úseku, jeho rokádním přesunem podél fronty a zasazením z chodu na novém, odlehlejší směru).

Zaměřím se především na stupeň vševojskového svazku a to v útoku, aby vynikla náročnost celého problému.

Při realizaci manévru podél fronty je nutno v plné míře respektovat obecné požadavky, které platí pro všechny druhy manévru.

Jde především o **efektivní využití účinků jaderných zbraní**. V našem případě je to možné a nutné v první a třetí fázi manévru podél fronty, tj. při vyvedení vojsk z dotyku a dále při jejich zasazení na novém směru. Jaderné údery (za příznivých podmínek i pozemní) mohou rozhodným způsobem usnadnit nejen „odpoutání“ vojsk z dotyku s nepřítelem, ale i jejich zasazení na novém směru.

Značně vystupuje do popředí **požadavek na rychlý manévr**, poněvadž téměř vždy bude probíhat pod tlakem času, především ve snaze využít noční doby. Zámysl manévru podél fronty musí být **jednoduchý**, aby velitelé a štáby se vyhnuli zbytečným soustřeďováním a přeskupováním vojsk. V neposlední řadě je třeba zabezpečit **skrytost** manévru a tím nejen uchránit vlastní vojska před údery zbraní hromadného ničení nepřítele, ale dosáhnout i **překvapení**, které je možné při důsledném respektování všech dříve uvedených požadavků.

Soudobé operace a boje jsou typické kromě jiného značnou složitostí situací a jejich rychlými zásadními změnami. Vzniká tudíž otázka, kdy může vzniknout možnost nebo nutnost manévru podél fronty.

V podmínkách boje a operace **bez použití jaderných zbraní** — kdy vojska bojují v podstatně nižších tempech, často i v užších pásmech a tudíž s menšími mezerami, nebo dokonce bez nich — lze tuto formu manévru považovat za méně častou.

Jiná situace bude při **oboustranném použití jaderných zbraní**, kdy všechny aspekty soudobé operace budou vyžadovat i manévr podél fronty.

V **armádní útočné operaci** můžeme vyvést svazek z vedlejšího nebo pasivního směru se zámyslem (viz schéma 1):

1. zasadit uvolněné síly a prostředky na směr hlavního úderu armády, aby-
chom dosáhli výraznější převahy a tím i vyššího tempa útoku. Tato varianta
bude vcelku převažovat;
2. udeřit do boku nebo týlu nepřátelského uskupení na odlehlejší směru;
3. přehradit mezeru v sestavě, nebo vytvořit hloubku obrany na směru sil-
ného protiúderu nepřítele;
4. obklíčit a zničit nepřátelské uskupení na jiném směru v pásmu armády,
případně v součinnosti se sousední armádou.

Někdy můžeme vševojskový svazek vyvést ze směru hlavního úderu armády
na jiný směr. Bude tomu tak, v případě nutnosti přenést směr hlavního úderu
armády a za situace, kdy armáda nemá dostatek volných sil a prostředků
v hloubce. Poslední podmínka v podstatě platí pro všechny varianty v útočné
i obranné operaci.

V **obránné operaci armády** můžeme vyvést svazek prvního sledu z vedlejšího
nebo pasivního směru s cílem (viz schéma 2);

1. přehradit mezery vzniklé průlomem nepřítele;
2. provést protiúder samostatně, nebo v součinnosti se svazkem druhého
sledu armády;
3. přejít do protiútoků po úspěšném protiúderu druhým sledem armády.

Tyto varianty v útočné a obranné operaci přicházejí v úvahu za předpokladu,
že nepřítel v pásmu vyváděného svazku nevede aktivní činnost. Kromě toho
vyvedení svazku v obraně vyžaduje, aby vzniklou mezerou bylo možno v případě
nutnosti (tzn. při pokusu nepřítele ji využít k proniknutí do týlu) přehradit
části vyvedeného svazku nebo jinými silami, které zabezpečit i palebně, včetně
jadernými údery.

Nebudu podrobně rozebírat všechny varianty, jejichž výčet při složitosti
soudobých operací jistě není úplný. **Zaměřím se na manévr svazku podél fronty
v útočné operaci za použití zbraní hromadného ničení.**

Manévr podél fronty můžeme v podstatě rozložit na tři fáze:

postel, ale ne manévr

1. vyvedení svazku z prvního sledu;
2. jeho rokádní přesun na nový směr;
3. zasazení svazku na novém směru.

Útočící svazek prvního sledu lze vyvést v podmínkách, kdy jeho vojska jsou
mimo dotyk s nepřítelem, nebo v bezprostředním dotyku s ním.

V **prvním případě**, kdy např. svazek bude pronikat mezerou v sestavě od-
cházejícího nepřítele, vyvedení nebude narážet na zvláštní potíže, je proveditel-
né v libovolné denní době a v závislosti na konkrétní situaci několika způsoby.
Především může dojít k variantě, že svazek aniž by křížoval směr sousedů, **za
stálého postupu** šikmo dopředu je vyveden na nový směr. Je to případ nejjed-
nodušší a nevyžaduje složitá organizační opatření. Je-li nový směr značně od-
lehlý, je nutno volit jiný manévr. V každém případě je však již **nezbytné, aby**

vyváděný svazek se zastavil, alespoň dočasně. Pak se na nový směr může přeskupit:

1. úpravou sestavy tím, že křídelní útvar prvního sledu a útvar druhého sledu se vykloní do rokádního směru a jako útvary prvního sledu se přesunou na nový směr;

2. dočasným „soustředěním“ svazku v dosaženém prostoru (např. k doplnění zásob pohonných hmot a střeliva), úpravou pochodové sestavy a přesunem na nový směr;

3. postupným vyváděním, přesunem a zasazováním na novém směru po útvarech (blíže viz „třetí fáze manévru podél fronty“).

Značně složitější bude **vyvedení svazku z bezprostředního dotyku s nepřítelem**. Obtížnost závisí i na konkrétní situaci nepřítele. **Vojska nepřítele mohou ustupovat.** Tento případ bude snadnější než, kdy se **nepřítel bude bránit na místě**. Pro manévr v obou případech bude nejvýhodnější využívat noční doby, která umožní skryté odpoutání vlastních vojsk od nepřítele. Ve výjimečných případech může být využito snížené viditelnosti (např. mlhy) nebo umělého zadýmávání.

Vyvést vlastní vojska při **odchodu nepřítele** bude snadnější. Je třeba především zastavit další postup svazku. Za výhodných podmínek to bude možné ihned po obdržení rozkazu k vyvedení, jindy zase až vojska v dotyku vyjdou na výhodnou terénní čáru, která jim usnadní vyjít z dotyku.

Pro „**odpoutání**“ je nutné ponechat v dotyku část sil. Tato clona může zajišťovat vyvedení hlavních sil buďto činností na místě, nebo za pohybu. Vyvedená vojska se shromáždí po útvarech, nebo svazek jako celek. Závisí to na způsobu zasazení na nový směr.

Těžší bude vyvádět vojska z dotyku **s nepřítelem, který se brání na místě**. Je nebezpečí, že po zjištění odpoutávání našich vojsk může nepřítel po úderech zbraněmi hromadného ničení přejít k aktivní činnosti. Této variantě věnujme proto větší pozornost. Úspěšné vyvedení bude záviset především na jeho rychlosti a proto k jeho uskutečnění je třeba využít maximálního množství cest. Dále by mělo probíhat utajeně, za dovedného využití terénu, denní doby, zadýmávání a jiných klamných opatření a za rozsáhlého ženíjního zatarasování.

Je nezbytné udržet po dobu vyvádění neustálý „**palebný dotyk**“ s nepřítelem, a to pěšími zbraněmi, tanky a dělostřelectvem. Proto se i v tomto případě ponechává v dotyku část sil a prostředků. Tyto zesílené motostřelecké a tankové jednotky maskují a kryjí vyvedení hlavních sil z dotyku aktivní činností, jejíž ráz se nesmí zásadně lišit od charakteru boje před vyváděním. Krycí jednotky je možno později výhodně využít jako zadní zajištění v době, kdy svazek bude opouštět pásmo dosavadní činnosti.

Vyváděné jednotky se shromáždí v praporech prvního sledu po rotách na směry (osy) pozdějšího přesunu. Z hlediska utajení bude výhodnější, kdy pěchota bude nasedat na obrněné transportéry až v shromážděních. Bude odcházet pěšky k vozidlům a teprve jejich přesun od fronty bude třeba palbou zvukově zamaskovat. Nejsložitější je vyvedení tankových jednotek z dotyku. Aby nepřítel při vyvádění tanků neodhalil náš zámysl je nezbytné, ponechat část tanků v dotyku a celý manévr zamaskovat palbou. Vyvedené jednotky se shromáždí v prostorech výhodných nejen z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení, ale i skrytých proti pozemnímu radiolokačnímu průzkumu nepřítele.

Diskusí je problém vzdálenosti prostorů shromáždění vyvedených vojsk, kdy se do protikladu dostávají dvě hlediska. Předně je to zásada, že nejlépe jsou chráněna před jadernými údery ta vojska, která jsou v bezprostředním dotyku s nepřítelem a za druhé je to požadavek shromáždit vojska do prostorů, které jsou mimo účinný dosah určitých zbraní. Z hlediska soudobých i perspektivních vlastností zbraní, včetně jaderných, považují ze reálnější druhé hledisko, přičemž jde v podstatě jen o stanovení konkrétních vzdáleností od čáry dotyku. Tyto mohou být v závislosti na situaci různé a nelze pro ně stanovit šablonu. Vezme-li se však v úvahu možnost nepřítele provádět jaderné údery malé mohutnosti prakticky i na vojska v dotyku, lze ve většině případů považovat za účelnou takovou vzdálenost shromaždišť praporů prvního sledu od čáry dotyku, která by je stavěla mimo palbu protitankových prostředků a dosah zbraní Davy Crockett — tzn. asi 4—5 km.

Prapory druhého sledu pluků, které jsou v odpovídající vzdálenosti od čáry dotyku, se ponechávají na místě a podle situace se přeskupují k přesunu. Pluky druhého sledu obdobně zůstávají na místě a připravují se k přesunu, při čemž je výhodné předvídat jejich zasazení na novém směru v prvním sledu svazku. Vzhledem k tomu, že vyvádění vojsk z dotyku je neobyčejně citlivé údobí, je nezbytné, aby jednotky a útvary druhého sledu byly stále připraveny zasáhnout na ohrožený směr, v případě, že nepřítel vyvádění vlastních vojsk odhalí a zahájí aktivní činnost. Při shromažďování vyvedených vojsk je třeba se vyvarovat složitým přeskupováním, jako např. „vytahování“ posilových prostředků ze sestav útvarů a jejich soustředění do organických celků, nebo přidělování jiným útvarům. Mnohem výhodnější budou tato opatření, jsou-li nezbytná, po přesunu na nový směr.

Složitě je též správně organizovat činnost oddílů vojskových raket a dělostřelectva svazku při vyvádění z dotyku, zvláště z hlediska předvídaných úkolů na novém směru, kdy může dojít k zasazení svazku z chodu k průlomu obrany nepřítele, nebo do mezery v sestavě nepřítele. V prvním případě je třeba vyvést z dotyku oddíl vojskových raket a dělostřelectvo v maximálním množství a co nejdříve, aby průlom na novém směru byl dostatečně palebně připraven a podporován. V tom případě je třeba, aby jaderné údery na nepřítele, který by v pásmu vyváděného svazku přešel k aktivní činnosti, připravil a uskutečnil velitel armády. Ve druhé alternativě je možné, aby vyvedení vojsk z dotyku zabezpečil oddíl vojskových raket a dělostřelectvo přidělené útvarům prvního sledu.

Úsilí organických prostředků svazku **protivzdušné obrany** bude soustředěno na obranu oddílů vojskových raket. Celková obrana svazku před údery prostředků vzdušného napadení nepřítele bude úkolem armády a to především letectva a protiletadlových raketových prostředků.

Pro úspěšný manévr a zvláště vyvedení vojsk z dotyku s nepřítelem je nezbytným předpokladem dovedně organizovat **zabezpečení bojové činnosti vojsk**.

Hlavním úkolem **průzkumu** při vyvádění vojsk z boje je zjistit prostředky jaderného napadení nepřítele a jeho síly a prostředky v dotyku. Kromě toho je nezbytné sledovat charakter činnosti nepřítele a včas zjistit příznaky jeho možného přechodu k aktivní činnosti v případě, že se mu podařilo odhalit vyvádění našich vojsk z dotyku. Tyto úkoly mohou plnit hlavně prostředky vzdušného průzkumu odposlechem jeho rádiových sítí a průzkumnými jednotkami útvarů prvního sledu. Průzkumnou rotu svazku bude účelné včas a přednostně vyvést

z dotyku s nepřítelem, soustředit a urychleně přesunout do nového pásma činnosti s úkolem zabezpečit včas veliteli svazku dostatek zpráv o nepříteli a rázu jeho činnosti v tomto pásmu.

Z hlediska **ochrany vojsk proti zbráním hromadného ničení** je prvořadým úkolem utajeně vyvést vojska z dotyku nepřítele. Vojska nelze shromažďovat na dlouhou dobu ve velkých organických celcích, ale rozmísťovat rozptýleně, maximálně po praporech a v předem prozkoumaných prostorech. Je třeba mít v pohotovosti všechna opatření k likvidaci následků napadení zbraněmi hromadného ničení nepřítelem.

Zvýší se důležitost **maskování a klamání nepřítele**, která mohou při dobré organizaci značným způsobem ztížit nepříteli odhalit vyvádění našich vojsk. Hlavní bude palebné maskování motorů při vzdalování se vozidel od čáry dotyku, pokračování bojové činnosti takového charakteru, jaká byla před zahájením vyvádění, zřizování klamných prostorů shromaždišť vojsk za použití prostředků protiradiolokačního maskování, ponechání v prostoru rádiových sítí ve stejném rozsahu spolu s vysíláním klamných rozkazů pro pokračování v útočné činnosti apod.

Úsilí **topografického zabezpečení** se zaměřuje již v době vyvádění vojsk především na činnost v novém pásmu svazku. Vojska musí včas dostat všechny topografické údaje pro studium terénu a jeho vyhodnocení a pro propočty a plánování bojové činnosti, včetně zabezpečení dělostřelectva a oddílů vojskových raket v novém prostoru.

Bojovat s radiotechnickými prostředky nepřítele bude armáda, přičemž bude výhodné zaručit velení vojskům nepřítele v dotyku s vyváděným svazkem, zvláště podaří-li se nepříteli manévr odhalit a jsou-li zjištěny spolehlivé příznaky, že se připravuje k aktivní činnosti.

Úspěch vyvedení z boje bude značně závislý na **ženijním zabezpečení**, které bude zaměřeno na zřizování ženijních zátarasů, přípravu objektů k ničení a úpravu cest pro přesun na nový směr.

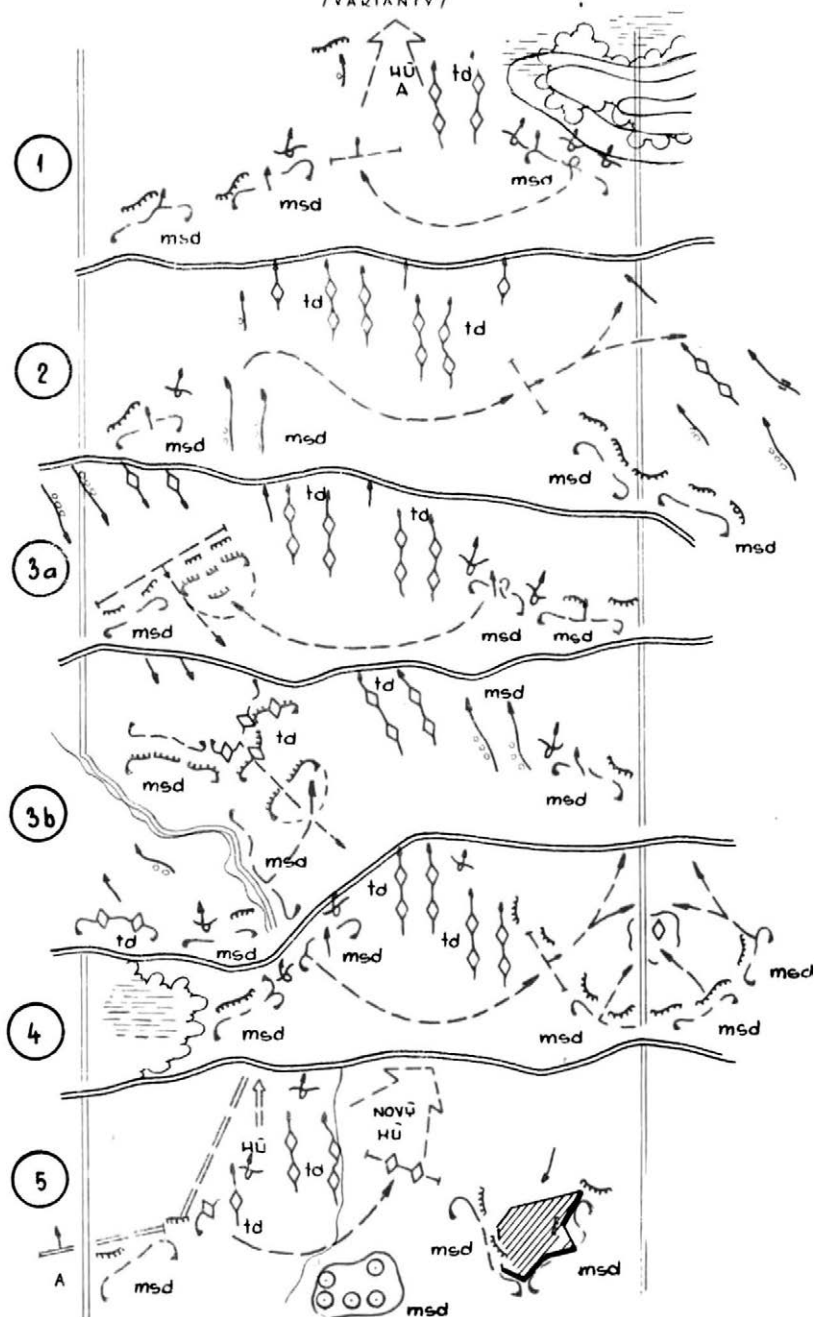
Složitá bude organizace **týlového zabezpečení**, zvláště pro nedostatek času. Podle situace a potřeby se využívá soustředění vojsk před přesunem do nového pásma činnosti k doplnění zásob (hlavně pohonných hmot a střeliva) a k odsunu raněných, aby svazek na novém směru měl maximálně volnou kapacitu zdravotnických zařízení. Dovednou organizací práce týlu je nezbytné zabezpečit, aby týlové útvary a zařízení nenarušovaly shromažďování vyváděných vojsk a později jejich rokádní přesun. Proto bude někdy vhodné týlové útvary a zařízení, které nejsou nutné pro přímé zabezpečení vojsk, včas přesunout do nového prostoru. U útvarů nebo svazku se v tom případě zanechávají jen nutné pohyblivé zásoby materiálu a dílenské, odsunové a zdravotnické prostředky. Podle situace a potřeby je možné využít doby, po kterou vojska se zdržují v prostorech shromaždišť, k ošetření bojové a dopravní techniky.

Vyvedení vojsk z dotyku je nejdůležitější a nejobtížnější fázi manévru podél fronty. Úspěch bude záviset na iniciativě velitelů všech stupňů a jejich schopnostech využívat válečné lsti, na dovednosti, sladěnosti a organizátorských schopnostech štábu a v neposlední řadě na stupni vycvičenosti vojsk.

Druhou fází manévru podél fronty je přesun svazku do nového pásma činnosti. Podle způsobu manévru lze uvažovat o těchto variantách přesunu (viz schéma 3):

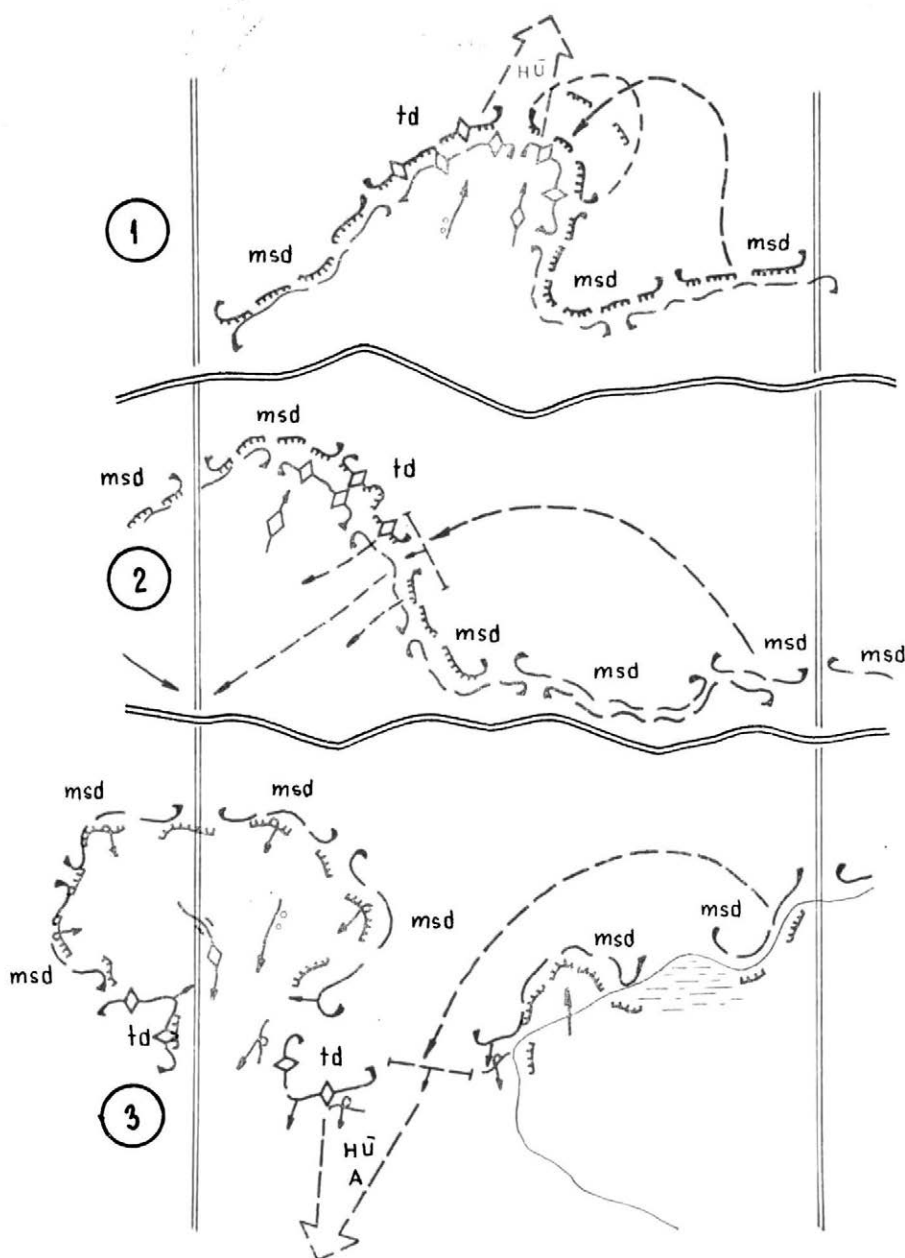
MANÉVR PODĚL FRONTY V ÚTOČNÉ OPERACI

/ VARIANTY /

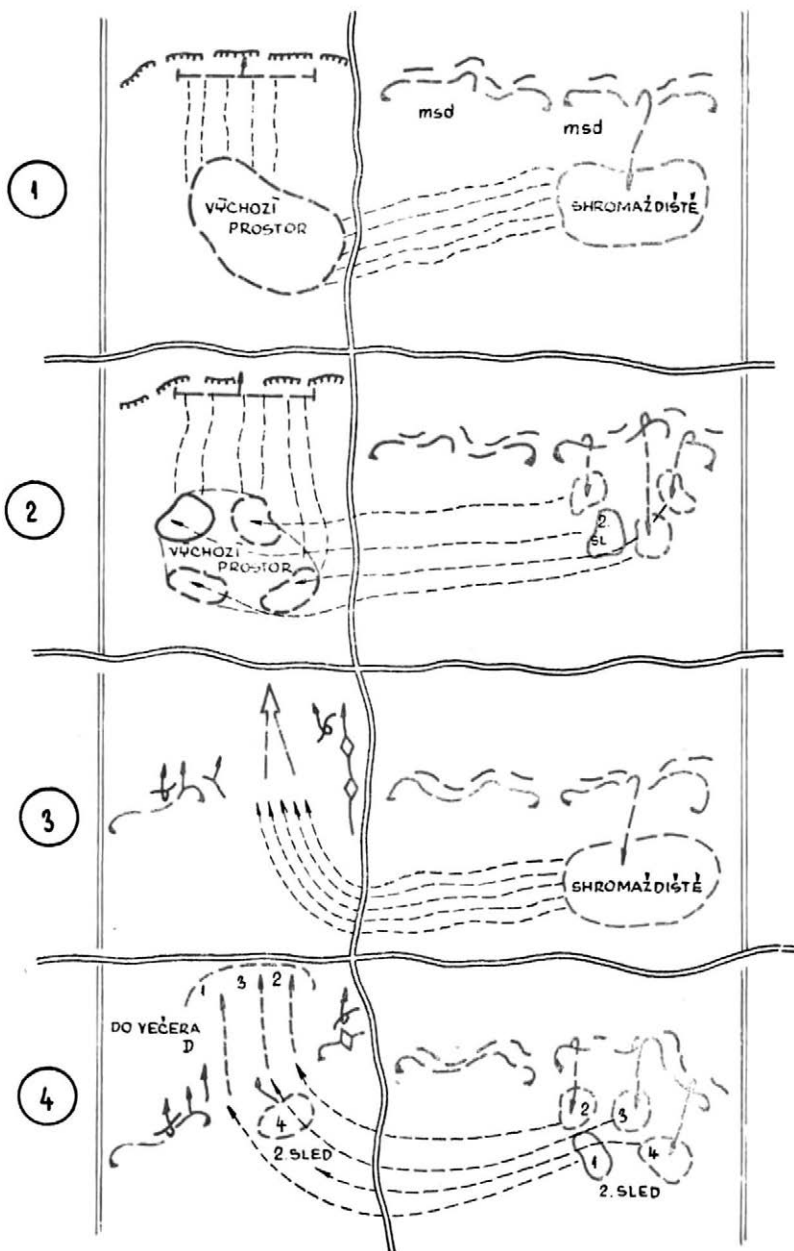

MANĚVR PODĚL FRONTY V OBRANNĚ OPERACI

/VARIANTY/

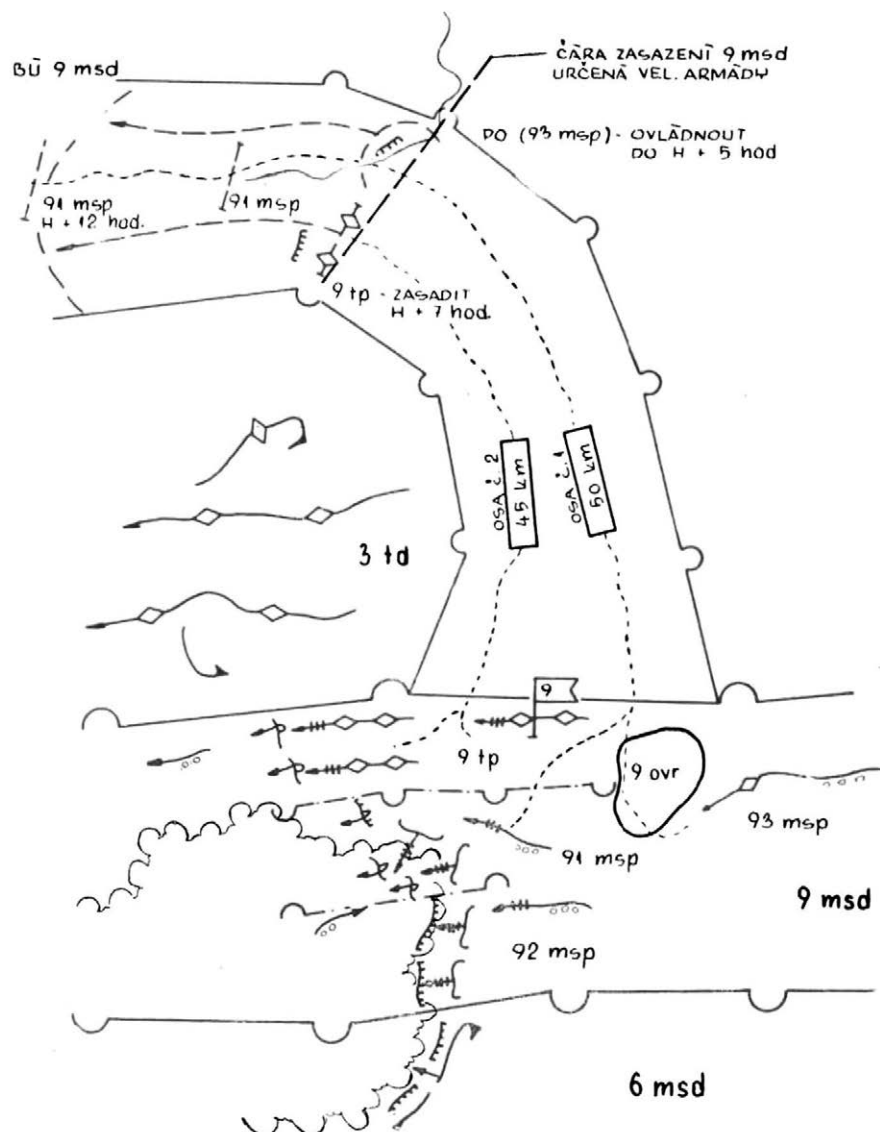

PŘESUN SVAZKU NA NOVÝ SMĚR / VARIANTY /

POSTUPNĚ VYVEDENÍ A ZASAZENÍ SVAZKU

/ VARIANTA /

POZNÁMKA: DOBA SITUACE 9 msd V DOTYKU = „H“

1. svazek se shromáždí v určeném prostoru a z něho se jako celek přesune do výchozího prostoru před zasazením na novém směru;

2. svazek se do výchozího prostoru na novém směru přesune po útvarech postupně, jak dosáhnou pohotovost ve shromaždištích;

3. svazek se shromáždí a po vydání a proniknutí úkolů zahájí přesun a z něho bez zastávek je zasazen na novém směru;

4. svazek se po vyvedení z dotyku jako celek nesoustřeďuje, ale jeho útvary se po dosažení pohotovosti v prostorech shromaždišť a obdržení úkolu postupně samostatně přesunují a bez zastávek zahajují plánovanou činnost na novém směru.

Volba jednotlivých variant je závislá na řadě faktorů, jako např.:

- rázu činnosti nepřítele na původním i novém směru,
- charakteru bojové činnosti svazku v novém pásmu činnosti,
- vzájemné vzdálenosti obou směrů činnosti svazku,
- časových lhůtách, které mají štáby a vojska pro přípravu a vlastní manévr.

Pro ulehčení zasazení na novém směru a úsporu času je výhodné zkrátit délku proudů a **přesunovat svazek po maximálním počtu os**. Komunikační možnosti středoevropského válčičtí ve většině případů umožňují přesunout každý útvar prvního sledu po dvou osách a kromě toho je účelné vyhradit jednu až dvě osy pro svazek jako záložní.

Osy rokádního přesunu svazku nemohou probíhat v malé vzdálenosti od linie fronty a přetínat pásma sousedních svazků v blízkosti čáry dotyku. Volba os přesunu je závislá na celkové konfiguraci fronty, při čemž nejbližší od ní vzdálená osa přesunu by měla probíhat za zádi druhých sledů sousedních svazků.

Umožňuje-li to komunikační síť, je možno vhodnou volbou os přesunu dosáhnout i oklamání nepřítele, samozřejmě spolu s jinými klamnými opatřeními. K tomu účelu je svazek přesunován podél čáry dotyku nebo šikmo od fronty a ve vhodném prostoru může být náhle změněn směr přesunu do nového pásma činnosti.

Obtížným problémem a zároveň těžištěm práce štábu v této etapě je **vyvést vojska svazku na osy přesunu v sestavě předvídané pro zasazení**, což je ve většině případů nutné, i když někdy lze počítat s možností uspořádání sestavy ve výchozím prostoru před zasazením.

Někdy bude výhodné vysunout předem předsunutý odřad s cílem zabezpečit čáru zasazení svazku. V případě, že svazek bude z chodu prolamovat obranu nepřítele, přesunuje se oddíl vojskových raket, dělostřelectvo a protiletadlové prostředky předem (pod ochranou předsunutého odřadu), aby byly včas připraveny k uskutečnění palebné přípravy útoku a jaderných úderů. Je-li svazek zasazován na novém směru do mezery v sestavě nepřítele, není nutno uvedené prostředky předsunout, ale naopak je výhodné posilové prostředky přesunout společně s útvary, kterým byly přiděleny.

Vzhledem k blízkosti fronty organizuje se během rokádního přesunu svazku **pochodové zajištění**, při němž je třeba položit důraz na zajištění boku od fronty který může být ohrožen nepřátelskými jednotkami proniknuvšími mezerami ve vlastní sestavě. Kromě toho bude účelné organizovat i zadní zajištění, zvláště

pak v první fázi přesunu. Toto je možno vytvořit z motostřeleckých a tankových jednotek, které chránily vyvedení hlavních sil svazku z dotyku s nepřítelem.

Důležitou a někdy i rozhodující úlohu při přesunu na nový směr může sehrát **pořádková a regulační služba**. Tím spíše, že přesunovaný svazek bude nezbytně — i když v hloubce — příčně protínat pásma armádních záloh a velitelských stanovišť, týlové komunikace apod. Proto bude účelné, aby rokádní přesun svazku byl plánován a časově a prostorově sladěn s jinými přesuny ve štábu armády. Z hlediska regulační služby je výhodné zabezpečit silami přesunovaného svazku shromáždění vojsk a jejich vyvedení z prostorů shromaždišť na osy přesunu a později jejich rozčleňování a rozvinování na čáře zasazení. Vlastní přesun pak zabezpečit péčí armády.

Třetí fázi manévru podél fronty je zasazení svazku na novém směru, které lze uskutečnit v podstatě dvěma způsoby.

Předně je to **útok na bránícího se nepřítele z chodu**. Tato varianta je v novém Polním řádu dostatečně vysvětlena a proto se jí v dalším nebudu zabývat.

Druhý způsob je **zasazení svazku do mezery v sestavě vlastních vojsk i nepřítele** k rozvíjení úspěchu a rychlému proniknutí do hloubky sestavy nepřítele, k pronásledování odcházejícího nepřítele, k ničení přisunovaných záloh nepřítele ve střetném boji apod. Přitom, jak jsem již uvedl, je možno svazek zasadit jako celek nebo **po útvarech**.

Zastavme se blíže u poslední možnosti, která je v praxi velmi málo používána, přestože v podmínkách operace za použití jaderných zbraní je často velmi výhodná, zvláště může-li být využito úspěšné činnosti jiných sousedních svazků. Jaký je princip tohoto způsobu. Nečekat po vyvedení z dotyku na shromáždění celého svazku, tím ztrácet drahocenný čas a vystavovat vojska možným jaderným úderům nepřítele, ale využít schopnosti motostřeleckých a tankových útvarů k samostatnému boji. Proto je postupně po shromáždění přesunout na nový směr a z přesunu v mezeře ve vlastních vojskách přejít plynule do pronásledování.

Tento způsob můžeme uskutečnit takto. Využít útvar druhého sledu, nebo útvar vystřídáný z dotyku k nočnímu odpočinku a okamžitě jej vyslat, po příslušném posílení, jako předsunutý odřad společně s průzkumnými prostředky svazku do nového pásma činnosti. V dalším vyvádět jednotlivé útvary z dotyku a po dosažení pohotovosti v prostorech shromáždění je i s posilovými prostředky samostatně přesunovat a postupně na novém směru zasazovat. Úkoly jednotlivým útvarům je třeba časově a prostorově určovat tak, aby bylo postupně dosaženo opětného spojení celé divize. Přitom není nutné, ba dokonce ani žádoucí, určovat čáru zasazení a tím zbytečně zpomalovat postup vojsk a vystavovat je případným jaderným úderům nepřítele.

Důležitá je **volba doby vyvedení a přesunu oddílů vojskových raket**. Závisí především na tom, zda tento útvar bude muset být připraven v původním pásmu činnosti k úderům a tak zabezpečit vyvedení vojsk z dotyku. Jestliže tomu tak nebude (zabezpečí-li raketové vojsko armády), je možno jej přesunout pod ochranou vševojskových útvarů (předsunutého odřadu) na nový směr tak, aby byl co nejdříve schopen uskutečnit jaderné údery v jejich prospěch.

Z hlediska svazku je tento způsob zasazení na novém směru velmi náročný na **organizaci velení**. Vojska a týly budou rozloženy na velkých vzdálenostech

a mohou uskutečnit všechny tři fáze manévru současně. Bude výhodné, aby zesílené předsunuté velitelské stanoviště bylo přemístěno co nejdříve na nový směr (asi za prvými dvěma útvary) a odtud organizovalo zasazení útvarů do mezery. Vyvedení zbývajících útvarů z dotyku a přesun zbytku svazku lze řídit z velitelského stanoviště.

Velmi důležitá budou včasná opatření v oblasti materiálního zabezpečení vojsk. Především půjde o doplnění zásob střeliva, pohonných hmot a proviantu a tím zabezpečení samostatnosti útvarů na dlouhou dobu.

Schéma 4 uvádí **příklad postupného vyvedení a zasazení svazku na novém směru.**

Velitel armády se rozhodl vyvést 9 msd z dotyku a zasadit ji na nový směr. 9 msd má v prvním sledu tři pluky (9 tp pronásleduje nepřítele, 91 msp bojuje s nepřítelem, který využívá lesa ke zpomalení postupu pluku a 92 msp narazil na obranu nepřítele) a jeden msp ve druhém sledu.

Ideou manévru velitele 9 msd je:

- vyslat pluk druhého sledu (93 msp) jako PO,
- postupně vyvést 9 tp a 91 msp (nejdříve 9 tp — pronásleduje, potom 91 msp — zatlačuje nepřítele) a přesunout je na nový směr (9 tp v prvním sledu, 91 msp ve druhém sledu),
- 92 msp zabezpečit v původním pásmu 91 a 92 msp vyvedení divize (využít k tomu druhý sled 92 msp) a přesunout jej na nový směr na zádi divize,
- 9 ovr přesunout za 93 msp a VS 9 msd za 9 tp.

Pro větší názornost uvádím hrubou časovou kalkulaci (nový směr divize vzdálen od původního asi 50 km):

Činnost	93 msp	9 tp	91 msp	Poznámka
	Potřebná doba v hodinách			
Rozhodnutí velitele 9 msd a vydání úkolů	1			Pro 92 msp se rozpočet nedělá
Rozhodnutí velitelů pluků a vydání úkolů	1			
Vyvedení útvarů z dotyku (doplnění)	—	2	4	
Přesun útvarů na nový směr	2	2	5	
Zasazení útvarů na novém směru	1	1	1	
Celkem	5	7	12	

Časová závislost zasazení na novém směru je patrná nejenom na délce přesunu, ale především na charakteru bojové činnosti útvarů před vyvedením z dotyku, který takto zásadně ovlivňuje i volbu bojové sestavy na novém směru.

Zkušenosti ze cvičení dosvědčují, že nereálnost řady rozhodnutí pro manévr podél fronty je zapříčiněna nedocenením délky doby, nutné pro rozhodnutí velitelů všech stupňů, proniknutí rozkazů pro vyvedení vojsk z dotyku a případné jejich doplnění a konečně doby, potřebné pro uspořádání vojsk před přesunem.

Složitost manévru podél fronty se projeví též v práci velitelů a štábů. Úspěšné praktické zvládnutí této problematiky bude záviset na iniciativě, rychlosti a přesnosti práce velitelů a všech příslušníků štábu, na jejich organizátorských schopnostech. Složitost je znásobována nedostatkem času, vzhledem ke snaze vyvést a přesunout svazek během noci a zasadit jej zrána dalšího dne. Jak jsem ukázal, pro praktické řešení manévru podél fronty se nabízí celá řada alternativ a proto nemohu dát návod k jednání velitelů a štábů v každé situaci. Tak složitý problém nelze řešit podle určitého vzoru nebo šablony. Budu se proto zabývat jen metodou práce velitelů a štábů při organizaci manévru podél fronty s cílem zasadit svazek na novém směru k průlomu obrany nepřítele z chodu.

Manévr svazku podél fronty bude zpravidla řešit velitel armády při rozhodování pro příští den. Lze předpokládat, že štáb armády nebude schopen v krátké době, po rozhodnutí velitele armády, zamýšlený manévr detailně napláňovat a vydat divizi ucelený rozkaz. Proto je možno očekávat, že příprava a vydání úkolů příslušnému svazku bude probíhat postupně, asi v tomto sledu:

- nařízení k vyvedení svazku z dotyku a k přípravě přesunu;
- plánování přeskupení v rámci armády (pro vyváděný svazek jeho přesun) a zasazení vyvedeného svazku k průlomu obrany nepřítele z chodu. V tomto období bude probíhat souběžně plánování, zabezpečované postupným informováním svazku o úkolu. Přitom velitele vyváděného svazku nelze zvát na VS armády k vydání úkolu na novém směru, což je běžnou praxí jde-li o zasazení svazku z druhého sledu armády;

- vydání bojového rozkazu velitele armády pro přesun a útok svazku na bránícího se nepřítele.

Tento sled přípravy a vydání úkolů štábem armády, zásadním způsobem ovlivní práci velitele a štábu vyváděného svazku.

Velitel a štáb svazku po obdržení nařízení k vyvedení svazku pracuje obvyklým způsobem. Důležité je, aby štáb včas zpracoval kalendářní plán práce jehož dokonalé promyšlení může zásadně ovlivnit pozdější činnost štábu i vojsk.

Je výhodné učinit organizační opatření k jeho „rozdělení“ na dvě pracovní skupiny. Jedna část štábu (příslušníci VS) může plánovat vyvedení vojsk z dotyku, zabezpečovat vydání, proniknutí a pochopení příslušných rozkazů a později výjezdy zabezpečovat vyvedení vojsk z dotyku, jejich shromáždění a přípravu k přesunu. Druhá část štábu (příslušníci zesíleného PVS) může v rámci souběžného plánování s armádou postupně připravovat podklady pro rozhodnutí velitele a rozkazy pro přesun a útok svazku.

Velitel a štáb svazku se musí snažit, aby úkoly pro zasazení z chodu byly podřízeným doručeny před zahájením anebo v průběhu přesunu do výchozího prostoru (bude-li zaujímán).

Velitel svazku je povinen za denního světla provést rekognoskaci s veliteli podřízených útvarů, na ní upřesnit své rozhodnutí přijaté podle mapy a součinnost při útoku z chodu. Tyto úkoly bude zajišťovat především druhá skupina štábu svazku, která je s nimi dobře seznámena.

Další činnost velitelů, štábů a vojsk při útoku z chodu je určována ustanoveními nového Polního řádu a proto ji nerozebírám.

Sběr a přenos informací v rámci svazku

Major Josef Volf

Soudobý útočný boj vyžaduje pevné, pružné a nepřetržité velení, založené na centrálním řízení velitelem svazku. Tyto požadavky zabezpečuje spolehlivé spojení s podřízenými a přidělenými útvary (jednotkami), sousedy a nadřízeným velitelem, včasné hlášení nadřízenému, neustálé informování podřízených o situaci, rychlá reakce na nepředvídané změny situace a rychlé upřesnění bojových úkolů. Ustanovení nového Polního řádu a zkušenosti ze cvičení ukazují, že ke splnění požadavků velení je nutno podstatně zrychlit sběr, soustředění, zpracování a přenos informací (hlášení, rozkazů a nařízení). Tok informací je však závislý předně na spojovací soustavě. To však svými dosavadními vlastnostmi plně zabezpečuje podstatně zrychlení sběru a přenosu informací. Používání rádia zvláště na stupni pluk a svazek vyžaduje veškeré informace zakódovat a rozkódovat, což je jednou z příčin pomalého doručování rozkazů, nařízení a hlášení. Proto je třeba v otázkách velení učinit taková opatření, která by zabezpečila rychlý a spolehlivý sběr a přenos informací a nevyžaduje manuální způsob práce velitelů a štábů. Tím netvrdím, že všechna současná technická pojítka v rámci svazku nevyhovují. Je zřejmé, že i v blízké budoucnosti se bude používat stávajících technických pojítek, zvláště vrtulníků. Rozvoj vojenství vyžaduje začlenit nová technická pojítka do štábu svazku a i níže. Při tom je nutné vycházet z rozboru současného stavu sběru a přenosu informací. V článku se proto zaměřím na tok informací v průběhu útočného boje, kde podmínky informovanosti jsou značně ztíženy vysokou pohyblivostí vojsk. Při rozboru vycházím již od nejnižších stupňů, počínaje rotou.

U tankové i motostřelecké roty velí velitel rot rádiem a současně i tímto pojítkem informují velitele praporu a vývoji bojové činnosti. Vzhledem k místu velitele roty v bojové sestavě rot, kde

má možnost osobně pozorovat boj čet, osádek (družstev), může ihned a v krátkém čase předat informace o situaci veliteli praporu. Čas k předání hlášení (situace nepřítel, situace rot, rozhodnutí velitele rot, žádosti, ztráty a jiné) zpravidla nepřesahuje 5 — 10 minut. Tato doba je poměrně malá a jsem toho názoru, že nebude nutno ani v budoucnu tuto dobu zmenšovat začleněním nového pojítka s automatickými vlastnostmi. U tankové roty je však situace daleko složitější. Všechny tanky praporu (kromě tanku velitele praporu) používají k přenosu informací jednu rádiovou síť. To často vylučuje, aby velitel tankové roty rychle informoval velitele praporu v tankových situacích, kdy rota plní úkol v čelní pochodové záští, speciálním odřadu, nebo plní úkoly průzkumu. Je proto nutné, aby tank velitele tankové roty byl vybaven pojítky tak, aby bylo možno vytvořit vlastní rádiovou síť u rot a rádiovou síť velitele praporu.

Při rozboru sběru, zpracování a přenosu informací u tankového a motostřeleckého praporu je nutno vidět, že prapory jsou základními zdroji informací pro velitele pluku a že situaci praporů musí znát i velitel svazku. Současně možnost pro rychlý přenos informací praporem jsou ale omezené. Jak jsem již uvedl, velitel roty k předání hlášení veliteli praporu potřebuje průměrně 5 — 10 minut. Toto hlášení přijímá velitel praporu od tří rot. Dále přijímá hlášení od vlastního průzkumu. Celkem na příjem informací potřebuje velitel praporu průměrně 30 minut, které nelze podstatně zkrátit. Tyto informace musí zpracovat, rozhodnout se a předložit hlášení veliteli pluku. Taktická cvičení praporů i pluků potvrdila, že celkový čas ke sběru, vyhodnocení a předání jednoho hlášení rádiem na VS pluku je 40 — 60 minut. Tento čas neodpovídá požadavku dynamičnosti boje a je třeba jej zkrátit. Je možno zkrátit čas na předání informací veliteli pluku.

Tím předejít tomu, aby již na stupni prapor začínala časová ztráta, která se prodlužuje tím více, je-li předávání usku-tečňováno na vyšší stupně velení. A toto předávání je nezbytné. Možnosti zkrátit čas k předání informací praporem je jisté více, avšak při respektování rozvoje vo-jenství je nutno jít cestou automatizace a mechanizace velení. To znamená začle-nit již na stupeň prapor takový druh po-jítka, který by zabezpečoval rychlý a utažený přenos informací na VS pluku, měl možnost vyžádat a přijmout infor-mace z VS pluku, automaticky předat ra-diační situaci a nastavit kódy s dočasnou platností. Po začlenění uvedeného pojítka můžeme počítat s úsporou až 9 minut. Nové pojítko bude pravděpodobně vyža-dovat, aby měl velitel tankového praporu obrněný transportér, což umožní dále zkrátit čas pro zpracování informací od podřízených velitelů, rovněž tak při zpra-cování hlášení.

U tankového a motostřeleckého pluku se sběr a přenos informací uskutečňuje rovněž předem rádiem, v průměru 12 rá-diovými sítěmi a směry. Informace proto přicházejí na různá pracoviště bez sou-středění a chybí i vzájemná informova-nost. Pak jsou znovu vyžadována již předložená hlášení jiným pracovištěm, do-chází ke zdvojení sběru a přenosu informací, práce štábu je málo efektivní, přijmutí rozhodnutí velitelem pluku je zdlouhavé, doručení rozhodnutí podříze-ným je zpožděno a hlášení předkládaná na VS (PVS) svazku jsou neúplná a přicházejí pozdě. Dochází i k tomu, že in-formace mající význam pro svazek a i armádu nejsou přednostně a urychleně průběžně předávány, zvláště informace o prostředcích jaderného napadení nepří-tele, které velitel pluku svými prostředky nemůže ihned umlčet a nebo ničit. U plu-ku je v práci velitele a štábu rozhodující otázka času. Na velitelsko-štábním cviče-ní pluku potřeboval velitel praporu k pře-dání hlášení veliteli pluku průměrně 10 minut. V rámci pluku to představovalo (4×10 minut) 40 minut, s přestávkami 50 minut. Informace od průzkumu pluku a druhů vojsk byly soustředěny v uvede-né době. Vyhodnocení informací a přijetí rozhodnutí velitelem pluku trvalo 30 mi-nut. Ke zpracování hlášení a jeho pře-dání bylo třeba 25 — 30 minut. Předání informace (hlášení) veliteli svazku 10 mi-nut. Celkem ke sběru, vyhodnocení a zpra-cování informací pro hlášení veliteli svazku bylo třeba průměrně 105 — 110

minut. Doba 110 minut představuje po-stup bojujících vojsk (tempo 4 km/hod.) o 6 — 7 km a je pravděpodobné, že udá-losti na bojišti by vyžadovaly jen jedno hlášení veliteli svazku. Z příkladu je jas-né, že potřebný čas pro přenos jedné informace z VS pluku na VS svazku je značně velký. Úsporu času v práci ve-li-tele a štábu pluku je nutno řešit začle-něním pojítka VS pluku, které by mělo zabezpečit rychlý a spolehlivý příjem in-formací od praporů (od jednoho praporu za 1—2 minuty), záznam informací v pa-měti; třídění informací, automatické prů-běžné předání důležitých informací na VS (PVS) svazku, ukládání informací pro VS (PVS) svazku a pro prapory. Začle-nění tohoto nového pojítka na VS pluku ušetří např. 36 minut z uvedených 50 mi-nut pro sběr informací od praporů a další čas při zpracování a předání hlášení ve-li-teli svazku. Přitom nové pojítko u plu-ku by rovněž vyžadovalo vybavit velitele tankového pluku obrněným transportérem a tím vytvořit další podmínky pro zkrá-čení času nutného pro vlastní práci ve-li-tele tankového pluku.

Při tom nutno vidět, že nové pojítko u pluku by rovněž vyžadovalo vybavit velitele tankového pluku obrněným trans-portérem a tím by byly vytvořeny další podmínky pro zkrácení času nutného pro vlastní práci velitele pluku.

U svazku na VS (PVS) je v současné době sběr a přenos informací charakteri-zován decentralizací. Informace přicházejí (kromě jiných pojítek) v průměru ve 14 až 16 rádiových sítích nebo směrech. Dů-sledkem je značný a často zbytečný po-čet informací. Např. za 10 hodin v prů-běhu jednoho VŠC svazku se uskutečnilo 57 informací, v průměru tedy jedna za 10 minut. Nutno ale poznamenat, že většina z nich měla obsah zakódován 5 až 7 skupinami čísel, byla obsahově neúplná a k reálnému rozhodnutí velitele svazku rozhodně nepřispěla. Značný počet zpráv obsahoval „Hlaste situaci“ a nebo jen je-den bod hlášení, která se měla pravidelně předkládat v nařízeném čase. Tyto sku-tečnosti byly hlavně proto, že informace nebyly soustředěny, a do nekonečna byly žádány nové. Dále proto, že nebyl přehled o jejich přijetí a odeslání, adre-sát po rozkódování (obsah si zpravidla nezapsal) neinformoval příslušníky štábu. To vše přispělo k neorganizovanosti v prá-ci na VS (PVS), byla slabá součinnost s druhu vojsk a plně se to odrazilo v při-pravě rozhodnutí velitele svazku, v pozd-

ním předkládání hlášení veliteli armády a v informování podřízených. Pokud bylo dosaženo některých dobrých výsledků ve sběru a přenosu informací, pak jenom tehdy, když byli příslušníci štábu nadměrně zatěžováni, zvláště příslušníci operačního oddělení, kteří velmi často dlouho seděli u rádiových stanic a téměř prosili velitele pluku o informace. Tyto skutečnosti jsou obecné u většiny svazků a bude je jistě nutno řešit, a to kromě jiného začleněním nového přístroje velení, který by měl zabezpečit spolehlivý a rychlý příjem informací od pluků a útvarů divize, sousedů a nadřízeného velitele; záznam informací v paměti; třídění informací; předání informace průběžně na VS (PVS) armády, které mají neodkladný význam; ukládání informací pro podřízené; ukládání informací pro nadřízené; řešení různých úloh, jako např. výpočet radiální situace, překonání zamořených prostorů, palebné úkoly pro raketový útvar a klasické dělostřelectvo, přesuny svazku; mít v paměti počty osob a bojové techniky k výpočtu poměru sil, spotřebu munice, PHM a řešit ztráty po jaderných úderech. Časové úspory tímto pojítkem by byly jistě velké a umožnily by, aby velitel a štáb svazku měl více času k rozvážné a reálnější práci a tím zvýšení efektivnosti a operativnosti velení.

Zrychlení sběru a přenosu informací v rámci svazku je rovněž závislé na pojítkách, sloužících k vnitřní informovanosti příslušníků štábu pluků a svazku. Současná pojítka představovaná dispečinkem apod., nezabezpečují informovanost v době přemísťování míst velení. Dosavadní poznatky ukazují, že v útočném boji, kdy se VS (PVS) často přemísťuje, nejsou vhodná pojítka pro vzájemnou informovanost a to jak na VS pluku, tak na VS (PVS) svazku. Např. při tempu útoku 7 km/h. může se VS pluku zdržet na jednom místě průměrně jen 40 až 50 minut. Porovnáme-li tuto dobu s potřebným časem pro sběr a přenos jedné pravidelné informace v rámci pluku, zjistíme hlavní příčinu nedostatků ve velení. Zvláště u svazku za přesunu VS a PVS těžko uskutečnit vnitřní informovanost příslušníků štábu. To vyžaduje, aby na VS pluku i svazku byl začleněn rádiový dispečink, který by měl zabezpečit u pluku dosah v okruhu do 1 — 2 km a u svazku dosah v okruhu do 3 až 4 km. Dále vyzvání účastníka akusticky

nebo opticky, jeho automatické sepnutí a předání informace.

Přes uvedené požadavky na začlenění nových technických pojítek k urychlení sběru a přenosu informací je nutno mít na paměti, že jejich výhody nebudeme využívat ihned a nebo v brzké době. Proto se dále zaměřím ve stručnosti na možnost sběru a přenosu informací s využitím stávajících pojítek, předně využitím rádia. To vzhledem k potřebě zkrátit čas toku informací a jejich zpracování vyžaduje změnu dosavadního systému velení, předně u pluku a svazku.

Možná varianta sběru a přenosu informací by vyžadovala:

— u praporu předávat hlášení na VS pluku v síti náčelníka štábu. Rozkazy a nařízení přijímat v síti velitele. Zabezpečit vzájemné odposlouchávání velitele a náčelníka štábu praporu;

— u pluku přijímat hlášení od podřízených na jednom pracovišti, kde je vyhodnotit, roztrždit a nutné ihned předat na VS (PVS) svazku. Velitel pluku by přijímal rozkazy a nařízení z VS (PVS) svazku a rovněž informoval prapory, vydával rozkazy a nařízení. Zabezpečit odposlouchávání sítě velitele pluku štábem pluku. Informace materiálně technického charakteru soustřeďovat na TVS, ale cestou VS, na TVS svazku předávat z TVS pluku;

— u svazku, vzhledem ke značnému počtu příslušníků štábu, řešit sběr, soustředění, vyhodnocení, třídění, zpracování a přenos informací centralizovaně. K tomu by bylo výhodné organizovat komplexní pracoviště, v kterých by se uskutečnilo: sběr, rozkódování, vyhodnocení, třídění, rozmnožení a doručení informací; zpracování podkladů pro rozhodnutí velitele svazku; zpracování rozhodnutí, rozkazů, nařízení a hlášení; přenos informací nadřízenému a podřízeným. Složení pracovišť řešit tak, aby jednotlivé druhy vojsk byly schopny plnit požadované úkoly.

Při realizaci tohoto způsobu nutno zavést pořádek do obsahu informací, zejména hlášení. Hlášení bude lépe zpracovávat v jednotlivých bodech tak, aby mohlo být rozděleno na VS pluku a svazku podle potřeb zájemců a jednotlivých pracovišť.

Možný obsah hlášení v útočném boji:

1. Činnost nepřítelů, 2. situace vlastních jednotek, 3. rozhodnutí velitele, 4. požadavky na nadřízeného velitele, 5. radiální situace vlastních jednotek, 6. stav

materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Nejednotné časové normy, stanovené pro předkládání hlášení jednotlivými stupni velení je třeba od základu přehodnotit. Při stanovení lhůt pro předkládání hlášení je třeba vycházet z charakteru obrany nepřítele, jeho předpokládané činnosti, zvláště z možnosti použití prostředků jaderného napadení, rázu terénu, počasí, předpokládaného tempa útoku, předpokládaného manévru silami a prostředky, materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení a dalších činitelů. Nelze bezmyšlenkovitě nařídít velitelům pluků, aby předkládali hlášení každé 2 hodiny. Např. bude-li svazek útočit na spěšně zaujatou obranu nepřítele, je třeba velitelé svazku hlásit:

- dosažení nařízených čar pro rozčlenění do proudů;
- dosažení čáry zteče;
- dosažení čáry bližšího úkolu a následujícího úkolu;
- zahájení protizteče nepřítelem;
- zasazení druhého sledu pluku (a další významné události).

Celkem je možno předpokládat, že při útoku, kdy bude proniknuto do hloubky 20 km musí velitel pluku předložit průměrně 10 informací na VS svazku. Při tempu útoku 4 km/hod. to znamená jednu informaci za 30 minut, z nichž některé mohou být předány krátkým smluvným (nadřazeným) signálem. Z toho vyplývá, že každá informace není hlášení, jehož zpracování vyžaduje určitý čas.

V závěru chci zdůraznit, že velitelé a štáby pluků a svazků musí řešit v soudobém boji řadu složitých otázek na velkých prostorech a na směrech v rychlých tempech boje, kdy některé útvary (jednotky) budou útočit, jiné se přesunovat, překonávat vodní toky, provádět očistu a deaktivaci apod. To vše prodlouží a i rozšíří bojovou sestavu, což bude vyžadovat ve velení vysokou operativnost a konkrétnost všech velitelů a příslušníků štábů. Výsledek bojové činnosti bude rovněž závislý na rychlém a centralizovaném sběru a přenosu informací, jejich zpracování a doručení adresátům.

SYSTÉM VELENÍ HLAVŇOVÉMU DĚLOSTŘELECTVU V RÁMCI SVAZKU

Podplukovník Oldřich Dukát

Přes nesporný význam raketových jaderných zbraní a mohunosti jejich palby zůstává hlavně dělostřelectvo nadále hlavní palebnou silou vševojskových jednotek a útvarů, poněvadž je s to zabezpečit jednotkám maximální palebnou podporu plynule s různou intenzitou palby a těsnou součinností palby a pohybu.

Palba hlavně dělostřelectva se stala rozhodujícím faktorem vševojskového boje na stupni do divize v to. Hlavním stupněm velení, který plánuje použití hlavně dělostřelectva je tedy štáb dělostřelectva divize, v jehož kompetenci je vytvořit podklady pro vedení palby i rozdělit úkoly dělostřelectva. Štáb dělostřelectva armády zpravidla jen ukazuje na hlavní úkoly dělostřelectva, slaďuje činnost dělostřelectva divizí co do času a prostoru, organizuje využití průzkumných prostředků ve prospěch dělostřelectva a plánuje činnost protitankové zálohy. Ostatní úkoly spojené s přípravou bojové činnosti hlavně dělostřelectva řeší v celém komplexu štáby dělostřelectva divizí, útvarů a jednotek.

Současné způsoby bojové činnosti vyžadují růst iniciativy, aktivity a samostatnosti všech dělostřelectkových velitelů. Z hlediska možnosti a počtů dělostřelectva není možné umlčovat nepřítele před celou sestavou útočících pluků a divizí prvního sledu. Je proto nutné volit postřelované úseky v duchu zámyslu vševojskového velitele a vytvářet předpoklady k pronikání vševojskových jednotek mezerami, obcházení odporů a vyjití do boků a týlu nepřítele.

Rozmach operace a boje, rozptýlení nepřítele na větších prostorech i palebné možnosti a normy posílení hlavně dělostřelectva ovlivňují i způsob řízení palby dělostřelectva. Nejčastějšími palbami budou baterijní a oddílové úseky, méně častá budou soustředění palby několika oddílů a celkem řídké bude hromadění palby v divizi.

Hlavní palebné úkoly plní rakety s jadernou a chemickou náplní. Ostatní palebné úkoly plní hlavně dělostřelectvo, které musí zabezpečit zejména umlčení cílů v těsném dotyku a bezprostřední palebnou podporu jednotek.

Současné podmínky umožňují podporovat každý pluk prvního sledu hodnotou asi jednoho dělostřelectkového oddílu a v podřízenosti velitele divize ponechat až dva dělostřelectkové oddíly, v závislosti na možnostech posilování.

Tato situace a podmínky použití hlavně dělostřelectva vyžadují od velitelů a štábů uvedených stupňů zvýšenou pozornost, tvůrčí přístup a nové formy práce k neefektivnějšímu využití dělostřelectva.

Úkoly náčelníka dělostřelectva a jeho štábu při velení a řízení palby

Nové úkoly štábu dělostřelectva svazku v podmínkách soudobého boje vedou často k podceňování úlohy a významu hlavně dělostřelectva i v těchto štábech. To se často projevuje v plánování, řízení činnosti dělostřelectva v průběhu boje i v organizaci a systému velení.

Operační umění a taktika

Při řízení palby dělostřelectva během boje je náčelník dělostřelectva povinen:

- znát situaci a nepřetržitě sledovat rozmístění a činnost vlastních vojsk, sousedů a nepřítele;
- podle situace se rozhodnout pro palbu podle úkolů, které dostal od vševojskového velitele, nebo i z vlastní iniciativy;
- včas stanovit palebné úkoly podřízeným;
- hlásit vševojskovému veliteli splnění palebných úkolů a navrhopat další použití dělostřelectva;
- kontrolovat plnění palebných úkolů podřízenými.

Tyto povinnosti náčelníka dělostřelectva vševojskového svazku vůči hlavnímu dělostřelectvu jsou základní i v soudobém boji, kdy se sice změnilo pojetí a způsob plnění úkolů dělostřelectvem, jejich obsah však zůstává stejný s hlavním cílem **přímo podporovat boj prvosledových jednotek a útvarů.**

Tyto povinnosti nesmí přenášet náčelník dělostřelectva a jeho štáb na podřízené nebo je opomíjet. I když široká pásma činnosti a útoky na směrech (kdy hromadění palby bude výjimkou) vyžadují značně centralizovat velení a stále zvyšovat iniciativu především velitelů oddílů, bude nutné soustřeďovat palbu několika oddílů, zvláště na směr hlavního úderu divize, při zasazování druhého sledu, odrážení nepřátelských protiztečí apod. a to oddílů přidělených pro podporu prvosledových pluků nebo spolu s divizní dělostřeleckou skupinou.

Časové normy, stanovené náčelníku dělostřelectva k předání povelu od okamžiku zjištění cíle až do pohotovosti dělostřelectva k palbě (maximálně za 6,5 minuty), jsou dalším důkazem nutnosti promyšleného systému velení a spolehlivého spojení, které by umožnilo předat povel bez nejmenších časových ztrát.

Nemůžeme podceňovat ani úkoly náčelníka dělostřelectva při řízení manévru. Složitá, rychle se měnící situace bude vyžadovat účelné a včasné přemístění, popřípadě přeskupení dělostřelectva, které zvláště ve střetném boji a střetném sražení bude hrát rozhodující úlohu pro včasné rozvinutí a zahájení palby, v čemž musíme nepřítele předejít a zabezpečit zasazení hlavních sil.

Úspěšně velet dělostřelectvu předpokládá správně chápat situaci, předvídat možné změny v ní a vysokou operativnost v práci dělostřeleckých velitelů a štábů. To vyžaduje také úzkou součinnost s vševojskovým štábem, zvláště operačním oddělením a náčelníkem průzkumu ve štábu svazku a s velitelem vševojskového útvaru na stupni útvar, pochopit zámysl velitele svazku (útvaru) a jeho rozhodnutí a v jeho duchu řídit činnost dělostřelectva, ovlivňovat manévr, uskupení a řízení palby.

Úzká součinnost s oddělením vševojskového štábu zvláště při vedení boje umožňuje včas reagovat na případné změny situace proti původnímu rozhodnutí. Nebude nic platné, splní-li dělostřelectvo časově i prostorově původní rozkaz pro rozvinutí, rozvinou-li se vzhledem k činnosti nepřítele nebo jiným nepředvídaným okolnostem — vševojskové útvary v jiném čase nebo na jiném směru a tato změna nepronikne včas k dělostřeleckým velitelům a štábům.

Povinnost udržovat součinnost a vzájemně se informovat je samozřejmě oboustranná, jak ze strany dělostřeleckých velitelů a štábů, tak vševojskového štábu svazku (útvaru).

I když tyto zásady jsou samozřejmé, v řadě případů v praxi jsou opomíjeny a často jsou příčinou nesplnění úkolu vševojskové nebo dělostřelecké jednotky nebo štábu.

Nepřetržitost velení se zabezpečuje **spolehlivým spojením** s podřízenými a nadřízenými dělostřeleckými veliteli, rychlým přenesením řízení palby a manévru dělostřelectva z jednoho místa velení na druhé, včasným přemísťováním míst velení v průběhu boje, včasným hlášením zdola nahoru a neustálým informováním shora dolů o situaci.

Spolehlivé spojení po technické stránce však nezabezpečí splnění těchto požadavků, neodpovídá-li jeho organizace a systém takticko-technickým možnostem spojovacích prostředků a požadavkům velení. Správná organizace spojení musí umožnit změny v systému velení a uskupení dělostřelectva tak, jak to vyžaduje situace. To předpokládá předvídat při plánování a organizaci spojení různé varianty použití dělostřelectva i rozmístění míst velení. Vzhledem k předvídanému druhu boje, vývinu situace a uskupení dělostřelectva je třeba uvážit nejvýhodnější systém velení a tomu odpovídající organizaci spojení. Formy a způsob použití dělostřelectva budou různé. Proto i systém spojení musíme řešit variantně, s možností pružně jej přizpůsobovat vzniklé situaci a požadavkům nejúspěšnějšího splnění úkolu.

Uskupení dělostřelectva

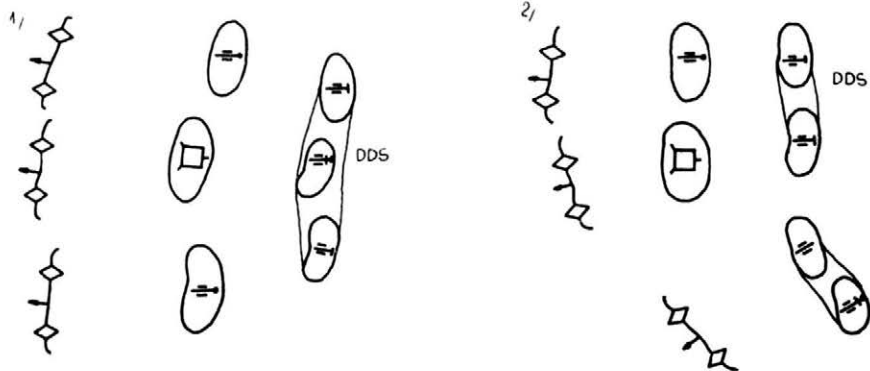
Zvýšená samostatnost vševojskových útvarů i jednotek, rozvíjení útoku na směrech i při nižších počtech hlavněho dělostřelectva vyžaduje uskupovat dělostřelectvo daleko pružněji, vždy podle konkrétní situace.

K řešení této otázky předpokládáme tuto organizaci dělostřelectva motostřelecké divize: dělostřelecký pluk o třech oddílech (z toho dva houfnicové a jeden těžký houfnicový oddíl), samostatný raketometný oddíl, protitankový oddíl a tyto varianty posílení divize armádním dělostřelectvem:

- kanónová dělostřelecká brigáda (bez dvou oddílů, tedy štáb a dva kanónové oddíly);
- dva kanónové oddíly (jeden kanónový oddíl);
- bez posílení.

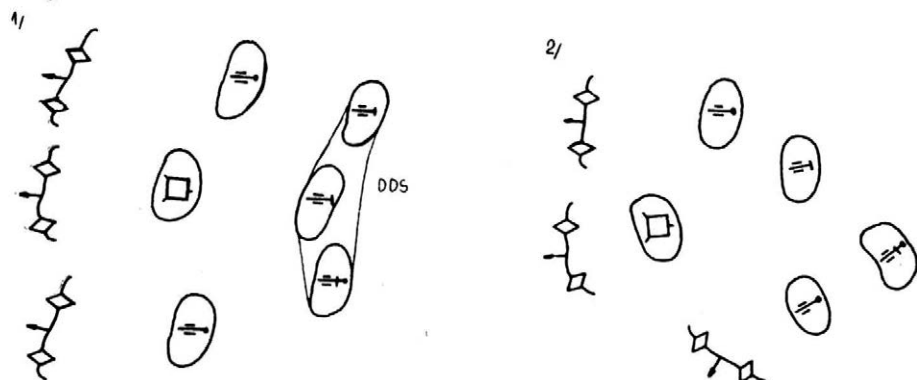
Jaké jsou za těchto předpokladů možné varianty uskupení dělostřelectva při útoku motostřelecké divize v prvním sledu armády, se třemi pluky v prvním sledu (2 msp a 1 tp):

Varianta a)

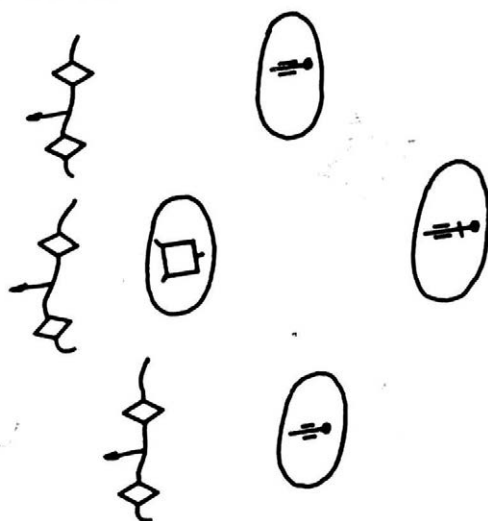
Houfnicové oddíly organického dělostřeleckého pluku a raketometný oddíl jsou přiděleny prvosledovým plukům. Štáb kanónové dělostřelecké brigády a dva kanónové oddíly tvoří v obou případech divizní dělostřeleckou skupinu. Těžký houfnicový oddíl je v prvním případě zařazen do DDS, v druhém případě tvoří spolu s houfnicovým oddílem plukovní dělostřeleckou skupinu u pluku, který působí na samostatném směru. Velitelem PDS může být velitel dělostřeleckého pluku nebo výjimečně jeden z velitelů oddílů.

Varianta b)

Přidělení houfnicových oddílů organického dělostřeleckého pluku a raketometného oddílu je obdobné jako při variantě a). V případě posílení divize dvěma kanónovými oddíly může z nich být vytvořena divizní dělostřelecká skupina buď společně s těžkým houfnicovým oddílem nebo bez něho, nebo mohou být kanónové oddíly v přímé podřízenosti náčelníka dělostřelectva. Štáb dělostřeleckého pluku by plnil úkoly velitele DDS. Při posílení divize jedním kanónovým oddílem je výhodné ponechat tento oddíl a těžký houfnicový oddíl v přímé podřízenosti náčelníka dělostřelectva divize.

Varianta c)

Houfnicové oddíly a raketometný oddíl přidělit prvosledovým plukům, těžký houfnicový oddíl ponechat v přímé podřízenosti náčelníka dělostřelectva divize.

Uvedené varianty jsou pouze možným řešením a nevycerpávají všechny možnosti, vyplývající ze situace a uskupení nepřítele, rozhodnutí velitele divize, rozhodnutí o použití jaderných úderů a prostoru rozmístění oddílů vojenských raket.

Systém velení

Systém velení hlavního dělostřelectvu musí vytvářet nejvýhodnější podmínky ke splnění úkolu, zabezpečovat co nejrychlejší a spolehlivé pronikání rozkazů a hlášení, umožňovat pružné přizpůsobení situaci, řídit palbu a manévry.

Dělostřelectvu, přidělenému tankovým plukům velí velitel tankového pluku prostřednictvím velitele přidělené jednotky. U motostřeleckého pluku může řídit přidělené dělostřelectvo (není-li vytvořena dělostřelecká skupina) náčelník dělostřelectva pluku, bude-li k tomu účelu vybaven nezbytnými prostředky, zejména spojovacími, z počtu motostřeleckého pluku. Toto řešení však bude výjimečné vzhledem k povinnostem náčelníka dělostřelectva vůči organickému dělostřelectvu pluku, službě dělostřeleckého vyzbrojování a jeho zabezpečení jak osobami, tak spojovacími prostředky.

Náčelník dělostřelectva divize musí udržovat nepřetržité spojení s oddíly, přidělenými prvosledovým plukům, znát jejich situaci, řídit jejich manévry pohybem a v některých případech i palbu.

Je-li divize posílena štábem brigády se dvěma oddíly, bude výhodné vytvořit z tohoto štábu štáb divizní dělostřelecké skupiny. Do této skupiny můžeme zařadit i jeden z oddílů organického dělostřeleckého pluku.

Při variantě posílení divize pouze oddíly kanónové dělostřelecké brigády bez štábu, bude z hlediska velení nejvýhodnější ponechat tyto oddíly v přímé podřízenosti náčelníka dělostřelectva divize a nevytvářet skupinu, zvláště v případě, kdy bude nutné vést oddíly na směrech za jednotlivými prvosledovými pluky. V tomto případě by velitel skupiny nemohl centralizovat ani řídit palbu jednotlivých oddílů, poněvadž by neobsáhl pozorováním jednotlivé oddělené směry. Určovat velitele oddílů velitelem skupiny je nereálné, poněvadž k tomu nemá dostatečně silný štáb ani spojovací prostředky. Divizní dělostřeleckou skupinu bude výhodné vytvářet tehdy, bude-li mít možnost působit do pásma alespoň dvou prvosledových pluků a bude ji možno vytvořit ze tří oddílů. Je-li jedním z nich oddíl organického dělostřeleckého pluku a není-li k dispozici štáb dělostřelecké brigády, pak štáb skupiny vytvoříme ze štábu dělostřeleckého pluku.

K řízení palby dělostřelectva využíváme pozorovatelů podél komunikací a pohyblivých obrněných pozorovatelů. Poněvadž bojová činnost se bude rozvíjet převážně podél komunikací, nebude možné obsazovat pozorovatelnou na dominantách daleko od komunikací, což by vedlo k opožďování pohotovosti dělostřelectva. Zprávy a podklady pro řízení palby z ostatních částí útočného pásma získáme vysláním dělostřeleckých pozorovatelů do sestavy vševojskových jednotek, především velitelů baterií.

Na stupni divize je hlavním místem velení velitelské stanoviště. Náčelník dělostřelectva divize bude zaujímat pozorovatelnou jen tehdy, bude-li představené velitelské stanoviště divize rozvíjet divizní pozorovatelnou. Ve většině případů se bude přesunovat v sestavě velitelského stanoviště (nebo představeného velitel-

ského stanoviště) i s většinou svých prostředků. Podklady pro řízení palby získává náčelník dělostřelectva od dělostřeleckých velitelů, zaujímajících pozorovatelný podél komunikací, od vševojskového průzkumu a od svých průzkumných prostředků.

Z variant uskupení vyplývá, že v řadě případů po přidělení oddílů organického pluku prvosledovým plukům nebo jejich zařazením do DDS zůstává volný **štáb organického dělostřeleckého pluku**.

Jak nejvýhodněji využít tohoto štábu?

Velitelé a štábu pluku zůstává i po přidělení oddílů prvosledovým plukům povinnost materiálního, technického, zdravotnického zabezpečení oddílů. Musí proto znát situaci a rozmístění oddílů, stav jejich zásob, zásobovat je a organizovat všechny druhy zabezpečení. Pro značné vzdálenosti bude výhodné posílit týly oddílů především dopravními prostředky a částí zásob na úkor týlu pluku a odběr řešit v některých případech prostředky oddílů přímo z výdejních míst divize.

Pro využití operačního štábu dělostřeleckého pluku platí zásada posílit jím štáb dělostřelectva divize. O praktickém uplatňování této zásady jsou však různé představy, které v řadě případů nejsou pomocí, ale přítěží jak pro štáb pluku, tak pro štáb dělostřelectva divize. V řadě případů pak dochází spíše ke zhoršení než ke zkvalitnění systému velení.

Nejúčelnější je použít štáb dělostřeleckého pluku k vytvoření skupiny pro řízení hlavního dělostřelectva, k čemuž má většina příslušníků štábu pluku po odborné stránce dobré předpoklady.

Správně využívat tuto skupinu však předpokládá i vhodně volit její složení, zabezpečit ji dopravními a spojovacími prostředky, uvážení ji rozmístit a sladit s celkovým systémem práce štábu dělostřelectva divize.

Ve snaze nerozdělovat štáb pluku přenášíme někdy úkol této skupiny na celý štáb pluku, který se přemísťuje s jedním oddílem s úkolem velet i ostatním oddílům, přiděleným prvosledovým plukům, s nimiž štáb dělostřelectva divize udržuje rovněž spojení. To vede k dublování velení a zdvojování spojovacích prostředků u oddílů. Štáb pluku, který je odtržen od náčelníka dělostřelectva, nezná podrobně neustále se měnící situaci v celém pásmu a nemůže být ani průběžně informován o rozhodnutích velitele divize. Nemůže proto ani odpovědně řídit palbu a manévr hlavního dělostřelectva. Má-li plnit úkoly, předávané od náčelníka dělostřelectva technickými pojítky (často se zdržením), je potom pouze mezičlánkem, který je přítěží a prodlužuje časové lhůty jak při plánování, tak při řízení palby. Velí-li náčelník dělostřelectva i současně oddílům přímo, je potom štáb pluku v celém systému zařazen jen formálně.

Podle zkušeností ze cvičení je nejučelnější tento způsob:

Ze štábu pluku vyčlenit úzkou skupinu pro řízení hlavního dělostřelectva, složenou z náčelníka štábu (velitele), operačního důstojníka, náčelníka průzkumu, náčelníka spojení a počtářů. Průzkumnou dělostřeleckou baterii náčelníka dělostřelectva posílit průzkumníky pluku, především k vytvoření skupin hloubkového průzkumu. Zbytek štábu pluku ponechat v jedné skupině s tylem pluku a přemísťovat jej na úrovni palebného postavení jednoho oddílu, pokud možno ve středu útočného pásma divize, pod velením velitele nebo zástupce velitele pluku.

Do čela skupiny pro řízení hlavního dělostřelectva postavit náčelníka štábu dělostřelectva divize. Skupinu rozmístit v těsné blízkosti velitelského (předsunutého velitelského) stanoviště divize a přemísťovat ji po ose přemístění VS

(PVS). Tato vzdálenost musí umožňovat zřízení krátké telefonní linky a především osobní styk náčelníka štábu s náčelníkem dělostřelectva.

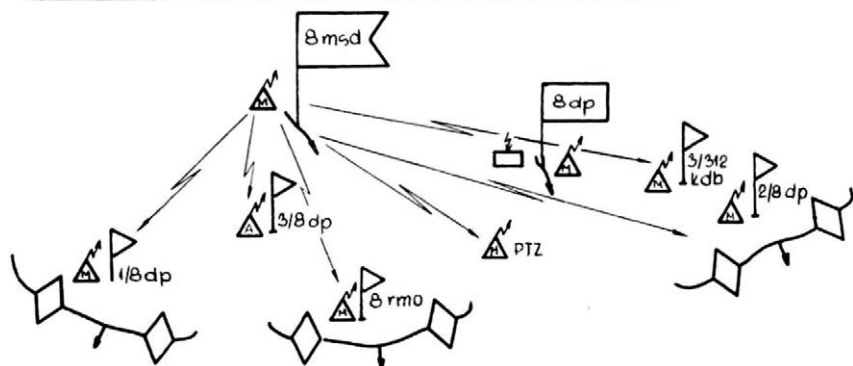
Touto formou bude zabezpečena bezprostřední informovanost skupiny o situaci v pásmu divize (od štábu divize), o rozhodnutích velitele divize a bude ji přímo řídit náčelník dělostřelectva. Náčelník štábu dělostřelectva bude přítomen všem rozhodnutím nebo bude o nich bezprostředně informován. Hlavní opatření bude dokládat náčelníku dělostřelectva a plnit jeho rozhodnutí. V případech nebezpečí z prodlení může náčelník štábu sám rozhodnout. Při plánování se tato skupina bude podílet na zpracování „Plánu bojové činnosti dělostřelectva divize“ a ostatních dokumentů a bude vydávat podklady přímo oddílům, přiděleným prvosledovým plukům a DDS, bude-li vytvořena. Pro řízení bojové činnosti hlavního dělostřelectva v průběhu boje povede „Mapu pro řízení palby“.

Skupina bude vydávat všechny povely pro řízení palby a rozkazy a přijímat hlášení od hlavního dělostřelectva.

S tímto systémem velení bude souviset i rozdělení spojovacích prostředků. Zbytek štábu dělostřeleckého pluku si ponechá jednu střední stanici pro řízení týlu. Další dvě střední stanice přidělí nejvzdálenějším oddílům. Oddíl, na jehož směr postupuje skupina týlu a zbytek štábu pluku, ale hlavně skupina řízení hlavního dělostřelectva, bude s ní udržovat spojení pomocí své stanice RM-31 A.

U náčelníka dělostřelectva divize není nutné zřizovat štábní síť. Místo ní zřídit síť krátkovlnných a velmi krátkovlnných rádiových stanic pro spojení s oddíly přidělenými prvosledovým plukům, DDS (nebo oddíly v přímé podřízenosti ná-

SCHEMA ROZMÍSTĚNÍ MÍST VELENÍ A SPOJOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

	1/8 dp	2/8 dp	3/8 dp	8 rmo	3/312	PTZ	TYL	vs 8 msd
SÍŤ VELENÍ HLAV DĚL KV								
SÍŤ VELENÍ HLAV DĚL VKV								
SÍŤ TĚLU 8 dp								

čelníka dělostřelectva), popřípadě PTZ divize. Tyl a štáb pluku budou v této síti neustále na příjmu a podle potřeby budou do ní vstupovat pro navázání spojení s oddíly. Podobně může být vytvořena i síť tylu dělostřeleckého pluku (oddíly na příjmu s možností vstupu do sítě).

Skupina pro řízení hlavního dělostřelectva bude velet přímo ze stanice RM-31 (Třinec nebo Sobota). Při zřízení vysílacího střediska je možné přímo stanicí R-108 z velitelského stanoviště ovládat stanicí M-31 M, přes R-108, která je v ní umístěna. Při tomto systému je možné uskutečňovat přímé hovory fónii se stanicí oddílu RM-31 A na vzdálenost 12 km, se stanicí RM-31 M (Třinec) 25 km a při výhodných podmínkách až 40 km. Nelze opomíjet ani velmi krátkovlnné spojení, které umožňuje provoz s vhodně volenou drátovou anténou na vzdálenost 15 km, s prutovou anténou 10—12 km. Zvláště dobré výsledky umožňuje promyšlený a včas organizovaný systém pohyblivých retranslačních míst.

Při tomto systému velení bude skupina řízení hlavního dělostřelectva přímo informována o situaci a rozhodnutích velitele divize a bude na ně mít možnost bezprostředně reagovat. Bude informovat náčelníka dělostřelectva a plnit úkoly podle jeho rozhodnutí, protože bude prakticky součástí štábu dělostřelectva divize.

K některým otázkám plánování a řízení ženijního zabezpečení útočné činnosti divize

Major Jaroslav Šmíd

Nepřátelský průzkum a možnost použití jaderných zbraní vyžadují co nejvíce zkrátit dobu soustředění útvarů v prostorech rozptýlení.

Značnou časovou položku z této doby představuje plánování činnosti na všech stupních, při čemž se snažíme ponechat maximum času podřízenému.

K urychlení plánování zpracoval štáb svazku metodickou pomůcku, která časově vymezuje postupnou činnost celého štábu při plánování, na níž navazuje práce jednotlivých oddělení.

Uvádím metodiku práce ženijního oddělení, která se nám osvědčila:

Od seznámení s úkolem do přijetí zámyslu vševojskového velitele

Čas	Činnost		
	ženijního náčelníka	zástupce ženijního náčelníka	pomocníka ženijního náčelníka
1	2	3	4
do Č + 10'	Seznámí se s nařízením velitele armády (u velitele) (NŠ)	Vyzvedne a studuje odborné nařízení	Studuje odborné nařízení (společně se zástupcem ženijního náčelníka)
do Č + 20'	Studuje odborné nařízení a zakresluje údaje z nařízení do mapy	Zakresluje údaje z odborného nařízení do mapy (společně s ŽN)	Zakresluje úkoly z odborného nařízení do mapy (společně s ŽN)
do Č + 30'	Seznámí příslušníky oddělení s úkolem svazku	Zakresluje do své mapy	
do Č + 40'	Seznámí se s hrubým zámyslem velitele, obdrží pokyny k dokladu	Připravuje podklady pro bojová nařízení pro žpr a pluky	Připravuje předběžné materiální podklady, povolá styčného důstojníka od ženijního praporu
Od přijetí zámyslu do rozhodnutí a dohotovení dokumentace			
do Č + 45'	Seznámí oddělení s hrubým zámyslem velitele a vydá pokyny ke zpracování dokumentace	Seznámí se se zámyslem a obdrží pokyny pro práci	

Čas	Činnost		
	ženijního náčelníka	zástupce ženijního náčelníka	pomocníka ženijního náčelníka
1	2	3	4
do Č + 60'	Zpracovává příspěvek do rozhodnutí velitele divize a nařízení pro bojové zabezpečení	Spolupracuje s oddělením dělostřelectva (požadavek na zesílení oddílu vojskových raket, zásahy pohyblivého odřadu zatarasovacího (POZ) a divizní protitankové zálohy a s náčelníkem průzkumu (zesílení vševojskového průzkumu ženisty)	Spolupracuje s týlem a technickým oddělením o materiálně technickém zabezpečení
do Č + 75'	Zpracovává předběžné nařízení pro ženijní prapor	Zpracovává bojové nařízení pro pluky	Rozděluje techniku a materiál (hlavní druhy)
do Č + 85'	Připravuje návrh pro velitele divize, zakreslí situaci ženijních jednotek do mapy	Zpracovává bojové nařízení pro pluky	Připravuje příspěvek do materiální části bojového nařízení
do Č + 90'	Navrhuje veliteli svazku způsob ženijního zabezpečení činnosti svazku	Zpracovává bojové nařízení pro pluky	Zakresluje ženijní jednotky a materiálně technické zabezpečení do mapy
do Č + 100'	Dokončuje bojové nařízení pro ženijní prapor a kontroluje bojové nařízení pro pluky	Dá schválit u NŠ příspěvek do rozhodnutí velitele divize a do nařízení pro bojové zabezpečení	Doplňuje bojové nařízení pro ženijní prapor (otázky materiálně technické)
do Č + 115'	Účastní se vyhlášení rozhodnutí velitele svazku	Předá bojové nařízení styčným důstojníkům od pluků (nebo ženijním náčelníkům) a od ženijního praporu	Eviduje zpracované bojové nařízení
do Č + 130'	Upřesní úkoly styčnému důstojníkovi od ženijního praporu a doplňuje svou pracovní mapu	Zakreslí na oleát rozhodnutí velitele divize a rozmisťuje ženijní jednotky pro velitele ženijního praporu	Pomáhá zástupci ženijního náčelníka zakreslovat do mapy
do Č + 160'	Doplňuje vlastní dokumentaci a zkontroluje plánování	Dokončí veškerou vlastní dokumentaci	Dokončí všechny vlastní materiální dokumenty

Metodika ženijního náčelníka musí navazovat na metodiku vševojskovou a vždy odpovídat časovému plánu postupu práce štábu, vydanému NŠ.

Je-li do vzdálenosti 40 km vodní tok, pak je výhodné zpracovat zároveň při plánování i grafikon přepravy, což si vyžádá více času.

K rychlému zplánování je výhodné mít některé dokumenty předem předtištěny, jako např.:

- bojové nařízení pro pluky,
- příspěvek do bojového rozkazu velitele,
- tiskopis rozdělovníku ženijních sil a materiálu,
- příspěvek do bojového nařízení pro bojové zabezpečení,
- tiskopisy grafikonu přepravy,
- tiskopisy požadavků vozidel na přepravu ženijního materiálu,
- tabulky ženijního materiálu a techniky,
- oleáty pro souhrnné ženijní hlášení s nutnými tabulkami.

V každém případě je nutné u takto předtištěných dokumentů ponechat mezi řádky dostatek místa na jejich doplnění konkrétními údaji a nařízením.

Pro další urychlení je výhodné vydávat nařízení styčným důstojníkům pod č. ze sběrného archu ženijního náčelníka, v němž potvrdí jeho převzetí. Nařízení pro ženijní prapor je možné vydat ústně (podle bodů v sešitě) styčnému důstojníkovi, který si je zapíše do svého poznámkového sešitu. Ženijní náčelník překontroluje jeho zápisy a podepíše je. Mezi tím zástupce nebo pomocník zakreslí na oleát rozhodnutí velitele, vševojskovou a ženijní

ni situaci jednotek pro velitele ženijního praporu.

Obsah poznámkových sešitů příslušníků oddělení:

- funkční povinnosti ženijního náčelníka a ženijního oddělení v poli (v sešitě ženijního náčelníka),
- funkční povinnosti příslušníků ženijního oddělení v poli,
- tabulka volacích znaků a funkčních čísel,
- schéma spojení ženijního náčelníka s ženijními útvary a odřady,
- tabulka rozdělení ženijních sil, materiálu a techniky,
- tabulka trvale platných signálů,
- tabulka ozáření ženijních jednotek
- tabulka odpočinku příslušníků ženijního oddělení,
- tabulka přehledu zásahů pohyblivého odřadu zatarasovacího a smluvených signálů,
- grafikon přepravy.

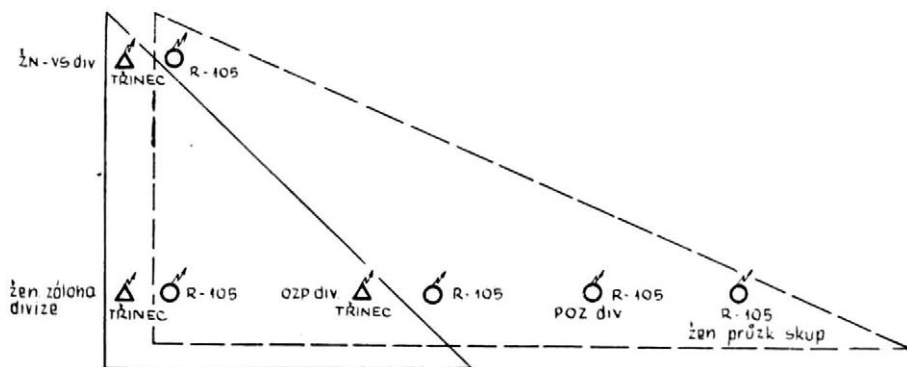
Zabezpečení spojení v síti ženijního náčelníka

Ženijní náčelník má ve své síti:

- ženijní zálohu (zpravidla se štábem ženijního praporu),
- pohyblivý odřad zatarasovací,
- odřad zabezpečení pohybu,
- ženijní průzkum.

Takové spojení může ženijní náčelník dosáhnout, má-li na VS rdst „TRINEC“ a rdst 105 od spojovacího praporu. Dále je nutné, aby ženijní prapor měl 2 ks rdst „TRINEC“ a 4 ks rdst 105, což plně pro síť ženijního náčelníka dostačuje.

Spojení se ženijní zálohou a odřadem zabezpečení pohybu divize je zdvojeno. Není výhodné přidělovat rdst. „TRINEC“

do POZ je možno zdvojit přes divizní protitankovou zálohu (DPTZ), v jejímž prostoru se POZ rozmisťuje a spolupracuje.

Tímto je zaručeno neselhávající spojení. Ženíjní záloha divize se může navíc přesunovat poblíž velitelského stanoviště

divize a má spojení pomocí styčného důstojníka. Nejlepším spojením ovšem i nadále zůstává osobní styk ženíjního náčelníka s ženíjními jednotkami, který je možný jen při déle trvajících úkolech (stavba mostu, zatarasování, přestávka v boji apod.).

Plánování násilného přechodu řeky

Násilný přechod vodního toku je organická součást každé útočné operace. Je tedy nutné, aby do plánování boje bylo vždy zahrnuto i plánování násilného přechodu a byl zpracován grafikon přepravy. To předpokládá, aby velitel již ve svém zámyslu stanovil předpokládané vyjití útvarů na řeku a postup při jejím překonávání.

Ženíjní náčelník je povinen ihned po obdržení úkolu si vyhodnotit vodní tok v útočném pásmu. Má mít mapy s vyhodnocením vodních toků, které je možno připravit z geografických popisů jednotlivých zemí. Dále musí znát počet a situaci přepravních prostředků.

Na základě těchto podkladů řídí NS divize zpracování grafikonu přepravy za účasti všech náčelníků druhů vojsk (podle Vševojsk-2-2). Ženíjní náčelník navrhuje místa a druhy přepravišť (na základě údajů o řece a možnostech přeprav. prostředků, které má k dispozici), správce přepravišť a pořádkovou službu, jakož i prvky zabezpečení přepravišť.

Je výhodné dát hlavním útvarům místo výpisů z grafikonu celé schéma přeprav, neboť při změně směru útoku pluků či jiném manévru není pak nutné jim dávat údaje o nových přepravištích, ale pouze čísla přepravišť, na která mají přejít a časy. Útvarům druhů vojsk a týlovým útvarům stačí dát výpisy z grafikonu.

Je výhodné dát útvarům zároveň i oleáty, na nichž jsou zakresleny výchozí prostory pro přepravu, osy přesunů, přepraviště, KPM, regulační a pořádkovou službu apod.

Trvalý význam budou mít nadále (kromě výsadků a předsunutých odřadů k zachvácení mostů) i speciální skupiny, vysílané útvary 1. sledu. Konkrétní úkoly pro ně stanoví velitel již ve svém rozhodnutí.

Speciální skupina k zachvácení mostu může být složena z 1 tankové rot, 1. motostřelecké čety, 1 ženíjního družstva, 1 družstva chemiků.

Vybavení ženíjním materiálem: do 50 ks PT min a 50 ks PP min s rozněcovací, do 100 kg trhavín s rozněcovadly, odminovací prostředky (minové hledačky, minové bodce, kotvičky apod.), prostředky pro odtarasení (táhlé náloze, mechanické odminovače na tancích, nůžky na drát, kotvičky s lanky apod.).

Složení speciálních skupin je závislé na velikosti, důležitosti a počtu mostů, kterých se má pluk zmocnit, dále na terénních podmínkách, zvláště z hlediska maskování a průjezdnosti a na činnosti nepřítele. Speciální skupina musí být vysoce pohyblivá.

Rozdělení ženíjních jednotek

Z organického ženíjního praporu vytváříme POZ v síle 1 ženíjní čety. Jednou ženíjní četou s mechanizací posilujeme oddíl vojskových raket a jednu ženíjní četou ponecháváme v ženíjní záloze divize (z toho jedno ženíjní družstvo k zabezpečení VS divize). Z komunikační rot, vytváříme odřad zabezpečení pohybu (OZP). Strojní rotu (bez mechanizace pro oddíl vojskových raket) a rotu přepravních prostředků ponecháváme v ženíjní záloze divize. Vševojskový průzkum posilujeme 3–4 ženíjními průzkumníky a z 1 ženíjního průzkumného družstva vytvoříme samostatnou průzkumnou skupinu. Zbytek ženíjní průzkumné čety zůstává v ženíjní záloze divize.

Z posílového praporu je nutné vytvořit především ženíjní zálohu divize (minimálně jedna ženíjní rota), posílit tankový pluk (minimálně ženíjní rotou o dvou četách) a dále posílit ostatní pluky, např.: dvěma plukům po jedné ženíjní četě a jednomu motostřeleckému pluku jednu ženíjní rotu bez čety.

Ženíjní jednotky je výhodnější přidělit ihned a nespolehat se, že jimi posílíme až před zasazením. Při současně značné manévrovosti boje by se nemusely tyto jednotky k útvarům dostat.

Velení ženijním jednotkám za boje

Spojení s ženijními jednotkami se uskutečňuje v síti ženijního náčelníka (viz schéma spojení).

Se ženijní zálohou divize je spojení zdvojnásobeno ještě styčným důstojníkem, což je zvláště výhodné při změně situace, předávání nových úkolů a při seznamování s vševojenskou situací velitele ženijního praporu, neboť kódování takto obsáhlých zpráv stojí příliš mnoho času. Ženijní zálohu divize můžeme přesunovat poblíž divize (do 10 km), což odpovídá vzdálenosti od předního okraje při jejím taktickém použití.

Při výjezdu ženijního náčelníka s velitelem na předem stanovené velitelské stanoviště (PVS) divize je nutné, aby měl s sebou svoji rádiovou stanici a jednoho příslušníka svého oddělení, poněvadž těžiště velení v tomto případě je na předem stanoveném velitelském stanovišti a odtud bude

ženijní náčelník ženijním jednotkám velít. Je výhodné vzít si pomocníka pro kódování zpráv a zakreslování situace, protože musí korespondovat s POZ, ŽZ, OZP, ženijním průzkumem, VS divize a pluky.

Ženijní oddělení na VS divize se v této situaci stává pouze registrátorem bojových událostí, neboť nemá další rádiovou stanici, aby mělo spojení s ženijními jednotkami. Od ženijního náčelníka z PVS může dostávat jen kusé zprávy v síti velitele divize.

Za těchto okolností je nutné, aby na tuto přechodnou dobu byl styčný důstojník od ženijního praporu vybaven rádiovou stanicí R-105 ze ženijní zálohy, čímž ženijní náčelník dosáhne lepšího spojení i s VS divize, ze kterého může rovněž velet ženijním jednotkám. Styčný důstojník pak musí též zajíždět i na PVS divize.

Činnost POZ a výcvik motostřeleckých jednotek v ženijní přípravě

Vzhledem k tomu, že POZ divize jen výjimečně přehrazuje směry samostatně, bylo by možné zesílit DPTZ přímo jednou ženijní četou se 4 minovými ukladacími 1200 ks PT min. Tím by bylo odpadlo pracné zásobování stravou, otázky jejich bezprostřední ochrany a velení jím. Rádiové spojení s ním je nutné ponechat. V případě použití k zatarasování dobytého terénu, by bylo možno ji úkolovat v blízkosti palebného postavení DPTZ. K případnému zatarasování na čarách protizteči bez součinnosti s DPTZ bylo by možné použít ženijní četou ze ženijní zálohy.

U našeho svazku se mně velmi osvědčilo organizovat každým rokem jednotýdenní kursy v používání trhavin pro důstojníky druhů vojsk. Za dobu 5 let jsem dosáhl, že téměř není rot, baterie, štábu pluku a praporu, kde by nebyl alespoň jeden absolvent tohoto kursu.

Náplň kursu volíme takovou, aby důstojník byl po jeho absolvování schopen řídit trhavé práce při budování okopů všeho druhu a odstraňování zátarasů pomocí trhavin. Po zkouškách dostane kaž-

dý absolvent písemné potvrzení o absolvování kursu a oprávnění k používání trhavin pro tyto účely. Absolvování kursu se jim zapisuje do osobních spisů. Důstojníci projevují o tyto kursy značný zájem.

Již řadu let cvičíme od každého motostřeleckého praporu jednu motostřeleckou četou v používání trhavin pro zatarasování a odatarasování. To se nám velmi osvědčilo a dosahujeme dobrých výsledků. Při cvičeních s vojsky používáme tyto motostřelecké čety k zesílení OZP, speciálních skupin, odatarasovacích skupin a k zabezpečení dobytého terénu.

Máme též vycvičeny od každého motostřeleckého pluku po jedné motostřelecké rotě k pokládání protitankových minových polí rychlým způsobem. Tyto jednotky využíváme při přechodu do dočasné obrany.

Domnívám se, že by bylo účelné, kdyby se k této problematice a zkušenostem vyjádřili i soudruzi ostatních svazků a svazů, kteří přicházejí s podobnými problémy do styku ve své praxi.

NOVÉ STRUKTURY ORGÁNŮ VELENÍ V AMERICKÉ ARMÁDĚ

Plukovník Ladislav Soukal

Úvahy amerických vojenských odborníků vycházejí z předpokladu, že složitost soudobého boje a operace, vysoká tempa operací, omezený čas na jejich přípravu a provedení, činnost vojsk na širokých frontách a do velkých hloubek a možnosti rychlého zásahu jaderných zbraní na bojišti, kladou kvalitativně nové požadavky na velení vojskům. Orgány velení musí být schopny v krátkých časových lhůtách získat a zpracovat značný rozsah různorodých informací, rychle reagovat na zásadní změny v bojových situacích podřízených vojsk, přijímat podložená rozhodnutí a vydávat vojskům odpovídající rozkazy a nařízení. Proto se zdůrazňuje požadavek, aby tempo a operativnost práce velitelů a štábů byly v potřebném souladu s tempem a dynamikou bojové činnosti.

Rozbory dosavadních systémů velení a jejich vybavení spojovacími prostředky byly ve velení americké armády podkladem k závěrům o nutnosti radikálně řešit tyto stěžejní otázky. Hlavní nedostatek je v tom, že dosavadní systém velení vojskům nerespektuje základní principy řízení.

Z široké diskuse na stránkách zahraničního vojenského odborného tisku možno usoudit, že **základní principy řízení vojsk spočívají především:**

- ve vysoké operativnosti štábu, založené na schopnosti rychle a včas reagovat na změny v bojových situacích vojsk;

- v racionálním rozdělení a podřízenosti jednotlivých úseků řídicích a zabezpečujících činností štábu;

- ve sladěné úsilí jednotlivých složek štábů a široké pravomoci jejich náčelníků;

- v účelném uskupení a koordinaci stejnorodé řídicí činnosti;

- v jednotném systému organizace a řízení bojového zabezpečení, zejména otázek protivzdušné obrany a ochrany

proti zbraním hromadného ničení v týlových prostorech bojujících svazků a svazů;

- v jednotném systému materiálně technického zabezpečení vojsk.

Konfrontace těchto principů řízení s dosavadní praxí, zejména na cvičeních taktického a operačního charakteru, svědčí o tom, že **metody řídicí činnosti jednotlivých štábů zaostávají za dynamikou bojové činnosti vojsk.** Dosavadní rozdělení práce, především ve štábech armádních sborů a polní armády nerespektuje požadavky potřebné racionalizace; principy stejnorodé činnosti jednotlivých složek a požadovaná operativnost jsou snižovány především nedostatečnou pravomocí jednotlivých náčelníků.

Zkušenosti z dosavadních cvičení ukazují, že rozbujelá struktura a značná roztržitost jednotlivých úseků řídicí činnosti nemůže zabezpečit jednotu soustředěného úsilí orgánů velení. Na velení vojskům má negativní vliv těžkopádnost velitelských stanovišť a nedostatečně sladěné úsilí v otázkách bojového zabezpečení vojsk.

Mnozí američtí vojenští teoretikové mají i vážné výhrady vůči orgánům týlu a materiálně technického zabezpečení zejména z hlediska nedostatečného rozdělení funkčních povinností. Tak např. za ochranu týlového prostoru odpovídá v jednotlivých štábech náčelník operačního oddělení. Útvary a jednotky, které se včleňují k plnění těchto úkolů, jsou však zpravidla podřízeny náčelníku týlu, náčelníku osobního oddělení nebo náčelníku oddělení vojenské a civilní administrace. Opatření protivzdušné obrany a ochrany proti zbraním hromadného ničení řídí náčelník týlu. Z dosavadní struktury vyplývá, že **ve štábech není určen jediný orgán, který odpovídá za plánování, koordinaci a realizaci výše uvedených opatření.** Tím dochází k rozporům mezi jednotlivými složkami štábu v otázkách bojového a týlového zabezpečení, k rozptylo-

vání úsilí, k narušování jednoty velení a k velkým časovým ztrátám při organizaci součinnosti.

Vážné výhrady jsou i vůči dosavadnímu složení polní armády, především 7. americké armády na středoevropském válčišti. Tato armáda má ve své podřízenosti čtyři armádní sbory s celkovým počtem 13 svazků, řadu útvarů jaderného napadení a útvarů druhů vojsk a služeb.

Přesto, že nejsou z oficiálních pramenů žádné zprávy o tom, že by spojenecké velení NATO nebo velení americké armády zamýšlelo zrušit velitelský stupeň armádního sboru, objevují se v americkém vojenském tisku různé návrhy na vytvoření „pohyblivé polní armády“, která by se

skládala z pěti až šesti divizí (zpravidla jednotypového charakteru) a z nezbytného počtu armádních podpůrných útvarů. Zdá se, že tato tendence vyplývá kromě jiného i z provedené reorganizace na stupni svazku, která umožňuje určitou samostatnost vedení bojové činnosti.

Navrhované složení polní armády předpokládá zrušení stupně armádního sboru, snížení počtu divizí i celkového množství posilových útvarů a jednotek v polní armádě. V diskusních návrzích se zdůrazňuje, že reorganizace značně přispěje k zjednodušení velení, spojení a materiálně technického zabezpečení a k posílení operační samostatnosti polní armády.

NAVRHOVANÁ STRUKTURA ORGÁNŮ VELENÍ

Na základě široce rozvinuté vědecko-výzkumné práce, která se zvláště intenzivně rozvíjela v poslední době, byla vypracována nová struktura orgánů velení. Její koncepční řešení vychází z požadavku potřebné racionalizace řídicí činnosti, založené na soustředění různorodých úkolů a pracovních procesů u pokud možno nejmenšího počtu oddělení štábu. Takto chápaná centralizace řídicí činnosti musí proto odpovídat obsahovému charakteru jednotlivých úkolů a pozitivně ovlivňovat jejich pružnou realizaci. V návrhu se vychází z toho, že vysoké tempo bojové činnosti vyžaduje od štábu maximálně zkrátit čas na získání, soustředění, zpracování a předání nutných údajů, zejména údajů, potřebných pro rozhodnutí velitele a týkajících se jaderných zbraní. Rychlost a efektivnost práce štábů je proto rozhodujícím způsobem podmíněna jejich organizací, správným rozdělením funkčních povinností v hlavních oblastech řídicí činnosti, výkonnými metodami práce, jakož i širokým využitím prostředků automatizace pro soustřeďování, zpracování a vysílání informací. Proto se v navrhované struktuře zvyrazňuje požadavek účelně rozmístit důstojníky štábu a lépe rozdělit jejich funkční povinnosti. Tím se má přispět k včasné přípravě sladěných údajů, zabezpečujících rychlé vypracování rozhodnutí, a tím i efektivnější využití sil a prostředků v boji a operaci.

Závažný požadavek při realizaci nové struktury orgánů velení je nutnost podstatně zmenšit vliv a úlohu subjektivních závěrů, na jejichž základě se velitel rozhoduje. To vyžaduje nové metody práce

štábů, vycházející z automatizovaného systému velení vojskům.

Kritické vyhodnocení praxe a provedený výzkum ukazují, že činnost jednotlivých štábů je ve své podstatě soustředěna na splnění dvou hlavních úkolů:

1. **operačního úkolu** — činnost k bezprostřednímu splnění bojových úkolů;

2. **administrativně týlového zabezpečení** — zásobování a doplňování vojsk, opravy, udržování a doplňování bojové techniky a materiálu apod.

V souladu s těmito teoretickými požadavky, byla vypracována jedna z variant možné struktury orgánů velení (příloha 1), která podle názorů některých amerických vojenských odborníků odpovídá soudobým požadavkům.

Podstata navrhované organizační struktury štábu spočívá především v tom, že velitelům a štábům budou v řídicí činnosti vytvořeny podmínky (zeměna časové) k organizaci boje a operace a velení vojskům, a že budou osvobozeni od řešení druhořadých úkolů. V důsledku toho se navrhuje změnit systém podřízenosti některých funkcí a týlových útvarů a jednotek. Určitou předností navrhovaného systému velení je i možnost jeho uplatnění na jednotlivých stupních velení (polní armáda, armádní sbor, divize) s minimálním rozsahem modifikace.

Vytvoření dvou hlavních skupin ve štábu — operační skupiny a skupiny administrativně týlového zabezpečení — a sloučení důstojníků, plnicích stejnorodé funkce, v jednu zásadní pracovní a řídicí skupinu, má být rozhodující předpoklad k odstranění paralelnosti, k zvýšení zod-

povědnosti a pravomoci a k dosažení potřebné operativnosti celého štábu. Navrhovaná struktura má současně umožnit pružné vytváření středisek pro řízení bojové činnosti a středisek administrativně týlového zabezpečení.

Hlubší studium navrhované organizace ukazuje, že veškerá činnost štábu, spojená s plněním úkolů operačního charakteru se soustřeďuje v operační skupině, která bude složena z těchto oddělení: zpravodajského, operačního a bojové přípravy, dělostřeleckého, spojovacího, PVO, ženíjního, vojskového letectva apod. Náčelník operační skupiny řídí podřízená oddělení a přidělené důstojníky - specialisty a odpovídá za koordinaci činnosti, která vyžaduje účast obou skupin štábu. Náčelník operační skupiny má být vybaven pravomocí vydávat podřízeným vojskům doplňující rozkazy a nařízení ke splnění úkolů uložených velitelem; má se i samostatně rozhodovat, jestliže bude k tomu zplnomocněn velitelem.

Řízení činnosti týlových orgánů a útvarů, orgánů vojenské a občanské administrace, organizace PVO a ochrany proti ZHN týlových prostorů bude povinností náčelníka administrativně týlové skupiny.

Kritický pohled na navrhovanou organizační strukturu orgánů velení ukazuje, že **všeobecná a speciální část štábu nedozná ve své podstatě výrazných změn.** Tradiční samostatnost všeobecné (operační) části štábu se pravděpodobně i nadále udrží. Zvýší se pouze její samostatnost v plnění úkolů operačního (bojového) charakteru a může dojít i k určitému sjednocení úsilí v řídicí činnosti.

Značná centralizace otázek materiálně technického zabezpečení ve skupině administrativně týlového zabezpečení pravděpodobně neodstraní dosavadní těžkopádnost a nízkou mobilitu těchto orgánů ani při uplatnění automatizovaného systému velení, jehož širší zavedení se nepředpokládá dříve než v roce 1970. Konceptní řešení těchto otázek v některých jiných moderních armádách (i když zatím pouze v teoretické oblasti) směřuje k vytvoření třech zásadních skupin štábu: operační, materiální a technické.

Určitou pozornost v navrhované struk-

tuře orgánů velení zasluhuje využití dosavadních velitelů (náčelníků) druhů vojsk a důstojníků - specialistů. V dosud platné organizaci byli tito důstojníci i se svými složkami podřízeni zpravidla velitelům nebo náčelníkovi štábu a ne náčelníkům oddělení operační skupiny a skupin administrativně týlového zabezpečení, kteří řídí a koordinují jejich činnost a využívají jejich návrhů při přípravě rozhodnutí velitele. Tato situace má za následek značné roztržštění úsilí štábu.

V souvislosti se stále širším zaváděním nových prostředků ozbrojeného zápasu do výzbroje armád bude nutné vzrůstat i množství speciálních druhů vojsk. Nemůže být proto ani účelné, aby náčelníci těchto oddělení a druhů vojsk měli plnou samostatnost ve své činnosti. Proto se v navrhované organizační struktuře štábů doporučuje, aby **tito velitelé, náčelníci a důstojníci - specialisté byli začleněni do těch oddělení, kde mohou být plně uplatněny jejich odborné znalosti ve velení vojskům jako celku.** Tento princip jejich využití má zabezpečit potřebnou jednotu soustředěného úsilí v řídicí činnosti štábů. Velitel má mít v přímé podřízenosti pouze ty důstojníky - specialisty, s kterými bude v soustavném styku. Velitelé útvarů druhů vojsk a speciálních zbraní (raketových) nebudou začleněni do štábu, ale mají být podřízeni příslušným náčelníkům nebo důstojníkům specialistům v operační skupině. **Důstojníci chemického, ženíjního a spojovacího vojska mají se ve štábu podílet na řešení operačních (bojových) úkolů, a kromě toho plnit své povinnosti při řešení otázek materiálně technického zabezpečení. Proto budou zařazeni jak v operační skupině, tak i ve skupině administrativně týlového zabezpečení.**

Tento návrh má ve svém jádru některé pozitivní stránky a jeho realizace může přispět k větší akceschopnosti a operativnosti štábů a k dosažení jednoty soustředěného úsilí ve velení vojskům. Jeho uskutečnění je však otázkou delšího časového období a vypracovávání kvalitativně nových metod štábní práce, vycházejících z uplatnění automatizovaného systému velení.

NOVÉ POJETÍ STŘEDISEK VELENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI

V posledním období americká armáda na cvičeních prakticky vyzkoušela různé modely středisek velení, která měla zabezpečovat efektivnost velení bojové činnosti.

Z počátku se vytvářela v divizních a armádních sborech střediska koordinace palebné podpory, která slaďovala bojovou činnost podpůrných palebných prostředků.

SCHÉMA NAVRHOVANÉ ORGANIZACE ŠTÁBU POLNÍ ARMÁDY, ARMÁDNÍHO SBORU A DIVIZE

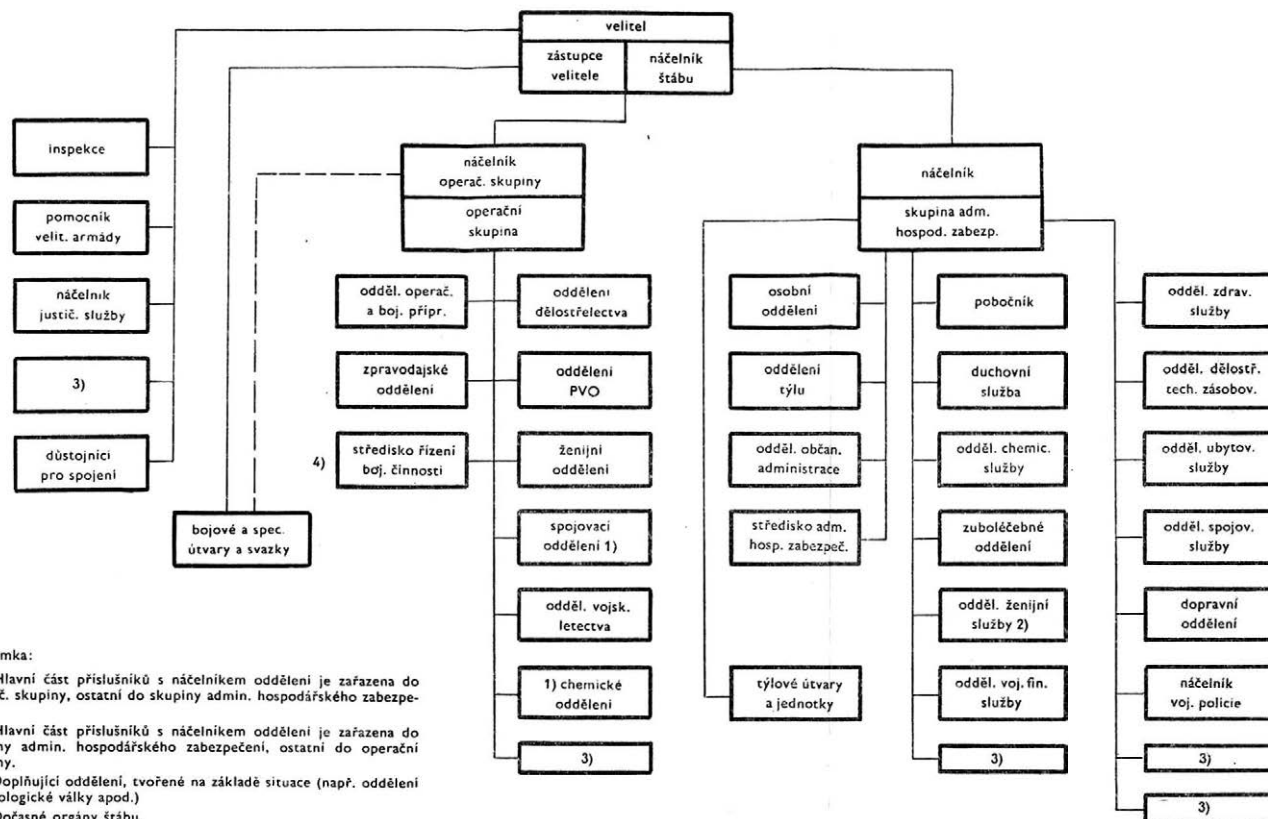
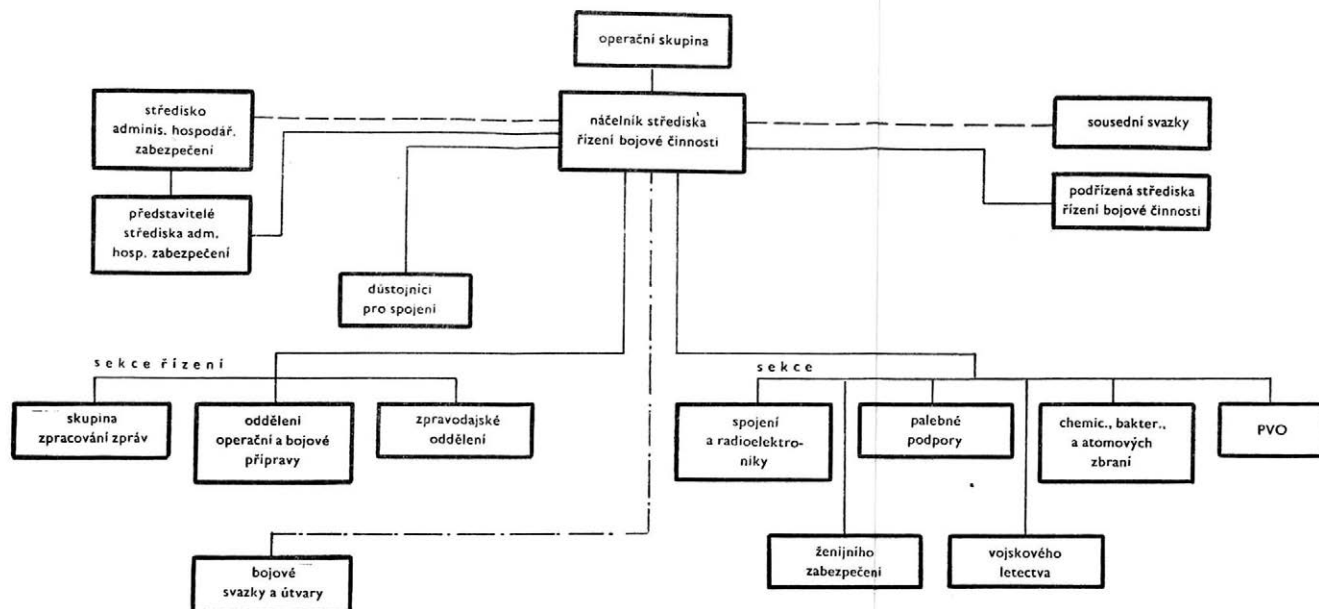

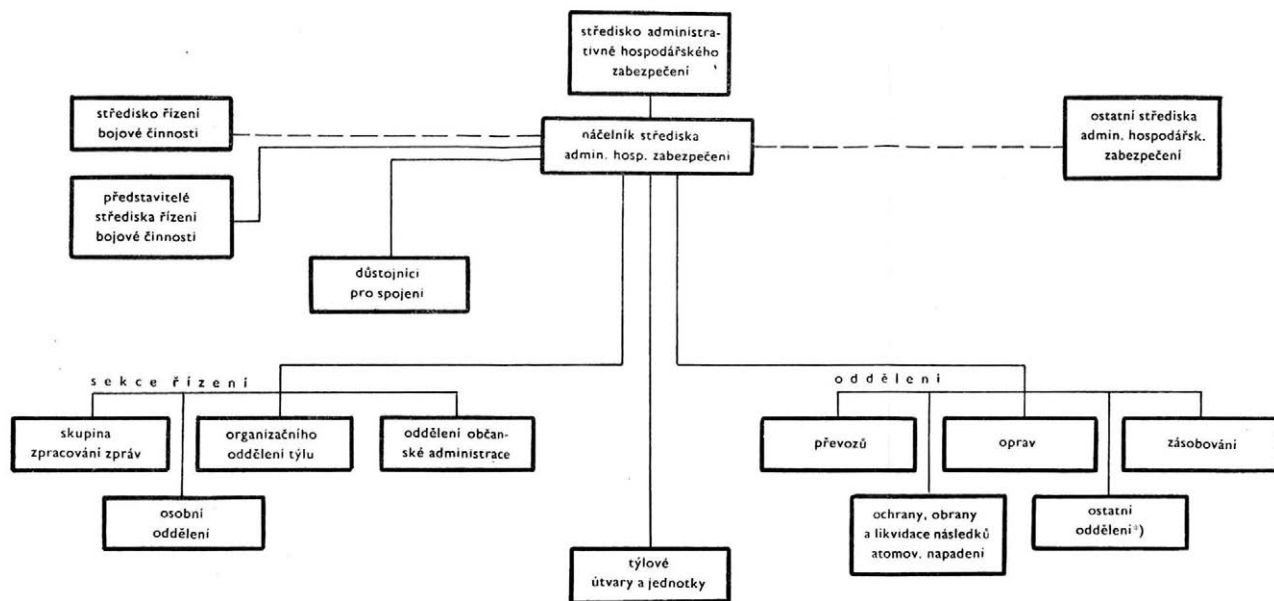
SCHÉMA ORGANIZACE STŘEDISKA ŘÍZENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI POLNÍ ARMÁDY (ARMÁDNÍHO SBORU, DIVIZE)

Legenda:

- přímá podřízenost
- - - přímá podřízenost v některých případech
- - - - - součinnost

**SCHEMA ORGANIZACE STŘEDISKA ADMINISTRATIVNĚ HOSPODÁŘSKÉHO ODDĚLENÍ POLNÍ ARMÁDY
(ARMÁDNÍHO SBORU, DIVIZE)**

Legenda:

————— přímá podřízenost

- - - - - součinnost

*) tvoří se podle potřeby

Později bylo na stupni armádního sboru vyzkoušeno středisko taktické podpory a na stupni polní armády — armádní operační středisko, která měla zlepšit velení a součinnost v průběhu boje a operace. Avšak ani tato střediska nezabezpečovala pružnost velení a součinnosti, narušovala otázky podřízenosti a neumožňovala účinné sjednocení úsilí a kontrolu. Byla proto přijata opatření k dalšímu zkoumání této otázky.

Na základě provedeného výzkumu bylo v roce 1959 přijato řešení, aby na období boje a operace byla na stupni polní armády a armádního sboru vytvářena taktická operační střediska (TOC - Tactical Operations Center). V dalším období se tato střediska nazývala „střediska řízení bojové činnosti“ (příloha 2).

Souběžně se zkoumáním otázek velení vojskům probíhal i výzkum s cílem zdokonalit systém velení týlu. Na základě vypracovaných návrhů byla proto na cvičeních posledního období vytvářena střediska administrativně týlového zabezpečení (příloha 3). Hlavním obsahem jejich činnosti bylo řízení, kontrola a koordinace činnosti týlových orgánů a útvarů v materiálně technickém zabezpečení vojsk.

Zkušenosti provedených cvičení ukazují, že „střediska řízení bojové činnosti“ a „střediska administrativně týlového zabezpečení“ byla vytvářena pouze na období boje a to na stupni polní armády,

armádního sboru a divize a jsou proto v rámci celkového systému velení považována za dočasné orgány.

Otázky vzájemné součinnosti a koordinace byly řešeny vysláním představitelů, kteří současně plnili úlohu kvalifikovaných konsultantů v otázkách operačních a v otázkách materiálně technického zabezpečení.

Představitelé ze střediska řízení bojové činnosti, kteří byli vysláni do střediska administrativně týlového zabezpečení, tvořili současně jádro záložního střediska řízení bojové činnosti. Proto tito důstojníci měli dostačující informace o průběhu bojové činnosti na frontě a v případě vyřazení hlavního střediska řízení bojové činnosti mohli převzít velení.

V americkém vojenském tisku se zdůrazňuje, že vytvoření těchto středisek na období boje a operace je východiskem z dosavadní „krize“ systému velení, a že již v současné době při plném využití zavedených technických prostředků velení mohou tato střediska splnit svoji úlohu. Daleko reálnější se však zdají některé názory, které jejich realizaci spojují s předpokládaným zavedením automatizovaného systému velení. Přesto však tyto snahy nelze nechat bez povšimnutí, protože analogie jejich uplatnění při určité modifikaci vzbuzuje zájem vojenských odborníků v jiných kapitalistických armádách.

ROZMÍSTĚNÍ A USKUPENÍ ORGÁNŮ VELENÍ

V dosavadním pojetí systému velení a spojení se u skupiny armád pro velení vojskům vytváří hlavní a předsunuté stanoviště. Předsunuté velitelské stanoviště se zpravidla rozmísťuje ve vzdálenostech 60 — 70 km (60 — 90 km)* a hlavní ve vzdálenostech 120 — 140 km (150 až 180 km) od předního okraje vlastních vojsk.

U polní armády, armádního sboru a divize se zřizuje předsunuté, hlavní a týlové velitelské stanoviště.

Předsunuté velitelské stanoviště polní armády se zpravidla rozmísťuje ve vzdálenosti 40 — 60 km (60 — 80 km), hlavní ve vzdálenosti 70 — 90 km (80 — 100 km) a týlové ve vzdálenosti 100 — 120 km i více od předního okraje vlastních vojsk. Přitom tyto normy jsou pouze orientační. Studium provedených cvičení a ma-

névrů, zejména při vedení mobilní obrany v počátečním období války nasvědčuje tomu, že velitelská stanoviště se mohou rozvíjet v daleko větší vzdálenosti.

Předsunuté velitelské stanoviště se rozvíjí dočasně, jestliže to vyžaduje situace, zpravidla s cílem přiblížit velení k vojskům v kritických údobích operace (zasazování druhých sledů, při protiúderu apod.).

Hlavní velitelské stanoviště je hlavní místo, z něhož velitel řídí bojovou činnost prostřednictvím jemu podřízených orgánů velení.

Kromě toho pro případ zničení hlavního velitelského stanoviště se vytvářelo záložní velitelské stanoviště.

Vzhledem k tomu, že hlavní a týlová stanoviště jsou značně rozsáhlá a málo pohyblivá, předpokládá se, že na stupni skupina armád a polní armáda by se přemísťovala jednou za dva až tři dny

* Údaje v závorkách platí pro obrannou operaci.

na vzdálenost do 150 km od dřívějšího prostoru rozmístění. **Předsunutá velitelská stanoviště** na těchto stupních se předpokládá **přemísťovat jednou, výjimečně dvakrát za 24 hodin bojové činnosti vojsk.**

Značné počty osob, vysoká koncentrace štábních autobusů a jiných dopravních prostředků má za následek nedostačnou mobilnost štábů. Místa rozmístění štábů mohou být poměrně snadno zjišťována průzkumem protivníka a tím hrozí i nebezpečí vyřazení z boje. Požadavek kompaktního rozmístění štábů jako předpoklad jejich akceschopnosti a operativnosti představuje z hlediska charakteru soudobého boje značné nebezpečí, protože jediný jaderný úder může vyřadit všechny orgány daného stupně velení.

Proto se v budoucnu počítá s širokým využitím unifikovaných zařízení, dopravních a technických prostředků, které by umožnily podstatně snížit početní stavy štábů a přitom zvýšily efektivnost jejich činnosti. Hlavním prostředkem velení vojskům se proto mají stát elektronické počítačící stroje.

Značné těžkosti představuje současná praxe při rozmísťování štábů. Navrhuje se proto **dělit štáb na malé operační skupinky, které by se rozmísťovaly na vzdálenost 5 — 8 km jedna od druhé a byly by složeny ze štábních pracovníků se stejnou funkcí a povinností a pracovní náplní.** Návrh je motivován tím, že vytváření malých skupin a jejich účelné rozmístění v terénu by se vzhledem k jejich malým početním stavům a počtům vozidel neodlišovalo od velitelských stanovišť brigád a praporů. Tento způsob rozmístění štábů by nepříteli ztěžoval

odhalit systém velení. Kromě toho jedním jaderným úderem malé a střední ráže mohla by být vyřazena nebo zničena pouze jedna skupina štábu. V budoucnu se uvažuje o možnosti vytvořit na stupni polní armády, armádního sboru a divize „létaající“ velitelské stanoviště s širokým využitím vrtulníků a výkonných spojovacích prostředků.

Při zkoumání a ověřování otázek spolehlivosti a nepřetržitosti velení se věnuje značná pozornost **úloze záložních velitelských stanovišť**, jejichž vytváření při současně organizaci struktury štábů představuje značné těžkosti. Proto se na prováděných cvičeních jako záložní velitelské stanoviště využívá velitelského stanoviště podřízeného stupně velení. Přitom existují i jiné varianty možného řešení. V pěší divizi se například navrhuje využít jako záložní velitelské stanoviště štábu dělostřelectva. Na stupni polní armády se doporučuje využít pro záložní velitelské stanoviště středisko administrativně týlového zabezpečení.

V souvislosti s předpokládaným zavedením automatizovaného systému velení vojskům vznikají i rozdílné názory na **úlohu předsunutého velitelského stanoviště.** Názor, že i v podmínkách automatizace velení bude třeba vytvářet předsunutá velitelská stanoviště s cílem bezprostředního řízení bojové činnosti, je v příkrém protikladu s jiným stanoviskem, které vychází z předpokladu, že **budoucí prostředky velení a spojení (elektronické počítačící stroje, televize, rádio, elektronkové obrazovky apod.) umožní, aby byl ve štábu vytvořen plný obraz bojové situace, čímž předsunuté velitelské stanoviště ztratí právo na svou existenci.**

Krátký přehled navrhovaných systémů a struktur orgánů velení pouze zčásti dokumentuje, s jakým všestranným úsilím se v americké armádě vytvářejí a zdokonalují nové struktury velení. Současně ukazuje na značnou složitost tohoto důležitého a aktuálního problému. Naznačuje rovněž i určitou pravděpodobnost vývojových tendencí, jejichž realizace není v oblasti utopie, ale je otázkou několika příštích let. Tempo současného technického vývoje tomu plně nasvědčuje.

K otázkám teorie velení a automatizace

Plukovník *Erich Rosický*, plukovník *Antonín Jašek*,
podplukovník *Zdeněk Hradecký*, CSc.

1. Názor na úlohu a poslání teorie velení v oblasti vojenské vědy, její vztah k ostatním vojenským a nevojenským teoriím.

Náš názor na úlohu a poslání ucelené soudobé teorie velení — které zatím neexistuje, ale jejíž předmět, obsah i metody si v současné době v rámci příprav konference o velení ujasňujeme je jednoznačný: Vědecky rozpracovat teoretický a metodologický základ velení v ozbrojených silách, který pomůže odstranit narůstající disproporce mezi možnostmi soudobé bojové techniky a jejího využití v ozbrojeném zápase na jedné straně a stávajícím systémem velení na straně druhé.

Úloha a poslání teorie velení nevyplyvá ze skutečnosti, že se o teorii velení dnes hovoří a píše, ale z toho, že současná praxe velení, jakožto základní podmínka realizace závěrů teorie vojenského umění, si vynutila její existenci — tzn. nutnost jejího relativního osamostatnění z široké oblasti teorie vojenského umění. Zdůrazňujeme, že se jedná skutečně jen o relativní osamostatnění teorie velení, protože předmět teorie velení je nedílnou součástí předmětu teorie vojenského umění. Ozbrojený zápas, jakožto společenský proces a zároveň předmět teorie vojenského umění, je totiž podmíněn existencí jeho řízení, tzn. existencí procesu velení. A protože velení vojsk vystupuje za všech historických podmínek jako atribut ozbrojeného zápasu, tedy jako neoddelitelná součást předmětu teorie vojenského umění, je i teorie velení nerozlučně spjata s teorií vojenského umění. Z těchto skutečností vyplývá i vztah teorie velení k ostatním teoriím vojenského umění (např. k teorii taktiky, operačního umění apod.). V přeneseném slova smyslu **teorie velení postupuje všemi teoriemi vojenského umění.**

Ujasnění místa teorie velení v rámci teorie vojenského umění a zprostředko-

vaně i v rámci vojenské vědy, nemá jen význam klasifikační, ale zejména metodologický. Jestliže je prokazatelný dialektický vztah teorie velení a teorie vojenského umění, pak nemůže být sporu o tom, že při rozpracování teorie velení je třeba brát v úvahu závěry teorie vojenského umění; je-li teorie velení nedílnou součástí širší teorie vojenského umění, nemůže negovat závěry a požadavky teorie vojenského umění a naopak — v teorii vojenského umění se musejí respektovat a obražet poznatky teorie velení.

Druhá stránka věci, která nebývá vždy správně chápána, je skutečnost, že teorie vojenského umění sama o sobě není schopna poznávat a rozvíjet nejpodstatnější stránku procesu velení, bez potřebného nástroje, prostředků zkoumání. Tento nástroj a prostředky zkoumání poskytuje v současné době kybernetika, jako jediná věc, která se zabývá řízením ve složitých dynamických soustavách jako předmětem svého bádání.

Využití zobecněných zákonitostí řídicích procesů i metod zkoumání, kterými se zabývá kybernetika, je proto tím progresivním činitelem, který může teorii velení postavit na skutečně vědecké základy. Protože však velení je řídicím procesem ve společenské soustavě — v armádě — vystupuje zde další důležitý faktor, který určuje specifickou stránku řízení v oblasti společenské.

Teorie velení musí být v podstatě logickou syntézou závěrů a zásad teorie vojenského umění, obecné teorie řízení a specifických zvláštností řízení společenských soustav

Jestliže tedy chceme klasifikovat vztah teorie velení k teoriím vojenského umění a k ostatním nevojenským teoriím, z nichž prvořadé místo zaujímá obecná teorie ří-

zení, pak je nutné vycházet ze vztahu předmětů jednotlivých teorií. V tomto světle je vztah **teorie velení k teorii vojenského umění vzájemně se podmiňující, vztah teorie velení k obecné teorii řízení jako vztah zvláštního a obecného.**

V současné době jsou ještě rozpory v této otázce, zejména je-li problém řešen jednoznačně takto: co je primární vzhledem k teorii velení — vojenská věda či kybernetika? Myslíme, že otázku není možno takto položit, protože neodpovídá vzájemnému vztahu shora uvede-
ných teorií a věd.

Vojenská věda je pro teorii velení a řízení vojsk (chceme-li to říci obrazně) domovem, vlastí, rodnou matkou. V jejím lůně teorie velení vyrostla a také zůstane.

Kybernetika jako obecná věda o řízení však dává a v budoucnu bude dá-

vat velmi účinné metody zkoumání procesů řízení ve vojenských soustavách. Vraťme se nyní k otázce, co je primární vzhledem k teorii velení. Myslím, že tuto otázku lze položit jedině historicky, vzhledem k určité úrovni rozvoje teorie velení a vojenské vědy. V současné době, kdy klademe základy soudobé teorie velení má rozhodně prvořadý význam při jejím vytváření kybernetika. Ovšem to neznamená negaci závěrů vojenské vědy a vojenského umění.

Dojde-li v budoucnosti k jakýmkoli kvalitativním zvratům ve vedení ozbrojeného zápasu a tudíž i v rozvoji vojenské vědy, bude mít pro rozvoj teorie velení prvořadý význam teorie vojenského umění a vojenské vědy. Čili: vzájemný vztah mezi teorií velení, vojenskou vědou a kybernetikou je nutno chápat jen a jen v její dialektické jednotě.

2. Názor na navrženou koncepci SAVV (Systém automatizace velení vojskům).

Především chceme zdůraznit, že se s autorem článku „Koncepce a metodika budování systému automatizace ve velení vojskům“ rozcházíme v celkovém, základním pojetí této otázky. **Omezovat problém zdokonalení celkového systému velení v armádě (a o to myslím především dnes jde) jen na problém automatizace, je podle našeho názoru značné zúžení celého problému.**

Podle našeho názoru jde v naší armádě o zásadní zdokonalení celého systému velení a řízení, nebo lépe o vytvoření nové soustavy velení a řízení v armádě. Koncepci nutno vypracovat především k této otázce, nikoli jen k automa-

tizaci, která je a zůstane jen její součástí (i když velmi významnou). Kromě automatizace je zde řada dalších problémů, které nelze ponechávat stranou. Ovšem hlavní nedostatek spočívá v tom, že postavíme-li dnes koncepci jen pro účel automatizace ve velení vojskům, chtěli bychom izolujeme tuto dílčí otázku od jejího celku. Pak také plně nepostřehneme složitost vzájemných vztahů mezi obecnou teorií řízení a teorií velení, mezi teorií velení a automatizací ve velení. Pak se nám také mnohé problémy mohou zdát velmi jednoduché, ač jsou ve skutečnosti velmi složité.

3. Význam kybernetiky pro rozvoj teorie velení.

Význam kybernetiky pro vytváření a rozvoj soudobé vědecké teorie velení a řízení vojsk je zásadní. To nové a opravdu vědecké, co chceme v oblasti velení vojsk vytvářet, pramení především z kybernetického přístupu k řešení této problematiky. V tom se plně ztotožňujeme s autory článků, uveřejněných ve VM č. 10 1964.

Kybernetický přístup však neznamená mechanické přenesení základních pojmů teorie kybernetiky do oblasti velení. To by byla velmi jednoduchá záležitost. Podle našeho názoru jde o tvůrčí aplikaci poznatků kybernetiky v oblasti teorie ve-

lení vojskům. Tento úkol můžeme vyřešit jedině tehdy, půjde-li kybernetika ruku v ruce s vojenskou vědou (zejména s vojenským uměním), nebude-li uměle oddělovat formu od obsahu. Zde je třeba vycházet z dialektické jednoty formy a obsahu.

Podívejme se poněkud blíže na otázku základních pojmů. Myslíme, že major Vlach při osvětlování základních pojmů kybernetiky (ovládání, informování, regulace atd.) zůstává převážně v oblasti technické kybernetiky. Tomu zejména nasvědčuje např. výklad pojmu regulace atd. Jsme toho názoru, že výklad základ-

ních pojmů, rozvedený majorem Vlachem, je pro vojenské dynamické systémy nepoužitelný. Jistě je obtížné ve stručné připomínce osvětlit všechny stránky tohoto tvrzení. Uvedeme pro jeho osvětlení několik konkrétních příkladů.

Autor na straně 23 správně vyvozuje: „Říkáme, že objekt X řídí objekt Y; jestliže:

- a) objekt X ovládá objekt Y;
- b) objekt Y informuje objekt X;....“

Ovšem v rozporu s tímto tvrzením autora je, že „informování“ je jen určitým strukturálně rozvinutým případem vztahů ovládání — a to pomocí některých zprostředkujících objektů. Výklad pojmu „informování“ ilustruje autor příkladem, v němž za objekt X považuje vnější prostředí. Vzájemné vztahy mezi vnějším prostředím a systémem jsou však mnohem složitější a podle našeho názoru je podstatně lépe vystihuje W. R. Ashby ve své teorii regulace.

Ovládání a informování jsou podle našeho názoru dvě stránky jednoho a téhož procesu, procesu řízení. Ovládání probíhá kanálem přímé vazby od řídicího objektu k řízenému, zatím co informování probíhá po kanálu zpětné vazby od řízeného objektu k řídicímu. Je zajímavé, že v celém výkladu základních pojmů řízení nenajdeme u majora Vlacha pojem **zpětné vazby**. A právě tento pojem nám umožní osvětlit obě stránky kteréhokoli procesu řízení.

4. Vztah teorie velení a automatizace ve velení.

Při budování systému automatizace ve velení vojskům považujeme za prvořadý úkol vycházet jen a jen ze soudobé, vědecky fundované teorie velení či řízení vojsk. Celou problematiku automatizace (její teoretické aspekty zejména) považujeme za součást teorie velení a řízení vojsk.

Nemůžeme souhlasit s majorem Vlachem, že „při vytváření koncepce SAVV pracujeme výhradně s formou procesu z oblasti velení“ (autor se tímto tvrzením ani neřídí). Jde o **umělé odtržení formy od obsahu, o porušení dialektické jednoty obou těchto stránek velení a řízení vojsk**. Při tom nechceme nikterak opomíjet základní význam formy při řešení otázek automatizace.

Autor článku při sestavování „schématu organizační výstavby vojsk v podmínkách využití SAVV“ vychází z obsahu. Ří-

Stejně tak těžko najdeme ve vojenských dynamických systémech dva objekty, které by se vzájemně ovládaly. Ve vojenské oblasti existují dva podsystémy stejného řádu, mezi nimiž je nutná určitá součinnost (např. dva velitelé a štáby sousedních divizí). Přesně vymezit tyto vzájemné vztahy lze jedině na základě podrobné analýzy celého vojenského systému. V žádném případě to však nejsou vztahy vzájemného ovládání.

Ještě několik slov k pojmu regulace. Autor článku vykládá tento pojem čistě z pozic technických systémů. Ty jsou ovšem vždy systémy determinované, zatímco systémy v oblasti společenské jsou vždy systémy nedeterminované. Jsme toho názoru, že ve vojenských dynamických systémech rovněž existuje regulace (a nejen tam, kde je komplexní automatizace), ovšem její přesné vymezení je rovněž předmětem podrobné analýzy vojenských dynamických systémů jako celku. Přitom bude nutné vycházet z Ashbyho definice, že cílem regulace je blokování a omezování průtoku variety rušivých vlivů vnějšího prostředí k podstatným proměnným systémům.

Význam kybernetiky pro rozvoj teorie velení je nesmírný; v první řadě musíme tvůrčím způsobem aplikovat poznatky kybernetiky v oblasti teorie velení, přičemž se nikterak neobejdeme bez závěrů vojenské vědy.

ká: „Bylo by ideální..., kdyby organizace vojsk byla založena na vlastnostech účasti na plnění úkolů.“ Za základ navrženého schématu organizace výstavby vojsk pak bere úkoly strategické, operační a taktické — vychází tedy z obsahu. Opomíjení obsahu má své praktické důsledky. Navržené organizační schéma je do té míry zjednodušené, že nám vlastně k ničemu neslouží.

Hlavní naše připomínka se týká otázky metodiky teoreticko-výzkumné práce při budování SAVV. Teoreticko-výzkumné práce při budování SAVV považujeme za součást vědeckovýzkumné práce při vytváření soudobé teorie a řízení vojsk. V navrženém pracovním postupu při budování SAVV se však s obecnou teorií velení a řízení vojsk vlastně vůbec nepočítá.

Zdůrazňujeme, že prvořadým úkolem

je vytvořit celkovou koncepci jak zdokonalit a zefektivnit celý systém velení a řízení v naší armádě, jak zavést novou soustavu velení a řízení vojsk.

5. Současné a perspektivní úkoly vojenské vědy v rozvoji velení.

Vycházíme z poznatku, že obecným úkolem vojenské vědy v kterékoliv oblasti vojenství je odhalovat, zobecňovat dosud neznámé jevy a skutečnosti, poznávat jejich podstatu, formovat dosažené poznatky do systematicky uspořádaných celků, teorií. Jestliže se v současné době ve vojenské vědě zabýváme velením, řízením vojsk jako předmětem, vytváříme — lépe řečeno přetváříme, rozvíjíme jeho teorii. Podstatné je, aby tento rozvoj byl skutečně vědecký, aby metody vedly k objektivnímu poznání.

Domníváme se, že právě v současné době má vojenská věda důležitý úkol: vyjasnit podstatu vhodných a již existujících metod vědeckého zkoumání velení jako předmětu, podstatu vědecké metodologie. Vyjádříme-li se obrazně, jde o odpověď na otázku: „Jak na to jít“. Otázka může být položena jistě právem, protože cíl, který si dáváme a kterým je maximální zefektivnění řízení armády je otázka metod, cest a dosažení stanoveného cíle otázkou zásadní důležitosti. Jejich správný výběr umožňuje ušetřit čas a úsilí a vynaložené prostředky.

Hlasy po zvědění velení se v současné době ozývají stále častěji a z mnoha stran. Hlavní příčinou je poznání nepřiměřenosti dnešního systému velení vojskům, získané denní praxí řízení vojsk a na cvičeních. Tato příčina se zcela objektivně odrazila a stále odráží v aktivitě, jejímž cílem je odstranit nejtěžší, šší, intuitivně pocítované nedostatky.

Další příčinou je **induktivní působení prací zahraničních armád**, kde za uplynulých asi 10 roků můžeme pozorovat v tomto oboru zvýšenou aktivitu.

Podstatnou příčinou je i **pronikání nových, perspektivních idejí a teorií z jiných vědních oborů do oboru vojenské vědy**; zejména poznání jejich možností vyvolává hlasy po jejich tvůrčí aplikaci. Jestliže požadavek zvědění přichází z mnoha stran, už méně je možné číst nebo slyšet, v čem a jak se má toto zvědění konkrétně obrazit. Přesto je možné objevit značnou diferenciaci názorů na jeho podstatu. Každý z nich je poznamenán subjektivním zaměřením z úrovně

K vytvoření takové koncepce je třeba věnovat veškerou naši pozornost a k jejímu uskutečnění soustředit všechny naše síly a prostředky.

dosaženého poznání, erudice, funkce nazíratele atd.

V této situaci je otázka sjednocení názorů, vytvoření vědecky fundované, objektivně platné základny nazírání na předmět velení, metody jeho zkoumání, podstatu a členění teorie, vztah k jiným teoriím otázkou hlavní a základní. Domníváme se, že solidními základy byl seminář vědeckých pracovníků v oblasti velení v říjnu minulého roku v Bedřichově. Právem se lze domnívat, že celoaršídní konference o velení tyto základy ještě více prohloubí a rozšíří.

Z tohoto hlediska hodnotíme práci podplukovníka Sedláře „O metodologii teorie velení“ jako vysoce potřebnou. V hlavních tézích se podplukovník Sedlář neliší od myšlenek referátu, který připravilo pro bedřichovský seminář SVP - 1F VAAZ, a s kterými v podstatě vyslovují souhlas i soudruzi z VPA KG.

Jestliže na konferenci o velení bude pochopena a přijata navrhovaná věcná, široká, obecná metodologická základna, je možné podle našeho názoru **promítnout její myšlenky do praktické vědecké práce v oblasti výzkumu velení, usměrnit zaměření výzkumných pracovišť — a co je nejdůležitější — přistoupit k řešení vysoce náročných úkolů**. Říkáme vysoce náročných bez sklonu k frazérství. Nebudou to úkoly ani na týden, ani na měsíc. Krátce se zmíníme o charakteru těchto úkolů a problémech jejich řešení.

Obtíže vzniknou při konkrétní, praktické aplikaci nových teorií vědních oborů — kybernetiky, matematiky, sociologie, sociální psychologie, inženýrské psychologie — jako nástrojů, které jediné jsou schopny obohacovat teorii velení z hlediska objektivního poznání jevů. Každá teorie používá své vlastní metody a postupy; všem je společné, že výsledky získávají kvantitativním hodnocením faktů, jevů a procesů. Při zkoumání jevů v takových soustavách, jako jsou společenské soustavy, není možno používat odhadové hodnocení, na které jsme si v minulosti zvykli. Budeme používat kvantitativní, statistické a pravděpodobnostní metody. To ovšem kla-

de značné nároky na sběr statistických dat a jejich zpracování.

Aplikace nových metod vyžaduje jejich poznání a osvojení. Máme-li se vyhnout nepřipustným vulgarismům a zplošňování nových poznatků vědy, je nutno pochopit jejich obsahovou podstatu a nedat se svést snadnějším „oblékáním“ starých pojmů do nového hávu. Dnes je nám jasné, že např. matematika se svým aparátem může být využívána, jestliže je sama zvládnuta. Naprosto analogická situace je v případě kybernetiky. Situace je komplikovanější o to, že v případě matematiky se jedná o vědu, která existuje věky a opírá se o solidní základy. Naproti tomu kybernetika jako věda se konstitovala teprve nedávno, mnohé její disciplíny jsou dosud nepevně, jen programové, ve stádiu vývoje. Např. už to, že v současné době existuje asi dvacet definic kybernetiky, názorně dokumentuje ideový ruch v této oblasti vědy. Obdobně je tomu i v případě sociologie.

Tím ovšem ani v nejmenším nepodceňujeme jejich význam pro rozvoj teorie velení. Chceme ukázat na obtíže, které bude nutno překonat v práci, má-li být skutečně vědecká.

Teorie velení, jak nyní vidíme, je široká oblast, kterou nelze rozvíjet v celé šíři omezeným počtem pracovníků. Šíře je dána tím, že jsme předmětu (procesu velení) vydělili celou řadu dalších, dříve nezkoumaných nebo jen povrchně zkoumaných stránek a vlastností. Jak širokou oblast zvládneme, závisí na možnostech vytvořit vědeckou základnu. Tu, jak známo, především tvoří lidé, vědecky připravení odborníci, kteří nutně musí experimentovat; tudíž musí mít podmínky pro svou práci. Ti, kteří se budou podílet na výzkumu řídicích procesů, budou

nejen odborníci z oboru vojenského umění, ale i matematici, sociologové, psychologové. V tomto směru budou značné potíže, protože vědeckých pracovníků s takovou kvalifikací je nejen v armádě, ale v celém státě nedostatek. Tyto odborníky bude nutné připravit plánovitou vědeckou přípravou, postgraduálním školením odborníků s blízkou specializací apod.

Neudržitelný je názor, že vyřešení problémů velení je otázkou odborníků z oboru vojenského umění, i když jejich podíl je rozhodující.

Domníváme se, že v současné době by bylo předčasné určovat vědecké úkoly. Zdá se nám, že se budou vyhraňovat jen jako úkolové oblasti. V **prvé oblasti** — **obecně teoretické** budou úkoly, spojené s výzkumem armády a jejich organizačních celků jako složitého dynamického systému a procesů řízení a regulace, stability a homeostáze, jakož i s výzkumem a analýzou podstaty a úlohy vojenské informace, charakteristik informačních toků a jejich měření.

Ve druhé oblasti by se měly studovat ty **zvláštnosti řídicích procesů**, které jsou spojeny s funkcí armády v míru a ve válce (v boji a operaci) s přihlédnutím k podmínkám a zákonitostem ozbrojeného zápasu.

Obsahem **třetí oblasti** by měl být **teoretický a experimentální výzkum efektivního využití mechanizační a automatizační techniky, výzkum a projektování řídicích systémů a systémů zpracování informací**.

Čtvrtá oblast — **společenskovední** by měla zkoumat problémy spjaté s tím, že člověk je a stále zůstane nejdůležitějším prvkem ozbrojeného zápasu a tudíž i procesu velení.

Organizace týlu / v útočné operaci / počátečního období války

(VM čís. 2/1964)

Podplukovník Vojtěch Machulda, CSc.

Podplukovník Peřina se zabývá některými otázkami organizace týlu, především operačního, ale jen z hlediska organizačního uspořádání, výše zásob a hlavních úkolů, které armáda a zčásti i frontový týl plní.

Opomíjí však základní otázky organizace operačního týlu, tak jak je v plném rozsahu chápeme.

Pojem „organizace operačního týlu“ zahrnuje přepravu, rozvinování a přemísťování raketových technických útvarů, základů svazků, nemocničních základů, silničních, automobilních, potrubních, železničních svazků a jiných týlových útvarů a zařízení k dosažení všestranného zabezpečení bojové činnosti v jakékoli situaci. Zahrnuje rovněž opatření k OPŽHN, ochraně a obraně týlových objektů, zaměřené k dosažení odolnosti celkového systému týlového zabezpečení vojsk. V tomto směru doplním některé zásadní zvláštnosti organizace operačního týlu v počátečním období války, které autor článku neřeší.

Operační týl bude zabezpečovat vojska s neúplnými a často minimálními počty týlových svazků, útvarů a zařízení, čímž vznikne velmi složitá týlová situace. Z tohoto hlediska je nutné posuzovat bojovou pohotovost svazků jako celku. V prvních hodinách a dnech musí být svazky schopny samy se zabezpečovat a to do té doby, než bude rozvinut plný zásobovací systém v operačním týlu. Složitou týlovou situaci, kterou musí v této době štáby týlu řešit (mobilizace týlových svazků, útvarů a zařízení a současné zabezpečování bojujících svazků) komplikují ještě ztráty a škody, způsobené prvním hromadným úderem a nutnost jejich rychlé likvidace.

To vše vytváří velmi složitou a komplikovanou situaci, kterou nelze vyřešit

žádnou šablonou. Vyžaduje skutečné tvůrčí přístupy od všech příslušníků štábů týlu včetně svazků a mnohdy i útvarů a pracovat podle zásady „pomoci si sám, v každé situaci“. Zásoby musí být doplňovány velmi pružně. V prvních dnech si budou muset týly svazků a podle vývoje situace i týly útvarů materiál odebírat z vlastních mírových posádek nebo i z jiných, jim přidělených zdrojů (posádek jiných útvarů, svazků, stálých skladů, zásob zajištěných v národním hospodářství, zásob na letištích, přímo z vlaků, popřípadě vykládacích stanic, do kterých bude postupně materiál vyvážen po železnici). Tento způsob přísunu může trvat podle situace u jednotlivých svazků a svazků i několik dní, což bude zpravidla dáno vývojem operační situace na jednotlivých směrech, rychlostí rozvinování polního zásobovacího systému v operačním týlu, účinností hromadného úderu, průběhu a rychlosti postavení a naložení automobilních praporů armád a frontu. I po rozvinutí polního zásobovacího systému v operačním týlu mohou některé svazky, bojující na vlastním území, poblíž něho nebo na vedlejších směrech materiál nadále odebírat. V této situaci budou však již materiál odebírat zpravidla ze zásob (vlaků) vyvezených na železnici vzhledem k pravděpodobné vyčerpanosti zásob v mírových posádkách nebo ze stálých skladů. Zásobovací systém se rozvíjí postupně tak, jak jsou řídicí orgány a dopravní prostředky armád a frontu postupně mobilizovány. I v tomto je nutno vidět tvůrčí přístup, daný počátečním obdobím války, v tom směru, aby dopravní útvary armád a fronty byly nakládány tak, jak to vyžaduje vývoj operace a potřeby doplnění materiálu. První materiál, naložený na dopravní prostředky armád a frontu,

musí být použit především k doplnění svazků, majících úspěch v rozvíjení operace.

Autor článku na str. 44 uvádí, že v úseku mezi stálými (ústředními) sklady a PFZ bude využito z 80 % železniční, 10 % automobilní, do 8–10 % potrubní a do 2 % letecké dopravy. Myslí, že tento předpoklad je správný pro klasickou útočnou operaci a ne pro operaci v počátečním období války. Vycházíme-li z předpokladu, že PFZ se bude rozvíjet až během operace (zpravidla ke konci první armádní operace), leží těžší zásobování v tomto období jednoznačně na automobilní dopravě. Podíl automobilní dopravy bude proto v první frontové útočné operaci podstatně vyšší než uvádí autor. Rovněž podíl potrubní (do 8–10 %) a vzdušné dopravy (do 2 %) je pravděpodobně přeceněn. Kalkulujeme-li průměrnou spotřebou materiálu na jednu frontovou útočnou operaci v počátečním období 100–150 000 tun, představuje uváděné procento množství 8–15 000 tun PHM, které nutno přisunout potrubní dopravou a 2–3000 tun materiálu, které nutno přisunout vzduchem. K tomu by byl frontu potřeboval 3–5 brigád potrubní dopravy a pro přisun materiálu vzduchem 7–10 divizních vzletů dopravního letectva. Z uvedené kalkulace je zřejmé, že % přisunu materiálu potrubní dopravou a především vzduchem bude pravděpodobně menší, než jak uvádí autor. K zvýšení úlohy automobilní dopravy i na tomto úseku přisunu ještě podstatně ovlivní účinky jaderného úderu nepřítele, které mohou výkonnost železniční dopravy podstatně narušit.

Přestože význam vzdušného přisunu v soudobé operaci stoupá, nelze jeho možnosti přeceňovat. Prostředky letecké dopravy nejsou jednoúčelové a používáme je především k vysazení výsadek. Tato okolnost podstatně snižuje jejich využitelnost ve prospěch týlu jak co do časového použití, tak i kapacity (velké ztráty). Mimoto musíme mít stále na paměti malou užitečnou výkonnost letecké dopravy a asi sedminásobnou potřebu bojových letounů k zabezpečení letounů dopravních.

Další základní zvláštností organizace operačního týlu v počátečním období je jeho **postupné rozvíjení**. Týl frontu jen při hrubém odhadu činí asi 25 % celkového počtu frontu. Proto není možné ani účelné, aby tento polní týl byl již v míru postaven. Je rozvíjen postupně podle

důležitosti úkolů, které má plnit a možností národního hospodářství. Toto postupné rozvíjení na druhé straně vyžaduje naprostou samostatnost útvarů a svazků, včetně tylového zabezpečení. V tomto směru je závěr autora, který uvádí na straně 42, správný.

V klasické útočné operaci se PFZ, nemocniční základny (NZ) i ostatní hlavní prvky frontového týlu rozvíjejí přede (PFZ asi 100–150 km od předního okraje, NZ asi 50–70 km apod.). Naproti tomu v počátečním období bude snaha rozvíjet PFZ co nejbližší k vojskům, zpravidla až během operace. Nebude žádnou zvláštností, kdy PFZ bude rozvinuta i za původním předním okrajem. Pro rozvinutí PFZ bude zpravidla limitující konec sjízdné železniční trati. Rovněž první OPFZ budeme rozvíjet zpravidla souběžně s PFZ s cílem předsunout materiál, naložený u automobilních praporů týlu frontu, co nejbližší k vojskům. Obdobným způsobem bude se rozvíjet PLZ k zabezpečení letectva frontu. Umístění PAZ armády bude vhodné plánovat ve dvou variantách, jeden prostor určovat 50–70 km od předního okraje, druhý a současně záložní plánovat poblíž předního okraje tak, aby útvary po postavení a naložení se nevracely zpět od fronty.

Zvláštností v rozvíjení NZ bude, že NZ bude zpravidla postupně rozvinuta během prvního dne operace podle vývoje operační situace co nejbližší k přednímu okraji. Do doby rozvinutí prvních NZ a k zachování divizních obvořů (popř. samostatných zdravotnických oddílů) pro zabezpečení do hloubky, budou ranění od prvoledových svazků odsunováni do dočasných lékařských odsunových středisek a vyhrazených civilních i vojenských nemocnic.

Základem **zdravotnického zabezpečení** vojsk právě v počátečním období války (jeho hlavní charakteristikou je jaderný útok a tím i ohniskový výskyt masových ztrát) je organizace a včasné uskutečnění léčebné odsunových opatření vysunováním zdravotnických zařízení k ohniskům masových zdravotnických ztrát s cílem včas poskytnout zdravotnickou pomoc raněným a nemocným v prostorech zranění, tzn. na místě. Za tím účelem se vysunují zdravotnické útvary a zařízení do prostorů nebo na čáry hromadných ztrát.

Vzhledem k charakteru soudobé operace a nutnosti včas poskytnout zdravotnickou pomoc, jsou všechny zdravotnické útvary a zařízení povinny přijímat

raněné a nemocné bez ohledu na jejich příslušnost.

V silničním zabezpečení v operačním týlu v počátečním období války plně využíváme v prvních dnech síly a prostředky teritoria. V každé silniční zóně budou zpravidla postupně rozvíjeny 1—2 základní a 1—2 pomocné automobilní silnice frontu. Na úrovni rozmístění PFZ, OPFZ, NZ, PRTB, PAZ a podél významných překážek (velké vodní toky a jiné terénní překážky) se rozvíjejí příčné silnice. Armádní silniční prapory budou zpravidla rozvíjet 1—2 základní a 1—2 pomocné silnice od prostoru rozmístění PAZ do divizních skladů. V počátečním období bude v silničním zabezpečení ta zvláštnost, že armádní silniční prapory budou právě v prvních dnech obsluhovat silnice o značné délce, která bude podstatně přesahovat normy. Tato situace potrvá do té doby, než silniční svazky frontu zahájí rozvíjení silnic a převezmou některé úseky, obsluhované armádními silničními prapory.

Obnova železnice bude zpravidla zahájena na tom železničním směru v úzké součinnosti s prostředky teritoria, kde účinky atomového útoku budou nejmenší a kde je zničeno nejméně limitujících objektů na železnici (tunely, velké mosty, viadukty apod.), jejichž obnova trvá příliš dlouhou dobu. Na obnovených úsecích železnice budeme zřizovat vykládací stanice k přísunu materiálu železniční dopravou co nejbližší k vojskům. Z těchto vykládacích stanic, rozvíjených před PFZ, budou si armády a popřípadě svazky (zálohy frontu, frontové svazky apod.) odebírat materiál zpravidla vlastními silami a prostředky. V těchto prostorech bude vhodné zřizovat místa týlu frontu k zabezpečení frontových útvarů a svazků, rozmístěných nebo přesunujících se v daném prostoru.

Polní potrubí, rozvíjené svazky potrubní dopravy, bude vhodné rozvíjet

na směru hlavního úderu frontu, bude-li potrubní linkou dopravována nafta. Bude-li dopravována letecké PH, bude vhodné potrubní linku rozvíjet na směru hlavního uskupení frontového letectva — především stíhacího.

Vzhledem k charakteru počátečního období války je naprosto nezbytné, aby ZT frontu a ZT armád měli k dispozici **týlové zálohy sil a prostředků**. Především půjde o tyto zálohy:

- dopravních prostředků (zpravidla prázdných, které lze využít k jakýmkoli účelům, včetně přesunu bojových jednotek podle rozhodnutí velitele frontu),

- zdravotnických odsunových, léčebných a jiných prostředků (především k rychlým zásahům při likvidačních účincích ZHN, postupnému vytvoření NZ a posilování armád),

- silničních útvarů (zpravidla 1—2 silniční mostní prapory),

- materiálu všech druhů (hlavně PHM a tankové munice), připraveného k okamžitému přísunu — včetně přísunu vzduchem,

- vjevojskových útvarů (zpravidla 1 až 2 prapory z brigád ochrany týlu k přímé obraně TVS frontu a k rychlému zásahu v týlovém prostoru frontu),

- spojovacích prostředků (ve formě druhého položení TVS frontu k zabezpečení nepřetržitosti velení).

Týlové zabezpečení operací počátečního období války **plánujeme v souladu s operačním plánováním**, zpravidla ve variantách. Zvláštní pozornost nutno věnovat rozvíjení polního zásobovacího systému, zabezpečení raketových útvarů a svazků a zasazování druhých sledů. Při celkovém plánování nutno počítat s nepříznivými podmínkami, které může způsobit nepřítel a se ztrátami na týlových útvarcích a materiálu, které mohou vzniknout během jaderného útoku nepřítel.

Politická práce v boji

Podplukovník Otakar Gembla, podplukovník Cyril Rabušic

Nároky soudobého boje vyžadují cíle- vědomě zaměřené společné úsilí velitelů, stranickopolitických orgánů a stranických organizací k dosažení vysokého politického uvědomění všech vojáků. Úspěch v soudobém boji v rozhodující míře závisí na morálně politickém stavu vojsk, úrovni jejich politické a vojenské výchovy a bojového výcviku. Tyto činitele úspěchu v boji nestanoví hlava 3 Polního řádu náhodně; tvoří nedílný celek, vzájemně se doplňují a podmiňují.

Současná praxe přesvědčivě ukazuje, že každý tento požadavek správně nechápe. Zatímco se všeobecně uznává nutnost tohoto komplexního přístupu ve skutečném boji (ostatně je obecně známo, že např. prvek uvědomění spolu s dokonalým výcvikem zaujímá stále větší místo i v řadě prací buržoazních vojenských teoretiků), nejsou zkušenosti z taktických cvičení s tímto slovním uznáním v přísném souladu. Nejsou řídké případy, kdy velitelé se rozhodují bez hluboké znalosti skutečného morálního stavu vojáků, jejich fyzické připravenosti, materiálního zabezpečení. Zapomíná se, že je to člověk, řadový voják, poddůstojník, který převádí záměry štábních dokumentů a map do skutečnosti. Stanovené úkoly jsou pak mnohdy nereálné, nepočítá se s nutnými opatřeními k všestranné přípravě lidí, aby řádem požadované ustanovení a normy mohly být splněny.

Vycházet např. pouze z toho, že Polní řád stanoví průměrnou rychlost pochodu smíšených a tankových proudů na komunikacích 15–20 km za hodinu v noci a 20–30 km ve dne a nebrat zřetel na to, že za řídícími pákami tanků sedí „čerství“ absolventi školního tankového praporu, kteří stěží ujeli za celý rok požadovaných 100 km (většinou na tankodromu) nebo záložníci, kteří pět i více let neřídili ani automobil, pak se skutečně můžeme setkat ne s minutovým, ale mnohahodinovým zpožděním přesunu.

Prověrky bojové pohotovosti v minulém roce ukázaly, že problémy zde skutečně jsou. Jde o to, abychom pochopili, že náročné požadavky Polního řádu v oblasti morálně politického stavu, výcviku, materiálního zabezpečení atd. lze reali-

zovat pouze systematickou výchovou a výcvikem již dnes. Z toho bychom měli při studiu nového Polního řádu i ve své denní praxi vycházet.

Polní řád jednoznačně stanoví veliteli odpovědnost za politickou práci, za morální a politický stav a vojenskou kázeň. Náčelník politického oddělení (ZVP) politickou práci bezprostředně organizuje a odpovídá za její stav veliteli a nadřízenému stranickopolitickému orgánu (čl. 72 PR).

V soudobém boji nebudou velitelé a političtí pracovníci řešit buď „čistě velitelské“, nebo „čistě politické“ otázky. Před veliteli i politickými pracovníky bude tolik závažných problémů v oblasti morálně politického stavu, že nějaká vyhraněná „dělba práce“ nebude možná.

Co je nového v Polním řádu hlava 3? Většina ustanovení a úkolů pro politickou práci je upřesněna a odpovídá novým skutečnostem ve vývoji naší společnosti a vývoji vojenského umění.

V hlavních úkolech politické práce v boji dochází k další konkretizaci a k vyhraněnějšímu obsahovému zaměření jak v oblasti politickovychovné práce, tak i z hlediska výchovy morálně bojových vlastností a kádrové práce.

Zpřesněny jsou úkoly speciální propagandy, které také jasně ukazují, že studium nepřítelů není možné zužovat jen na znalost technicko-taktických dat používaných výzbroje a způsobů vedení boje. Nás musí také zajímat morálně politický stav nepřátelských vojsk. Jeho vyhodnocení je složité a předpokládá:

- znát třídní politické a morální hodnoty obyvatelstva,
- znát a studovat prostředky a možnosti psychologické války a prostředků ideologické diverze nepřítelů.

Nový Polní řád také jasně stanoví úkol, který až dosud nebyl doceněn — naučit se organizovat součinnost nejen mezi speciální propagandou sousedních svazků, ale také součinnost mezi speciální propagandou a druhy vojsk, zejména letectvem, spojovacím vojskem, se silami a prostředky průzkumu apod.

Polní řád diferencuje úkoly nejen podle druhu boje, ale také podle druhů

speciálních zbraní. I když jsou tyto úkoly obecné (řád ani jinak nemůže), studium musí spočívat především v hlubokém rozboru jejich obsahu. Zvládnutí těchto ustanovení nelze posuzovat podle toho, jak rychle je umí kdo odříkat, ale jak dokáže na jejich základě organizovat práci v poli — v bojové situaci. Proto těžištěm prověrky znalosti Polního řádu by neměly být ústní zkoušky a letůčky, ale především činnost při cvičeních; z hlediska splnění úkolů na cvičeních měli bychom hodnotit i stupeň znalosti a pochopení ustanovení řádu.

Řád upřesňuje i metody plnění úkolů politické práce. Místo obecného požadavku, že je nutno včas stanovit úkoly pro politickou práci jasně stanoví, že úkoly musí stanovit — velitel a nadřízený stranickopolitický orgán jak při organizaci boje, tak i v jeho průběhu. V minulosti tomu tak nebylo; dřívější praxe sváděla k tomu, že velitel vydal po rozhodnutí pokyny pro politické zabezpečení a dále byla politická práce ponechána jen na stranickopolitických orgánech.

V soudobém boji vystupují do popředí takové vlastnosti, jako je samostatnost, iniciativní jednání, schopnost rychlé a správné orientace i rozhodování. To dokáže jen člověk všestranně připravený, jehož morálně bojové vlastnosti se formují již před bojem. V boji je projevuje, upevňuje a rozvíjí. Z tohoto hlediska budeme studovat hlavu 3. Polního řádu. Jeho ustanovení stanoví nejen cesty jak takové vlastnosti u velitelského sboru a vojáků vychovávat, ale také jak jich využívat ke splnění úkolu.

To jsou některé nové myšlenky, obsažené ve 3. hlavě Polního řádu. Jak vidět, naprosto neodůvodněné jsou ty některé hlasy, které tvrdí, že pro politickou práci nový Polní řád nic nového nepřinesl.

Z celého komplexu vážných požadavků Polního řádu vybíráme pouze některé, abychom je konfrontovali se současnými zkušenostmi.

Předně k požadavku dosažení **příkladnosti komunistů a svazáků v boji**. Většina členů strany i Svazu mládeže si plně uvědomuje tuto úlohu. Někteří soudruzi se však domnívají, že tento požadavek se „zrodí“ sám od sebe, až toho bude třeba. Jiní jej dokonce považují za okřídlenou frázi. Zkušenosti však ukazují něco jiného. I dnes jsou situace, zejména na náročných taktických cvičeních, kdy se vojákům zdá, že splnit požadovaný úkol je nad jejich fyzické síly;

v těchto okamžicích skutečně záleží na každém komunistovi-veliteli i vojákovi — zda nejen živým otevřeným slovem, ale i osobním příkladem strhne ostatní vojáky ke splnění zdánlivě nemožného. V minulém roce bylo v rámci prověrky bojové pohotovosti u jednoho svazku velké taktické cvičení. Cvičení kladlo velké nároky na vypětí všech morálních i fyzických sil velitelů i vojáků. V důsledku nedostatků v materiálním zabezpečení (zejména v přípravě teplé stravy), v důsledku fyzického vyčerpání i malé iniciativy velitelů a politických pracovníků došlo v jedné jednotce k vážnému oslabení vůle záložních vojáků dále plnit úkol. I když příčiny byly různé, musíme vždy požadovat, že správně stanovené a reálné úkoly musí být splněny za všech okolností. Proto v takových situacích musí kladně zapůsobit osobní příklad komunistů, který v podstatě tkví:

— v důsledném plnění vojenských povinností, řádů, přísahy a rozkazů velitelů,

— v soudružské pomoci svým druhům a v živém, otevřeném slově, nebojácné odpovědi na všechny palčivé otázky,

— v udržování vysokého morálního stavu, kázně a organizovanosti, v předcházení a likvidaci paniky,

— v pohotovosti jít vždy první až do sebeobětování ve jménu vítězství nad nepřitelem.

Pokud jde o poslední požadavek, nemáme na mysli, aby se komunisté nechali pasivně zabíjet. Kalinin v době Velké vlastenecké války napsal: „Opravdu, zemřít — toť velká věc, toť hrdinství. Je však otázkou jak zemřít. Nelze umírat pasivně, bez nejurputnějšího boje. A bude-li vskutku třeba zemřít, pak je to nutno učinit tak, abychom bojovali za každou krůpějí své krve, a aby kulomet v ruce vojáka do poslední kapky jeho krve kosil nepřítel. To je výchova k jednání vytrvalému, houževnatému, nezkroutilnému...“¹⁾ Nelze najít vhodnějších slov ke zdůraznění aktivity bojovníka — komunisty při plnění bojového úkolu. K tomu je nutno ovšem již dnes lidi vychovávat a připravovat.

S tím úzce souvisí i požadavek **úvednomenného, iniciativního přístupu každého vojáka k plnění konkrétních bojových úkolů**. Mnozí soudruzi — zejména na štábech — vidí ve vojákovi pouze pasivní objekt jejich řízení. V tomto stručném

¹⁾ M. I. Kalinin: O komunistické výchově a vojenských povinnostech str. 322.

článku není místa pro zdůvodňování úlohy mas v soudobé válce. Ostatně to není ani nutné, neboť problém netkví v teoretickém uznávání této skutečnosti, ale spíše v praxi, v praktických návycích. Je zcela běžným zjevem, že při taktických cvičeních se vojáci prostě „vezou“, nepronikají k nim nahrávané situace o průjezdu zamořenými prostory atd., po vyjití na čáru zasazení dostanou jen povel: „Směr ten a ten vpřed“. K této otázce hovořil i soudruh ministr v Lidové armádě č. 1/65. Vedle požadavku náročně řídit cvičení a probírat různé druhy bojové činnosti je třeba také **pracovat s lidmi**; dbát, aby nejen v období příprav, ale také v průběhu boje k nim pronikaly úkoly a rozkazy a pečovat o to, aby jim vojáci rozuměli a mohli projevit iniciativu v jejich rychlém a kvalitním plnění. Čteme-li zkušenosti Velké vlastenecké války [mimořádně — to je stále bohatá studnice, z níž můžeme čerpat i v soudobých podmínkách...], právě tato zásada zvláště vyniká. Velitelé nejen vydávali strohé bojové rozkazy, ale také — když to situace a stav vojáků vyžadovaly — spolu s politickými pracovníky hluboce osvětlovali úkoly, jejich význam i to, čeho se dosáhne jejich splněním. Tím se zvyšovala **osobní odpovědnost vojáků za obranu vlasti**.

Připomeneme hlubokou pravdu Kalinových slov: „Je třeba, aby každý voják chápal, že neučiní-li on **sám** nic pro zničení hitlerovců, nikdo to za něj neudělá. Je třeba, aby každý bojovník chápal, že jeho zbraň, jeho pevnost, jeho **bojová aktivita rozhoduje** o osudu vlasti a konečném výsledku boje.“²⁾ Požadavek citlivě pracovat s lidmi, vidět v nich aktivní subjekt v bojové činnosti, plně odpovídá duchu Polního řádu.

Konečně chceme poukázat na praktickou stránku požadavku, aby velitelé ve

svých rozhodnutích vycházeli také ze skutečného morálně politického stavu vojsk. Měli bychom dosáhnout, aby spolu s osobními poznatky velitelů o stavu v této oblasti sehráli větší úlohu než dosud političtí pracovníci.

V období, kdy se připravuje rozhodnutí, by měli rozebrat morálně politický stav vlastních vojsk i nepřítelů a stručně, v závěrech informovat velitele. Informace bude základem pro vydání úkolů pro politickou práci v oblasti přípravy boje. V současné době velitel informací zpravidla nevyžaduje; opominutí nemá zpravidla dnes vážnější důsledky. Ve skutečném boji by byla však zcela nezbytná a proto se domníváme, že již dnes je nutné v tomto směru získávat návyky. Druhý podklad, který političtí pracovníci velitelé připravují je návrh politického zabezpečení boje, který pak velitel vydává jako součást svého rozhodnutí. Jde o stručný písemný dokument, v němž jsou stanoveny úkoly stranickopolitické práce. Obsahuje:

- objasnění bojového úkolu a zásady jeho provedení ke každému jednotlivci,
- vymezení hlavních metod stranickopolitické práce a časového období k jejich využití,

- úkoly k popularizaci nejlepších vojáků a k podávání návrhů na jejich odměny a vyznamenání,

- určení útvarů a jednotek, na něž bude položeno hlavní úsilí v řízení stranickopolitické práce a diferencované zaměření tohoto úsilí podle rozdělení bojových úkolů a popřípadě další.

Důležité přitom je, aby hlavní úkoly politického zabezpečení boje vydával velitel svým podřízeným velitelům a nikoli — jak se to často stává — politickým pracovníkům. Stejně tak je nesprávné, aby úkoly vydával politický pracovník.

To jsou některé aktuální otázky, které vystupují do popředí při studiu nového Polního řádu. Nekladli jsme si za cíl vyčerpávajícím způsobem odpovědět na všechny otázky. Šlo nám spíše o to, abychom dali podnět k zamyšlení se nad ustanoveními, která souvisejí s činností velitelů a politických pracovníků.

²⁾ M. I. Kalinin, tamtéž, str. 421.

Vysazení a bojová činnost výsadkového svazku

Podplukovník Josef Mrázek

V novém Polním řádu se objevila nová část, jejíž obsahem jsou zásady použití, plánování a bojové činnosti vzdušných výsadků (hlava 10).

Při objasnění smyslu některých ustanovení bude třeba začít od prvního článku hlavy 10 a odpovědět na otázku, proč platnost tohoto řádu je rozšířena na poměrně velký okruh svazků a útvarů, konkrétně na výsadkovou divizi, brigádu, výsadkový pluk a samostatný výsadkový prapor.

Výsadková divize a výsadková brigáda jsou podle článku 14 **operačně taktickým svazkem, výsadkový pluk a samostatný výsadkový prapor — taktickým útvarem**. Je jasné, že mezi výsadkovou divizí a výsadkovou brigádou, jakož i mezi plukem a samostatným praporem nemůžeme dělat rovnítko co do jejich předpokladů a možností při plnění bojových úkolů. Máme-li na mysli výsadkovou divizi a pluk Sovětské armády, tyto svou organizací a výzbrojí značně převyšují složení našich výsadkových jednotek a jejich bojové úkoly co do rozsahu, hloubky vysazení a doby samostatné bojové činnosti budou daleko náročnější.

Výsadkové divize budou zpravidla prostředkem hlavního velení, v některých případech mohou plnit úkoly ve prospěch vojsk jednotlivých frontů. V zájmu koho budou vysazovány ovlivní pochopitelně charakter bojových úkolů, hloubku vysazení a dobu samostatné bojové činnosti.

Výsadkové divize jako prostředek hlavního velení budou vysazovány na hloubku 1000—1400 km i více s úkoly ovládnout důležitá hospodářská, průmyslová a administrativní centra, otevřít novou frontu, v součinnosti s námořnictvem a námořní pěchotou ovládnout ostrovy atd., tedy budou plnit úkoly, které svým významem budou přesahovat operační rámec.

Úkoly výsadkové divize ve prospěch útočících vojsk frontu budou charakteru operačního a nebudou vyžadovat větší hloubku vysazení než 200—250 km od linie fronty. Náplň jednotlivých bojových úkolů je v Polním řádu jasná a nevyžaduje zvláštního objasňování a zdůrazňování.

Stojí však za zmínku, které z těchto úkolů budou vzhledem ke složení a výzbroji pro výsadkovou brigádu hlavní, ne-li typické. Jasně nám vyniknou, srovnáme-li síly výsadkové brigády s výsadkovou divizí. Hlavním ukazatelem rozdílu mezi těmito dvěma svazky je vyzbrojení bojovou technikou, kterou nazýváme „těžkou technikou“. Palebnou sílu a mobilnost výsadkové divize zabezpečují v současné době samochodná děla 57 mm a 85 mm, kanóny 85 mm s vlastním tažným motorem umístěným na lafetě, minomety 120 mm, protiletadlové dvojkanóny 23 mm, protitankové řízené střely, motorová vozidla GAZ-69 a 66 a další perspektivní zbraně, které v nejbližší době výsadkové svazky obdrží včetně lehkého obrněného transportéru vybaveného protitankovou, protiletadlovou a protipěchotní zbraní.

Výzbroj výsadkových divízií a pluků se tedy v podstatě neliší od výzbroje motostřeleckých pozemních vojsk. Při tom rozhodující je, že všechna bojová technika, kromě SD-85 mm, může být vysazována do nepřátelského týlu padákovým způsobem. Zabezpečují to dobré letové vlastnosti středního dopravně výsadkového letounu AN-12, který je v současné době hlavním přepravním prostředkem vzdušných výsadek.

Rozsah a charakter úkolů výsadkové brigády bude úměrný její současné výzbroji a početnímu stavu. Lehká výzbroj ji nedovolí v plném objemu plnit úkoly vyložené obranného charakteru. Jen výhodný terén a příznivá situace v nepřátelském týlu umožní výsadkové brigádě, aby ovládla a bránila důležité horské přechody, soutěsky, komunikační uzly a letiště. Hlavní uplatnění s reálnou vyhlídkou na úspěch najde u těch úkolů, při kterých nebude dána nepříteli možnost ničit jednotky brigády raketovými jadernými údery a soustředěným útokem, hlavně tankovými útvary.

Za současného stavu budou pro výsadkovou brigádu výhodné tedy bojové úkoly spojené s ničením zbraní hromadného ničení, radiotechnických prostředků, spojovacích uzlů a velitelských stanovišť, týlových zařízení, zvláště stabilních ropovodů a polních potrubí PHM — krátce řečeno, výsadková brigáda může dosáhnout výrazných úspěchů při narušování nepříteli velení a činnosti jeho týlu. Při tom typickými črty bojové činnosti brigády musí být vysoká aktivnost a manévrovost, charakterizovaná třemi podmínkami — **zjistit, udeřit a zničit, skrytě zmizet a přesunout se do nového prostoru k další činnosti.**

Obdobná situace a tedy i zásady použití jsou u samostatného výsadkového praporu ve srovnání s výsadkovým plukem.

Odpověď na otázku, která byla položena ihned na začátku, vyzní v tom smyslu, že i přes různý rozsah úkolů zůstávají zásady použití, způsob plánování vysazení a bojové činnosti, které přesně vymezuje Polní řád, stejné pro všechny uvedené stupně včetně výsadkového praporu, který může být použit samostatně ve prospěch vojsk vševojskové armády.

Při studiu a praktickém uplatňování nových řádů se často setkáváme s tím, že se středem zájmu stávají údaje o šířkách a hloubkách útočných nebo obranných pásem (úseků), o obsahu bojového rozkazu, přičemž pozornosti často unikají ustanovení uvedená pod názvem „všeobecná“, v kterých jsou uvedeny klíčové otázky toho kterého druhu bojové činnosti, v našem případě hlavní zásady použití vzdušných výsadek.

Považují proto za potřebné rozebrat jediný článek z výsadkové části a sice čl. 381, který přesně stanoví, čím se dosahuje úspěšného zasazení výsadkového svazku nebo útvaru. Zdá se tak samozřejmý, že se v praxi nedoceňuje význam zásad použití výsadek, který obsahuje a které jsou skutečně pro výsadek rozhodující.

Podle tohoto článku se „úspěšného zasazení výsadkového svazku (útvaru) dosahuje“ především „překvapivým vysazením do týlu nepřítele a jeho oklamáním pokud jde o skutečný prostor vysazení“.

Zní to velmi prostě, ale jak překvapení dosáhnout? Jak je dál rozváděno, děje se tak především utajením příprav k vysazení. Na tento požadavek musí dbát především velitel a štáb toho svazu, který o vysazení vzdušného výsadku rozhoduje, plánuje jeho vysazení a bojovou činnost a všestranně jej zabezpečuje.

Na plánování se může podílet jen omezený okruh příslušníků štábu frontu za osobního řízení náčelníka štábu. Na veliteli frontu a užším štábu leží velká odpovědnost za vysazení několika tisíc výsadkářů a přelet několika set letounů. Proto zámysl použití, odletová letiště a prostor vysazení může v plném rozsahu znát skutečně jen omezený okruh osob, v podstatě hlavní funkcionáři, velitelé druhů vojsk a služeb, kteří se podílejí na vyřešení a praktickém zabezpečení součinnostních otázek.

Ještě větší obezřetnost musí být projevna u vzdušného výsadku, který je předurčen k vyplnění stanoveného úkolu. Kromě toho, že musí být zamezen styk příslušníků vzdušného výsadku s místním obyvatelstvem a vojáky jiných svazků, s bojovým úkolem mohou být jednotlivé velitelské stupně seznámeny jen v potřebném rozsahu. Při tom početně největší část vzdušného výsadku — poddůstojníci a vojíní se seznamují s bojovými úkoly v nezbytném rozsahu až bezprostředně před odchodem na letiště, prakticky tedy asi 1—2 hodiny před nasednutím do letounů.

Důležitou součástí utajení příprav je soustředění vzdušného výsadku u odletových letišť a dopravně výsadkového letectva na nich.

Aby se útvary a jednotky vzdušného výsadku co nejkratší dobu zdržovaly na odletových letištích a nestaly se vyhledávaným cílem nepřátelského letectva, zaujímají u letišť ve vzdálenosti 5—8 km tzv. vyčkávací prostory. Kromě úkrytu slouží tyto prostory k dokončení plánování a příprav jednotek k vysazení.

Ve snaze časově zkrátit na minimum pohyb jednotek na odletových letištích dříve nasedal výsadek do letounu přímo z těchto prostorů. V případě lehece vyzbrojené výsadkové brigády tato zásada neztratila ani dnes svou platnost.

Poněkud jiná situace je u výsadkových útvarů a svazků vyzbrojených těžkou bojovou technikou. Její příprava k vysazení vyžaduje poměrně dlouhou dobu. Přesto, že se k naložení na výsadkové plošiny využívá nejmodernějších automatických nakladačů a pojezdných jeřábů, naložení a upevnění včetně padákových souprav trvá podle jednotlivých zbraní 5—10 hodin. Přitom práce spojené s přípravou techniky na výsadkové plošiny musí být vykonány co nejbližší plánovaných stanovišť dopravních letounů na letišti, aby přesun plošin k letounům byl co nejkratší a nebyla narušena technická příprava padákové soupravy i vlastního zařízení plošin.

Připočteme-li ještě další dvě hodiny, které jsou nutné k naložení výsadkových plošin do letounů, k ustrojení výsadkářů do padáků a jejich nasednutí, vyjde **doba 12 hodin**, po kterou se jednotky vzdušného výsadku budou nacházet na letištích a musí být zajištěna jejich bezpečnost i utajení všech příprav k vysazení.

Tento důležitý a přitom velmi nebezpečný časový úsek přípravného období musí být řešen mimo jiné správnou volbou montážních míst a prostředků rozmístění dopravních letounů a to bezprostředně u letiště, nebo přímo na něm. Prvním požadavkem je skrytost před nepřátelským letectvem.

Rychlou a kvalitní přípravu zbraní, motorových vozidel a jiné bojové techniky organizují a řídí nově vytvořené „jednotky výsadkové techniky“ (u výsadkové divize je prapor výsadkové techniky, u pluku — rota), které po odletu výsadku vytvářejí jádro technického personálu letišť materiálního zásobování, předurčených pro dodatečné zásobování vzdušných výsadků, ale i pozemních vojsk vzdušnou cestou.

Velká odpovědnost za utajení výsadkové operace leží na dopravně výsadkovém letectvu, které má situaci podstatně složitější. Např. vysazení výsadkové divize si vyžádá soustředit na odletových letištích tři letecké dopravní divize (320—350 letounů AN-12). Letištní uzel o 12 letištích hlavních a několika záložních, jako součást výchozího prostoru pro vysazení, bude vybírán na značnou vzdálenost od linie fronty. U letounu AN-12 to bude 400—700 km. Podle zkušeností ovlivněných možnostmi letecké sítě budou letiště od sebe vzdálena na 100—150 km, přičemž celý letištní uzel může mít průměr 500 km. Znalost těchto údajů je nutná pro reálné zplánování rozmístění útvarů a jednotek ve výchozím prostoru a jejich přesunu k odletovým letištím.

Požadavek co nejmenší zranitelnosti vyžaduje soustředit na jednom letišti jeden dopravně výsadkový pluk a to nejdříve dvě hodiny před plánovaným odletem.

Druhou důležitou podmínkou překvapivého vysazení vzdušného výsadku je rychlost vysazení. V čem se to prakticky odráží. Především v rychlém přeletu, ve správném výběru doskokových (přistávacích) ploch a v rychlém vysazení, tzn. jak rychle opustí bojová technika a výsadkáři palubu letounů a z jaké výšky budou vysazeni.

První podmínka závisí na dopravně výsadkovém letectvu. Použije-li k vysazení letounů AN-12, dosáhne přeprava rychlosti okolo 550 km/hod. a vlastní vysazení bude při rychlosti letu 300—310 km/hod.

Moment překvapení zabezpečí vysazení vzdušného výsadku jedním koloběhem, který bude v soudobých podmínkách pravidlem. Vynutí-li si nepříznivá situace ve stavu dopravně výsadkového letectva vysazení více koloběhy, pak je třeba počítat, že vysazení vojsk druhého a dalších koloběhů neuspěje dopravní letectvo dříve než za 8 hodin, v nepříznivějších podmínkách za 6 hodin po vysazení koloběhu předchozího.

Snahou dopravně výsadkového letectva musí být uskutečnit přelet v několika proudech. Počet proudů bude ovlivňovat, nakolik situace na frontě pozemních vojsk i vzdušné situace dovolí přelet v širokém pásmu, ve kterém musí být bezpečně umlčeny prostředky protivzdušné obrany nepřítele.

Počet i umístění doskokových a přistávacích ploch stanoví ten velitel, který o použití vzdušného výsadku rozhoduje, a to na návrh velitele vzdušného výsadku. Počet ploch musí zabezpečovat vysazení celé výsadkové divize (pluku) současně, přičemž počítáme na každý výsadkový prapor jednu plochu. Při vysazení v noci se počet doskokových ploch zmenšuje a počítá se jedna, maximálně dvě plochy na celý výsadkový pluk.

Výběr ploch není jednoduchý. Plochy musí být co nejbližší k objektům předurčeným k ovládnutí, zničení nebo udržení a musí vyhovovat dopravně výsadkovému letectvu a to jak rozměry, tak i svou orientací ve směru náletu dopravního letectva. Rozměry plochy 3×4 km jsou dány rychlostí letounů AN-12 při vysazení a počtem vysazované techniky a výsadkářů z jednoho letounu (2 výsadkové plošiny a 20 výsadkářů, nebo 60 výsadkářů). Plochy musí být umístěny svou delší stranou ve směru náletu letectva, při čemž je k zabezpečení rychlého vysazení nutné, aby byly 2—3 plochy umístěné přibližně za sebou, aby se na ně mohlo vysazovat z jednoho proudu současně.

Při respektování těchto požadavků je možné počítat s vysazením výsadkové divize za 17, maximálně za 20 minut.

Velký počet ploch a v důsledku toho i potřeba širokého pásma přeletu zdůvodňují poměrně velké rozměry prostoru vysazení, který, jak je uvedeno v Polním řádu, může dosahovat u svazku plochu 30×40 km. Současně toto velké rozptýlení tvoří výhodné podmínky z hlediska ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Rychlost vysazení bojové techniky je dána technickým vybavením letounu. U letounu AN-12 toto zabezpečuje vysazení dvou plošin za 4 vteřiny. Rychlost opuštění letounu výsadkáři je především závislá, kolika proudy vyskakují a jaký je stupeň jejich vycvičenosti. Při vyskakování dvěma proudy a při průměrné vycvičenosti nesmí vysazení 60 výsadkářů trvat déle než 20—24 vteřin.

Hlavním předpokladem úspěšného vysazení je, aby dopravně výsadkové letectvo určené plochy v bojové situaci skutečně vyhledalo a vzdušný výsadek na ně přesně vysadilo.

Není dnes tajemství, že identifikace doskokových ploch dělala dopravnímu letectvu v minulosti velké potíže. I Sovětské dopravní letectvo za Velké vlastenecké války nepřesným vysazením vložilo svůj neblahý vklad do výsadkové operace 4. výsadkového sboru u Vjazmy a stejně záporně ovlivnilo i vysazení tří výsadkových brigád na bukrinském oblouku při zabezpečování předmostí na řece Dněpru, kde výsadkové brigády nepřesným vysazením byly rozptýleny do 44 skupin na ploše, která svými rozměry pětkrát převyšovala plochu plánovanou.

V současných bojových podmínkách, zvláště za silné PVO nepřítele bude přelet a vysazení vzdušného výsadku ještě složitější. Na druhé straně je třeba vzít v úvahu, že k vysazení je možné využít účinných radiotechnických prostředků navedení letectva. Počítá se dnes s tím, že spolu s průzkumnými skupinami vzdušného výsadku bude od dopravního letectva vysazena navigační skupina, která pomocí radiotechnických prostředků usměrní nálet letectva na doskokové plochy. Současné prostředky umožňují navedení asi z dálky 12 km před plochou. Navigační stanice mohou být shazovány na doskokové plochy průzkumnými letouny i bez obsluh.

Moment překvapení pro nepřítele bránícího určitý objekt nebo prostor bude tím větší, čím neočekávanější a co nejbližší k objektu bude výsadek vysazen a čím rozhodněji si bude vést po vysazení. Proto bude třeba plánovat a uskutečňovat vysazení nejen bezprostředně u objektu (rajónu), ale i přímo na objekt. Předpokladem tohoto požadavku je však to, aby prostor vysazení nebyl obsazen velkými silami nepřítele, zejména tankovými útvary, nebo aby tyto síly byly spolehlivě umlčeny, popřípadě zničeny údery raket a letectva.

Rozhodnost bojové činnosti je podmíněna především co nejrychlejším uvedením jednotek a útvarů do bojové pohotovosti po přistání na doskokových a přistávacích plochách. K tomu přispěje především to, že bojová technika i osoby budou vysazovány společně na jednu plochu, budou viditelně označeny pro jejich vyhledání a rychlé shromáždění. Pro vyhledání zásobníků a výsadkových plošin v noci bude použito světelného označení nebo radiotechnických prostředků.

Jednotky vzdušného výsadku se musí shromažďovat za pohybu na směru jejich bojové činnosti a zahajovat boj i bez úplného shromáždění. Jen v noci zaujmají po vysazení shromaždiště vytyčené světelnými signály nebo pomocí radiotechnických prostředků navedení.

K určeným objektům musí výsadek postupovat za vlastním průzkumem rychle, skrytě a zajištěně.

Zásadní rysy bojové činnosti vzdušných výsadků v nepřátelském týlu, kterými je aktivnost, iniciativa jednotek a vysoká manévrovost, ovlivňují podle prostředků palebné síly prostředky, které zabezpečují pohyblivost výsadku.

Stejně jako pro pozemní vojska platí i pro výsadek, že jaká je pohyblivost, taková je i celková aktivnost a rozhodnost boje. Nepůjde jen o zabezpečení bližšího úkolu, ale i o další činnost po jeho splnění, která bude zpravidla vyžadovat manévr do nového prostoru, přičemž vzdálenosti se nebudou počítat jen na několik desítek kilometrů.

Pozornost musí být tedy v současné době soustředěna na vysazení dopravních prostředků. Jestliže se dříve počítalo s vysazením takového počtu dopravních prostředků, který zabezpečoval přesun 30% stavu výsadku, v současné době je počítáno s přepravou na vlastních, vysazovaných motorových vozidlech 50 až 60 % stavu vzdušného výsadku. Zbývající procenta se počítá zabezpečit ukořisťnými vozidly u nepřítel.

Poslední podmínkou úspěšného vysazení vzdušného výsadku je podle Polního řádu spolehlivé umlčení nepřátelských prostředků protivzdušné obrany na trati a vzdušná obrana dopravního letectva a vysazovaných vojsk ve výchozím prostoru po vysazení, na trati letu a v prostoru bojové činnosti.

Význam tohoto požadavku není třeba zvlášť zdůrazňovat. Vzhledem k silné protivzdušné obraně nepřítel, učené do velké hloubky s využitím nejmodernějších palebných prostředků, představuje tento požadavek (rozhodující požadavek) velmi složitou otázku v činnosti štábů a vojsk, které vysazení a bojovou činnost zabezpečují. Všechny úkoly spojené s průzkumem, ničením a umlčením prostředků PVO nepřítel jsou shrnuty do komplexu opatření, který je vyjádřen v plánech použití vzdušného výsadku termínem „průlom nepřátelské protivzdušné obrany k zabezpečení vzdušného výsadku“.

*

Vedle vzrůstajícího významu vzdušných výsadků, které jsou v současné době účinným taktickým a operačním prostředkem, zabezpečujícím rychlé tempo a velké hloubky útočného boje a operace, vzrůstá i složitost při vysazování a zabezpečování bojové činnosti vzdušných výsadků. Úspěšné vysazení a splnění bojového úkolu je závislé na řadě podmínek, které jsou přesně formulovány a uvedeny v Polním řádu a sice na prvním místě. Jako hlavní a rozhodující jsem je proto rozebral a to z hlediska i určitých souvislostí s novou a perspektivní leteckou a výsadkovou technikou.

Doposud jsme se v otázkách použití vzdušných výsadků řídili předpisem „Bojové použití vzdušných výsadků“ (Výs-1-1). Vydáním nového Polního řádu ztrácí tento předpis svůj význam a po vydání předpisu „Vysazování vzdušných výsadků“, který bude rozvádět ustanovení Polního řádu z hlediska techniky vysazení, bude předpis Výs-1-1 oficiálně zrušen.

Změny v použití raket a dělostřelectva

Podplukovník Vlastimil Slezák

Zásady nového Polního řádu, který vychází z hluboké analýzy rozvoje soudobého vojenství, dotýkají se všech druhů vojsk v přímé závislosti na vedení vševojenského boje v různých podmínkách.

Zaměřím se na kvalitativní změny v použití raket a dělostřelectva.

Význam jaderných zbraní jako nejúčinnějšího prostředku hromadného ničení v soudobém boji zdůrazňuje nový Polní řád tím, že vyčleňuje raketové vojsko jako hlavní prostředek k jejich ničení. Rozdělení na raketové vojsko a dělostřelectvo v našich podmínkách neznamená novou organizační formu, ale zdůraznění významu raket různého určení v soudobé operaci a boji.

Bojová sestava divize s ohledem na dělostřelectvo liší se od dosavadního složení, které zahrnovalo dělostřelecké skupiny (plukovní, divizní, armádní). Útvary dělostřelectva používající jadernou munici se v armádě slučovaly do speciální dělostřelecké skupiny.

Podle nového Polního řádu bojová sestava divize se skládá z útvarů prvního sledu, druhého sledu nebo vševojskové zálohy, raketového útvaru, dělostřelectva, protiletadlových prostředků a protitankové zálohy. Z dělostřelectva budeme vytvářet plukovní a divizní děl. skupiny hlavně v útoku podle potřeby a počtů dělostřelectva především na dobu palebné přípravy a podpory; divizní děl. skupinu z jednotek kanónového a reaktivního dělostřelectva, plukovní děl. skupiny u prvosledových pluků z organického děl. pluku. Dělostřelectvo druhých sledů a záloh můžeme zařazovat do divizní děl. skupiny i do plukovních děl. skupin. Toto dělostřelectvo podporuje útok vojsk na dostřel beze změny palebných postavení.

Za útoku bez použití jaderných zbraní vytváříme u divize divizní děl. skupinu a u pluků prvního sledu plukovní děl. skupinu. V některých případech může být vytvořena děl. skupina i u armády. Do divizní děl. skupiny zařazujeme kanónové, houfnicové a reaktivní dělostřelectvo, přidělené divizi. Základ plukovních děl. skupin tvoří oddíly organického dělostřelectva divize. Část dělostřeleckých jednotek, zařazených do plukovních děl. skupin určuje velitel pluku k podpoře praporů prvního sledu. Tyto jednotky mohou být za boje podřízeny velitelům praporů. Plukovní, praporní a protitankové dělostřelectvo do děl. skupin nezařazujeme. Při průlomu nepřátelské obrany bude nutno k dosažení potřebné hustoty hlavní přibírat dělostřelectvo druhých sledů a záloh i tanky s uplatněním dřívějších zásad zabezpečení útoku dělostřelectvem.

V obraně proti dřívější organizaci děl. skupin na všech stupních budeme vytvářet děl. skupiny podle konkrétních podmínek; část dělostřelectva bude v rukou náčelníka děl. divize k plnění nejdůležitějšího úkolu, tj. ničení prostředků jaderného napadení, dělostřelectva, míst velení a k podpoře druhých sledů, část dělostřelectva bude v rukou náčelníka dělostřelectva pluku. Z dělostřelectva přiděleného pluku se určí jednotky k podpoře boje praporů prvního sledu.

Ve střetném boji při rozvinování sil divize z chodu, zejména v POV, začleňujeme raketový útvar poblíž čela jednoho proudu hlavních sil a větší část dělostřelectva do sestavy předvojů nebo čela proudů hlavních sil. Při střetnutí rozvinuje se dělostřelectvo z chodu a jakmile jsou baterie připraveny, zahajují samostatně palbu na pochodové proudy nepřítele, ničí taktické prostředky jaderného napadení, umlčují dělostřelectvo a minomety, podporují činnost předvojů a zabezpečují rozvinování a boj hlavních sil divize. Řízení palby dělostřelectva se po rozvinutí hlavních sil divize centralizuje. V boji se přemísťují dělostřelecké jednotky za bojové sestavy motostřeleckých a tankových útvarů skoky a podporují jejich činnost. Raketový útvar se přemísťuje zpravidla po bateriích.

Polní řád upřesňuje dřívější pojetí **rozdělení a plánování bojové činnosti dělostřelectva za útoku**. Útoků vojsk předchází jaderné údery operačně taktických i taktických raket a letectva, zpravidla na začátku palebné přípravy nebo v jejím průběhu nebo i na její závěr. K umlčení a zničení nepřítele, který nebyl zasažen jadernými zbraněmi, plánujeme v útočném pásmu divize na předním okraji i v taktické hloubce palebnou přípravu a palebnou podporu útočících vojsk za použití normální i chemické munice. Doba trvání i uspořádání palebné přípravy závisí na charakteru nepřátelské obrany a potřebném stupni jejího umlčení, na počtu a mohutnosti jaderných úderů i na množství normálních ničivých prostředků. K palebné přípravě a palebné podpoře používáme organické i přidělené dělostřelectvo a letectvo. Můžeme použít i dělostřelectvo a tanky druhých sledů (záloh).

Za útoku bez použití jaderných zbraní předchází útoku divize mohutná **palebná příprava**, soustředěná hlavně na úsek průlomu. Za útoku uskutečňujeme palebnou podporu vojsk. Základ palebné přípravy a palebné podpory vojsk tvoří palba dělostřelectva a údery letectva.

Palebné přípravy se zúčastní organické a přidělené dělostřelectvo, raketový útvar, dělostřelectvo (popř. i tanky) druhých sledů a vojsk, která jsou v přímém dotyku s nepřítelem. Palebnou přípravu zahajujeme obvykle překvapivým a mohutným přepadem všech palebných prostředků i údery letectva. Na prostory záloh působí letectvo, rakety a kanónové dělostřelectvo. Při průlomu nepřátelské obrany na směru hlavního úderu zahajujeme palebnou podporu palebným valem nebo postupným soustřeďováním palby do hloubky až 4 km. Palebná podpora přechází v postupné umlčování a ničení nepřítele soustředěnou palbou dělostřelectva a úderů letectva do celé hloubky bojového úkolu.

Ke změnám v uskupení dělostřelectva dochází **při pronásledování, při přechodu vodních překážek, útoku v horách, v boji o město, v noci** apod., kdy vytváříme děl. skupiny jen podle potřeby; děl. jednotky zpravidla přidělujeme praporům, ve značné míře využíváme děl pro přímou střelbu (i velkých ráží). Dělostřelectvo začleňujeme do sestavy jednotek.

Při organizaci vysazení a bojové činnosti výsadkového vojska je hlavním úkolem raketových jednotek a dělostřelectva včasnými jadernými údery a palbou dělostřelectva zničit a umlčet prostředky protivzdušné obrany nepřítele na trati letu, jeho letectvo, živou sílu a palebné prostředky v prostoru vysazení a v prostorech přilehlých, a zálohy, které mohou ohrozit činnost výsadku.

K organizaci obrany nový řád uvádí, že systém protitankové obrany zahrnuje rotní opěrné body s protitankovými prostředky, tankové léčky, tanky druhých

K novým řádům

sledů a záloh, protitankové zálohy a palebné čáry připravené k obsazení v průběhu boje, dělostřelectvo umístěné na tankových směrech a protitankové zátarasy.

Proti dřívějšímu pojetí protitankové obrany nový řád zdůrazňuje, že nepřátelské tanky v prostorech soustředění, na přesunu a při rozvíjení ničíme jadernými údery, údery letectva, soustředěnou a přehradnou palbou dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení; k ničení tanků před předním okrajem i v hloubce obrany používáme protitankové řízené střely, přímou střelbu dělostřelectva a tanků, ruční protitankové prostředky ve spojení s protitankovými zátarasy a přírodními překážkami.

Nový řád přesně stanoví organizaci systému paleb v divizi a pluku i povinnosti náčelníka dělostřelectva divize při organizaci ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení i při plánování paleb a manévru dělostřelectva.

Složení protitankových záloh doznává jen částečné změny. Vytváříme je z jednotek protitankového dělostřelectva, protitankových řízených střel, samohybného dělostřelectva a někdy i z tankových jednotek. Mohou být zesíleny ženijními jednotkami.

Nový Polní řád upřesňuje a stanoví úkoly a prostředky dělostřeleckého průzkumu.

* * *

Nový Polní řád dává jasný návod, jak uplatňovat stanovené zásady v praxi při výcviku vojsk.

Organizace použití a plánování činnosti raket a dělostřelectva vyžaduje od všech dělostřeleckých velitelů a štábů nejen zvládnout zásady nového Polního řádu, ale prakticky je uplatňovat a v součinnosti s ostatními druhy vojsk je dále tvůrčím způsobem rozvíjet.

PVO - druh bojové činnosti vojsk

Major Jaroslav Čevela

Nový řád zdůrazňuje, že úspěchu v boji se dosahuje společným úsilím všech druhů vojsk; proto je soudobý boj vlastně vševojskovým bojem, v němž rozhodující význam má nepetržitá a přesná součinnost všech sil a prostředků. Vedle organizace průzkumu a ochrany vojsk proti ZHN značně vzrostl význam nepřetržité PVO.

Z tohoto hlediska je nutno posuzovat i organizaci PVO a to jak vševojskovými veliteli a štáby, tak i veliteli (náčelníky) druhů vojsk a samotnými veliteli (náčelníky) a štáby vojsk PVO.

V současných podmínkách je nebezpečný každý jednotlivý letoun, poněvadž může nést jadernou zbraň. Proto nelze vyřešit účinnou protivzdušnou obranu jen ničením prostředků vzdušného nepřítele na zemi, ale je třeba je ničit i ve vzduchu, což je hlavním posláním vojsk PVO.

Vojsko PVO musí odrazit nenadálé napadení vzdušného nepřítele a ochránit bráněné objekty od úderu ze vzduchu v jednotlivých druzích bojové činnosti. Z tohoto hlediska jsou v řádu uplatněny i jednotlivé zásady použití vojska PVO a zahrnuty nové požadavky na organizaci PVO.

Polní řád uvádí novou samostatnou stať o protivzdušné obraně. Tím je zdůrazněna zásada, že **PVO není nadále jedním z druhů bojového zabezpečení, ale jedním z druhů bojové činnosti vojsk**. Organizují ji všichni velitelé za každé situace s cílem způsobit nepříteli rozhodnou porážku, spolehlivě bránit vlastní vojska a tím vytvořit příznivé podmínky pro dosažení úspěchu v boji. Protivzdušnou obranu divize nutno chápat jako součást celkového systému PVO armády (frontu).

V této stati je důležitá skutečnost, že PVO divize (pluku) organizuje na základě rozhodnutí velitele a nařízení nadřízeného štábu náčelník protivzdušné obrany (velitel a štáb pluku).

Při organizaci boje a v jeho průběhu stanoví velitel divize osobně nebo prostřednictvím náčelníka PVO úkoly prostředků protivzdušné obrany divize, vydává nařízení pro součinnost se stíhacím

letectvem a stanoví způsob týlového zabezpečení.

Dalším novým obsahem této stati je, že **PVO můžeme organizovat buď jako pásmovou nebo jako přímou obranu vojsk a objektů**.

V hlavních úkolech PVO vojsk, druhů bojové činnosti PVO, je provádět význam položen na bojovou činnost protiletadlových raketových útvarů, stíhacího letectva, protiletadlového dělostřelectva, radiotechnických a protiradiotechnických útvarů.

Zcela nově se v řádu objevují články o organizaci PVO **při přepravě vojsk po železnici, ve střetném boji** (kdy je zdůrazněno, že PVO organizujeme k spolehlivé obraně hlavních sil divize (pluku) **za pochodu**, při jejím rozvíjení a při zahájení boje a že hlavní úsilí PVO musí být soustředěno k obraně raketového útvaru a míst velení), **při útoku ve městě**, kde je rozebráno především použití protiletadlového dělostřelectva malé ráže, a o organizaci PVO výsadkového svazku (útvaru) ve výchozím prostoru pro vysazení, za letu do prostoru vysazení, v prostoru vysazení a při bojové činnosti.

K podstatným změnám v organizaci PVO došlo i v dalších statích a částech nového řádu. Uvedu jen ty nejdůležitější a doporučuji věnovat jim pozornost při studiu i jejich uplatňování v praxi. Jednotlivé poznatky uvedu v takové posloupnosti, jak nový řád rozebírá zásady a druhy bojové činnosti svazku (útvaru).

Ve stati o bojovém určení jednotlivých druhů vojsk je mj. zdůrazněno, že hlavním prostředkem protivzdušné obrany pozemního vojska jsou **protiletadlové raketové útvary**. Je upřesněna i schopnost vojska PVO v součinnosti se stíhacím letectvem i samostatně, podle vybavení bojovou technikou.

Při PVO divize (pluku) v útoku uvádí řád nově nutnost nepřetržitě PVO protiletadlovými prostředky v celkovém systému protivzdušné obrany armády.

Při násilném přechodu vodní překážky má mimořádný význam i organizace PVO. Proto řád uvádí hlavní úkoly PVO,

kdy její těžiště je položeno na **obranu předsunutých oddílů** (předvojů) při obsazování mostů a přepravišť a při dobývání protilehlého břehu před údery vzdušného nepřítele, na **hlavní síly divize** (pluku) při přesunu k vodní překážce, ve výchozích prostorech pro násilný přechod a při násilném přechodu při zajišťování obrany přepravišť. Dále rozebírá i začlenění protiletadlových jednotek vševojskových útvarů do pochodových proudů a použití protiletadlových jednotek divize.

Statí o obraně svazku (útvary) věnuje zvláštní pozornost a zdůrazňuje, že zvlášť silnou PVO zajišťujeme u vojsk bránících důležité úseky terénu, u raketového útvaru i druhých sledů a záloh a že protiletadlové jednotky pluků jsou začleněny v jejich bojových sestavách.

Při obraně vojsk divize (pluku) v horách zdůrazňuje řád nutnost PVO útvarů a jednotek v průsmycích, na horských přechodech, v soutěskách, na křižovatkách cest, na přepravištích přes horské řeky; u raketového útvaru a dělostřelectva pak na náhorních rovinách a u druhých sledů (záloh) při protiztečích a manévru.

Organizaci PVO vojsk za pochodu je nutno chápat novým pohledem. Nový řád uvádí, že PVO vojsk divize (pluku) zajišťují za pochodu prostředky divize (pluku) se zřetelem k systému PVO armády (frontu), rozvinutému na pochodových osách. Zvlášť spolehlivě musíme chránit vojska při průchodu soutěskami, komu-

nikačními uzly, na přepravištích, za velkých zastávek a v prostorech denního (nočního) odpočinku. K tomu účelu můžeme část protiletadlových prostředků předsunovat a včas rozvinovat v nejdůležitějších prostorech. Protiletadlové raketové útvary (jednotky) a PLD střední ráže pochodují v proudech hlavních sil nebo v samostatných proudech po samostatných pochodových osách a jsou připraveny rozvinout se k obraně vojsk. PLD malé ráže, které se přesunuje po bateriích nebo po četách v proudech předvoje a hlavních sil, brání vojska palbou za pohybu a za krátkých zastávek.

Nový řád zdůrazňuje, že vojska rozmístěná mimo boj musí být v neustálé bojové pohotovosti k odrazení vzdušného i pozemního nepřítele. Protiletadlové raketové útvary a jednotky rozmísťujeme tak, aby vytvářely společně s protiletadlovými raketovými prostředky nadřazeného velitele a sousedů **souvislou obranu na přístupech k prostoru rozmístění vojsk**. Protiletadlové jednotky útvarů se rozvíjejí k přímé obraně nejdůležitějších objektů vlastních pluků. K ničení nízkoletících letadel se využívá ručních zbraní.

Nový Polní řád ČSLA Vševojsk-1-1 tvoří základ jednoty názorů na charakter soudobého vševojskového boje i na způsoby jeho organizace. Studium a praktické uplatňování otázek PVO, zahrnutých v novém řádu, bude vyžadovat od příslušníků vojska PVO i od vševojskových velitelů tvůrčí přístup při řešení PVO s cílem dosáhnout její maximální účinnosti.

K otázkám ženijního zabezpečení

Podplukovník Ladislav Hlaďeček

Z nového Polního řádu Vševojsk-1-1 objasním některá jeho ustanovení na podmínky ženijního vojska, jako např. ženijní průzkum, zabezpečení pohybu vojsk, zřizování zátarasů a budování obranných opatření.

Článek 101 Polního řádu uvádí, že „Ženijní průzkum se provádí silami a prostředky průzkumných jednotek ženijního vojska v sestavě vševojskových průzkumných jednotek a samostatně k určení rázu ženijních opatření nepřítele a charakteru terénu“.

Přestože Polní řád zakotvuje zásady úkolů na stupni svazek-pluk, je v této souvislosti nutné zmínit se i o stupni armáda, protože výsledky ženijního průzkumu jednoho stupně jsou využívány podle charakteru získaných zpráv vzájemně stupněm nadřazeným nebo naopak.

K plnění úkolů ženijního průzkumu jsou organické ženijní prostředky jen na stupni svazek. Armáda bývá pro plnění úkolů ženijního průzkumu zpravidla posilována.

Ke splnění hlavních úkolů ženijního průzkumu se používá na jednotlivých stupních těchto forem ženijního průzkumu:

- na stupni armáda — skupiny hloubkového průzkumu (SHPz),
- do stupně divize — ženijní průzkumná hlídka (ŽPzH),
- na stupni žen. svazek-útvár — ženijní důstojnická hlídka a ženijní průzkumná hlídka (ŽDPzH).

Zprávy ženijního charakteru získáváme především přímou obhlídkou, pozorováním a nasloucháním, pozemním fotografováním, dále pak studiem leteckých snímků, geografických popisů, výsledkem zajatců, dotazy u místního obyvatelstva a podobně.

Ve smyslu ustanovení článku 89 a 91 budou plnit úkol ženijního průzkumu na stupni divize ženijní průzkumné a ženijní pozorovací hlídky v síle do jednoho ženijního družstva, vybavené obrněným transportérem.

Vzdálenost ženijních průzkumných prostředků od čáry předního okraje (linie fronty) vlastních vojsk bude závislá na druhu bojové činnosti a rázu terénu.

Průzkumné skupiny (vševojskové) na stupni divize, mohou být zesíleny ženijními průzkumníky a podle čl. 91 vysílány až na vzdálenost 80 i více kilometrů a na stupni pluk až na vzdálenost 50 km.

Za tohoto předpokladu je možné získávat zprávy ženijního charakteru s předstihem.

Pokud jde o organizaci a vysílání skupin hloubkového průzkumu na stupni divize, budou do těchto skupin ženijní průzkumníci začleňováni pouze ve výjimečných případech a to při nedostatku bojeschopných samostatných ženijních průzkumných prostředků.

Podrobný ženijní průzkum (dříve chápáný jako technický ženijní průzkum) před vlastním plněním úkolů ženijního zabezpečení provádějí velitelé ženijních útvarů a svazků svými prostředky.

V oblasti zabezpečení vysokého tempa útoku stanoví Polní řád jako jeden z hlavních úkolů **zřizovat a udržovat komunikace pro pohyb a manévr.**

Pro stupeň prapor-pluk počítáme s 1 osou postupu, pro stupeň divize s 1 komunikací a na stupni armáda pro každou nově zasazovanou divizi s 2—3 komunikacemi pro přesun a manévr.

Pro raketové vojsko a dělostřelectvo budeme komunikace upravovat jen ve výjimečných případech. Tato vojska budou většinou používat komunikací již upravených svazky prvního sledu anebo komunikační sítě, upravené prostředky vševojskové armády.

Zabezpečit poměrně rozsáhlou komunikační síť je možno v soudobém boji k udržení vysokého tempa jen při dokonalém zplánování vyřízení komunikací a jejich správného využití útvarů, svazků a týlovými zařízeními.

V současné době se na úpravě komunikací podílejí všechny druhy vojsk. Hlavní těžiště prací zůstává však na ženijním a silničním vojsku.

Ženijní vojsko upravuje komunikace pro přesun a manévr vojsk v rozsahu příslušného stupně velení.

Na stupni prapor, pluk, divize bude úprava a údržba os postupu plně odvislá od organizačního složení a materiálního vybavení komunikačních skupin a OZP.

Prostor činnosti těchto skupin a odřadů je za prvosledovými jednotkami a útvary na upravované ose příslušného stupně. U praporu ve vzdálenosti 800 až 1200 m, u pluku 3—6 km a u divize 10—15 km od čáry dotyku.

Při úpravě a údržbě komunikací je důležité v maximální míře využívat komunikací, upravovaných již na nižších stupních.

Poněvadž nebude vždy dostatek ženijních sil na úpravu komunikací, bude se jejich činnost soustřeďovat do jednotlivých zón, tj. prostorů, které svým charakterem by mohly ztížit přesuny vojsk.

Po úpravách v jedné zóně přesunují se ženijní útvary do dalších prostorů (zón) činnosti.

Z ženijního hlediska je třeba věnovat dále pozornost hlavě 7, která pojednává o **přesunech vojsk.**

Odpovědnost za sjízdnost komunikací zůstává na ženijním (na vyšším stupni i na silničním) vojsku.

Polní řád stanoví průměrný celodenní pochodový výkon 200—250 i více km.

Z této normy vyplývá, že musí být stanoveny počty sil a prostředků na úpravu komunikací tak, aby bylo dosaženo požadované tempo při úpravě komunikací za předpokladu, že si úpravy vyžádají 20—30 % plánovaného rozsahu komunikací, tj. 40—60 km úsek.

Zabezpečit toto tempo postupu ženijními silami a prostředky pak znamená upravovat a udržovat komunikace na stupni svazek rychlosti 3—4 km za hodinu.

Úpravu komunikací (os postupu) na stupni pluk-divize zabezpečuje odřad k zabezpečení pohybu, který organizujeme pro každou pochodovou osu. Jeho složení a dobu vyslání určuje velitel divize (pluku) v rozkazu pro pochod.

Činnost a úloha odřadů zabezpečení pohybu nabývá na důležitosti zvláště při boji s použitím jaderných zbraní, kde na ně budou kladeny zvýšené požadavky při překonávání značně rozrušených os postupu.

Jejich úlohu nelze opomíjet ani při pochodech, kdy komunikace budou upravovat jednotky armády (zonálním způsobem). V tomto případě OZP řeší přímé zabezpečení.

Pro rozsáhlost úkolů, které budou kladeny na tyto odřady, je třeba jejich využití přísně plánovat.

Dalším úkolem ženijního zabezpečení je zatarasování a ničení, které neztrácí svůj význam v soudobém boji.

Nové požadavky na zatarasování z hlediska aktivity si vyžádaly přehodnotit některé dosud platné zásady.

Jednu z nových zásad zakotvuje Polní řád v čl. 42, podle kterého vytváříme na stupni pluk a divize pohyblivý odřad zatarasovací a zařazujeme do něho ženijní jednotky se zaminovacími prostředky.

Z nového pohledu na otázky zatarasování je třeba při zabezpečení bojové sestavy posuzovat především dosažení úplného souladu s jednotlivými variantami vedení boje (střetný boj, popř. i obrana), zejména v počátečním období války.

Tento požadavek musí plně odpovídat i systému zatarasování a ničení, jakož i předurčení a vyčlenění ženijních a vševojskových jednotek k tomuto úkolu.

V podstatě jde o to, aby vojska zaujímající bojovou sestavu, byla zabezpečena takovým systémem zátarasů a ničení, který by jim nebránil v rozhodné bojové činnosti. Lineární způsob zatarasování souvislým minováním je nutno nahradit způsobem ekonomičtějším a aktivnějším.

Při bojové činnosti vojsk na jednotlivých směrech půjde především i o zatarasování způsobem ničení komunikace a objektů na nich a zřizování uzlů zátarasů.

Činnost POZ a ženijních záloh musí být usměrněna na přehrazování směrů nepřátelské činnosti nebo doplňování a zesilování vytvořených uzlů zátarasů.

Oba způsoby zatarasování je nutno posuzovat v úzké souvislosti s celkovým plánem nastávajícího boje. Mechanizační prostředky s minimálním počtem obsluhy umožňují položit v krátké době velký počet PT minových polí. Bude proto na vševojskových velitelích, aby podle konkrétní situace a času rozhodli, v jakém rozsahu a s jakými stupni bojové činnosti bude zatarasování uskutečňováno.

Uzly zátarasů je třeba chápat jako jednotypové uzly, které se již nedělí na četové, rotní a praporeční. Jednotypové uzly buduje zpravidla ženijní četa jeden den a po jeho zřízení v něm ponechává jedno ženijní družstvo. Z tohoto hlediska je také třeba vycházet při určování počtu uzlů zátarasů, který bude ovlivňovat sílu ženijních jednotek, vyčleněných na jejich zřizování.

V jednotypovém uzlu zátarasů obvykle zřizujeme PT minové pole, připravujeme silniční objekty k ničení, připravujeme ničení komunikace, zřizujeme časované miny, stromový zásek apod.

Průměr uzlu zátarasů může dosahovat 2 — 4 km. Důležité však je, aby uzel zátarasů navazoval na přirozené překážky a tím zvětšoval jeho význam.

Zvláštnosti první fáze bojové činnosti vyžadují, aby zatarasováním a ničením byly pověřeny ženijní jednotky, které vytvářejí samostatné prvky bojové sestavy (POZ, ŽŽ) a jsou určeny k plnění těchto úkolů i v průběhu boje.

Zatarasování k přímé ochraně v úsecích a opěrných bodech je třeba plnit předurčenými a vycvičenými vševojskovými jednotkami.

V průběhu útočného boje při odražení protiztečí a protiúderů nebude účelné zatarasovat manévrem zátarasů v celém pásmu protizteče nepřítele, ale jen v prostorech, které mají rozhodující význam pro ničení nepřítele.

Při rozhodování a přehrazení směru manévrem zátarasů nesmí být přehlížena ani radiační situace v prostorech nastávající činnosti.

Proto v souvislosti se zásahy POZ musí ŽN a jejich štáby znát úroveň radiace ve stopě včetně jejího poklesu a navrhnout využívání těchto překážek a místa zásahů pro zvýšení účinnosti překážky, vytvořené stopou.

Z hlediska soudobých požadavků na budování obrany je třeba i při řešení a plnění úkolů ženijního zabezpečení vycházet z ustanovení Polního řádu čl. 439.

Ve smyslu tohoto ustanovení polního řádu jsou hlavní úkoly ženijního zabezpečení obrany tyto:

- budování postavení, úprava palebných čar a budování objektů pro místa velení se zřetelem k ochraně proti zbraním hromadného ničení;
- zřizování ženijních zátarasů;
- úprava cest;
- budování a udržování přepravišť;
- vyhledávání a čištění vody, zřizování a udržování vodních stanic;
- ženijní opatření k maskování vojsk i objektů a odstraňování následků nepřátelského jaderného napadení.

Podle zásad a způsobů vedení soudobého boje je nejpravděpodobnější, že půjde téměř vždy o přechod do obrany v průběhu útočné činnosti, že půjde o obranu vynucenou, spěšně zaujímanou a dočasnou s cílem vytvořit výhodné podmínky pro pokračování v útoku v nejkratší době.

Podle těchto zásad je nutné správně si vysvětlit i jednotlivá ustanovení a řadu činitelů, které budou určovat i rozsah a způsob organizace a budování obrany. Jedním z nich bude vždy čas, který je k dispozici.

Na budování bude vždy nedostatek času a proto budeme obranu přizpůsobovat základnímu požadavku, tj. přechodu do útočného boje.

Celkový rozsah prací při budování obranných opatření bude závislý na situaci vojsk, jejich sestavě, čase, terénu a činnosti nepřítele.

Z hlediska ženijního budování dočasně zaujímané obrany je možno dosáhnout u motostřeleckých jednotek tento rozsah ženijních prací:

a) Za přechodu do dočasné obrany u jednotek v prvním nebo zabezpečovacím postavení:

- okopy pro jednotlivce ke střelbě vleže, vkleče, vstoje,
- okopy pro ruční protitankové zbraně a kulomety ke střelbě vleže, vkleče, vstoje,
- pozorovací okopy pro velitele čet, rot, praporů, pluku,
- vyhledávání skrytů pro OT a jejich zamaskování,
- palebné pláně pro děla a minomety.

Tyto práce musí být ukončeny během 1,5 hodiny. Dále se pokračuje ve zdokonalování okopů a budování opatření ke zvýšení ochrany osob, tj.

- úprava jedné třetiny okopu ke střelbě vstoje z ručních zbraní na ochranné okopy se střeleckými stupni;
- zahájení prací na ochranných okopech pro družstva a obsluhy;
- doplnění pozorovacích okopů ochrannými okopy;
- zahájení prací na pohotovostních úkrytech na místech velení;
- v součinnosti s přidělenými tankovými jednotkami se budují okopy pro OT pomocí BTU.

Tento rozsah prací musí být ukončen do 3 hodin. Dále se pak zdokonalují a dokončují ochranné okopy pro osoby, popřípadě se nakrývají.

U dělostřeleckých jednotek mimo obsluh BZK 82 mm lze během tří až šesti hodin vybudovat jen palebné pláně a z části ochranné okopy pro obsluhy, popřípadě munici. Na ochranné okopy pro zbraně nebude dostatek času a lze je vybudovat jen za pomoci mechanizace.

b) Za přechodu do dočasné obrany u jednotek na druhém nebo dalších postaveních:

- polovina okopů pro jednotlivce ke střelbě stoje;
- okopy pro ruční protitankové zbraně a kulomety ke střelbě vleče;
- ochranné okopy pro střelecká družstva;
- zákopy hloubené pomocí zákopových pluhů v plánovaných opěrných bodech rot (v rozsahu podle množství nasazené techniky);
- skryty pro OT a jejich zamaskování;
- nalezení skrytů pro OT a jejich zamaskování;
- palebné pláně pro BzK 82 mm a minomety 120 mm.

Práce musí být uskutečněny do 1,5 hod. Za tuto dobu mohou být ochranné okopy pro družstva vybudovány na hloubku 90 cm, jedním zákopovým pluhem lze vyhloubit zákopy v rozsahu opěrného bodu 1 roty. Dále se na druhém postavení pokračuje v těchto pracích:

- dokončení ochranných okopů pro družstva,
- vybudování předsunutých nebo záložních palebných stanovišť pro kulomety, pancéřovky nebo tarasnice ke střelbě vleče;
- zdokonalování a úprava zákopů hloubených pluhem;
- doplnění pozorovacích okopů ochrannými okopy,
- zahájení prací na ochranných okopech pro obsluhy BZK 82 mm a minomety 120 mm;
- zahájení prací na pohotovostních úkrytech velitelů praporů a velitelů rot;
- v součinnosti s přidělenými tankovými jednotkami se vybudují pomocí BTU okopy pro OT s rádiovými stanicemi (vel. rot a praporů).

Práce musí být dokončeny do 4 hodin. Dále uskutečňujeme opatření ke zvýšení ochrany osob a to především nakrýváním ochranných okopů materiálem z místních zdrojů.

Z uvedeného vyplývá, že ochranu před přetlakem $0,5 \text{ kg/cm}^2$ až $0,7 \text{ kg/cm}^2$ mohou bojové motostřelecké jednotky docílit v palebných postaveních v terénu nejdříve za 3 až 4 hodiny. Zdá se, že ochrana před tlakovou vlnou je v OT snáze dosažitelná, neboť tato vozidla sama o sobě tuto odolnost dosahují (SKOT $0,3$ až $0,5 \text{ kg/cm}^2$, OT do $0,7 \text{ kg/cm}^2$). Toto je však správný názor jen v tom případě, nejde-li o vojska v obraně, neboť zde je třeba kromě ochrany lidí zabezpečit i bojovou činnost jednotek. To vyžaduje v každém případě rozmístit vojska v terénu mimo obrněné transportéry, čili budovat nejdříve palebná stanoviště a postavení. Přitom OT, ukryté ve vhodných přirozených skrytech uvnitř sestavy, využívat v prvních fázích boje jako pohotovostní úkryty.

U tankových jednotek lze uvažovat při různých situacích v obraně jen budování okopů pro tanky ve věžovém postavení a to pomocí BTU. Bude-li zabezpečen plný počet radlic (1 BTU na tankovou rotu), je možno uskutečnit nejnut-

nější rozsah okopových prací u tankových jednotek během 3 až 10 hodin. Budování okopů pomocí trhavin je zdoluhavé a demaskující, lze však s ním počítat jako s výjimkou. K narušování zeminy budeme ale při okopových pracích velmi často trhavinu potřebovat.

K ochraně osádek mimo tanky je výhodné budovat v okopech pro tank i ochranné okopy pro osádky a to zatím ručně. Doba na budování od zahájení prací 6 až 10 hodin.

c) U **dělostřelectva** na stupni pluk a svazek je ženijní úprava terénu co do rozsahu a potřeby nejnáročnější. Jednotlivá palebná postavení vyžadují velmi široký rozsah prací (palebná pláň, sjízdná rampa, ochranný okop pro obsluhy, okopy nebo sklípky pro munici, ochranný okop pro zbraň, okopy a zamaskování tahačů apod.).

Pomocí trhavin lze výkopové práce jen usnadnit (což bude většinou nutno), ale celkovou otázku ženijní úpravy terénu toto neřeší.

Obsluhy zbraní jsou schopny vybudovat a zamaskovat do 3 hodin jen palebné pláň a zahájit práce na ochranných okopech pro obsluhy a munici.

Ochranné okopy pro zbraně lze dokončit většinou až druhý den.

d) Na **ženijní budování míst velení** mohou být zpravidla vyčleněny síly a prostředky v dostatečném počtu až na stupni svazek. Podle současných možností je nejvhodnější řešení při dočasné obraně prvosledových jednotek a útvarů budovat okopy pro OT a vozidla. Tak jedině lze dosáhnout ochrany štábu proti přetlaku 0,5 až 0,7 kg/cm² v čele tlakové vlny do 3 hodin.

Na stupni svazek lze s přidělenou ženijní jednotkou, jedním až dvěma buldozery, jedním pojízdným zemním vrtákem a jedním až dvěma rypadly, vybudovat kromě okopů pro OT během šesti až 12 hodin nejnutnější typizované úkryty pro činnost štábu a za 10 až 48 hodin i úkryty pro odpočinek.

Při všech druzích bojové činnosti musíme v největší míře využívat terén. Toto platí obzvláště při jeho ženijní úpravě. Důležitým prvkem ochrany mohou být sklepy budov. Uvážíme-li, že zděné budovy s dostatečně těsnými okny snižují účinky radioaktivního zamoření až desetkrát, je ochrana osob ve sklepích zvláště výrazná.

Povinností všech velitelů a štábů je správně chápat zásady nového Polního řádu a v praxi je uplatňovat.

Proto také např. čl. 458 stanoví, že práce k ženijní úpravě terénu provádějí jednak vojska sama a jednak i ženijní jednotky.

Pokud jde o rozsah prací ženijního zabezpečení v boji bez použití jaderných zbraní, nebude se v podstatě lišit od uvedených zásad v podmínkách použití jaderných zbraní. Z hlediska ženijního vojska nebudou tak vysoké nároky např. na úpravu komunikací a zabezpečování tempa postupu, práce v zamořených prostorech atd. a bude i více času na plnění úkolů.

Hlavní rozdíl bude především v delším časovém plnění předvídaných úkolů.

СОДЕРЖАНИЕ

Заместитель министра национальной обороны генерал-майор Франтишек Шадек	
Первоочередная задача – ежедневное укрепление военной дисциплины	3

ОБЩАЯ ТЕОРИЯ ВОЕННОЙ НАУКИ

Кандидат военных наук – подполковник Вацлав Мелихар	
Актуальные взгляды на Пражскую операцию	8
Подполковник Богуслав Крен	
Метод ПЕРТ и возможности его применения в военно-техническом развитии	16

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Подполковник Йиржи Нечас	
Маневр по фронту	22
Майор Йосиф Вольф	
Сбор и передача информации в рамках соединения	31
Подполковник Ольдржих Дукач	
Система управления ствольной артиллерией в рамках соединения	35
Майор Ярослав Шмидл	
К некоторым вопросам планирования и руководства инженерным обеспечением наступательных боевых действий дивизии	43

ИЗ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Полковник Ладислав Соукал	
Новая структура органов управления в армии США	48

ВЗГЛЯДЫ – ОТКЛИКИ

Полковник Эрих Росицкий, полковник Антонин Яшек, кандидат военных наук – подполковник Зденек Градецкий	
К вопросам теории управления и автоматизации	53
Кандидат военных наук – подполковник Войтех Махульда	
Организация тыла в наступательной операции начального периода войны	58

К НОВЫМ УСТАВАМ

Подполковник Отакар Гембала, подполковник Цырил Рабушиц	
Политическая работа в бою	61
Подполковник Йосиф Мразек	
Высадка и боевые действия десантного соединения	64
Подполковник Властимил Слезак	
Измерения в области применения ракет и артиллерии	70
Майор Ярослав Чевела	
ПВО – вид боевых действий войск	73
Подполковник Ладислав Гладечек	
К вопросам инженерного обеспечения	75

Vydává Vydavatelství časopisů MNO, Praha 1, Vladislavova 26 v Redakci vojenských odborných časopisů

Řídí Branislav Rapoš — Vedoucí redaktor časopisu Jindřich Malina (telefon 091/2611)
Redakční kolektiv: Vladimír Grubner, Josef Hekl, Marie Melicharová (techn. redaktorka)
Redakční rada: Josef Čunát, Ladislav Hálek, Zdeněk Havala, CSc. Tibor Hochsteiger, Břetislav Janík, Pravoslav Kalický, CSc. Emanuel Liška, CSc. Václav Matička, CSc. Josef Průša, Juraj Repčín, Genadij Sázaravský, Zdeněk Skopal, Ladislav Soukal, Václav Vitánský, Jiří Zelenka — Redakce a administrace: Praha - Nové Město, Vladislavova 26, telefon 237646-9 — Vychází šestkrát ročně. Časopis nelze předplácet, přiděluje se podle zvláštního rozdělovníku jako služební materiál — Tiskne Naše vojsko, závod 01, Praha — Ročník XV. Toto číslo vyšlo v březnu 1965.